

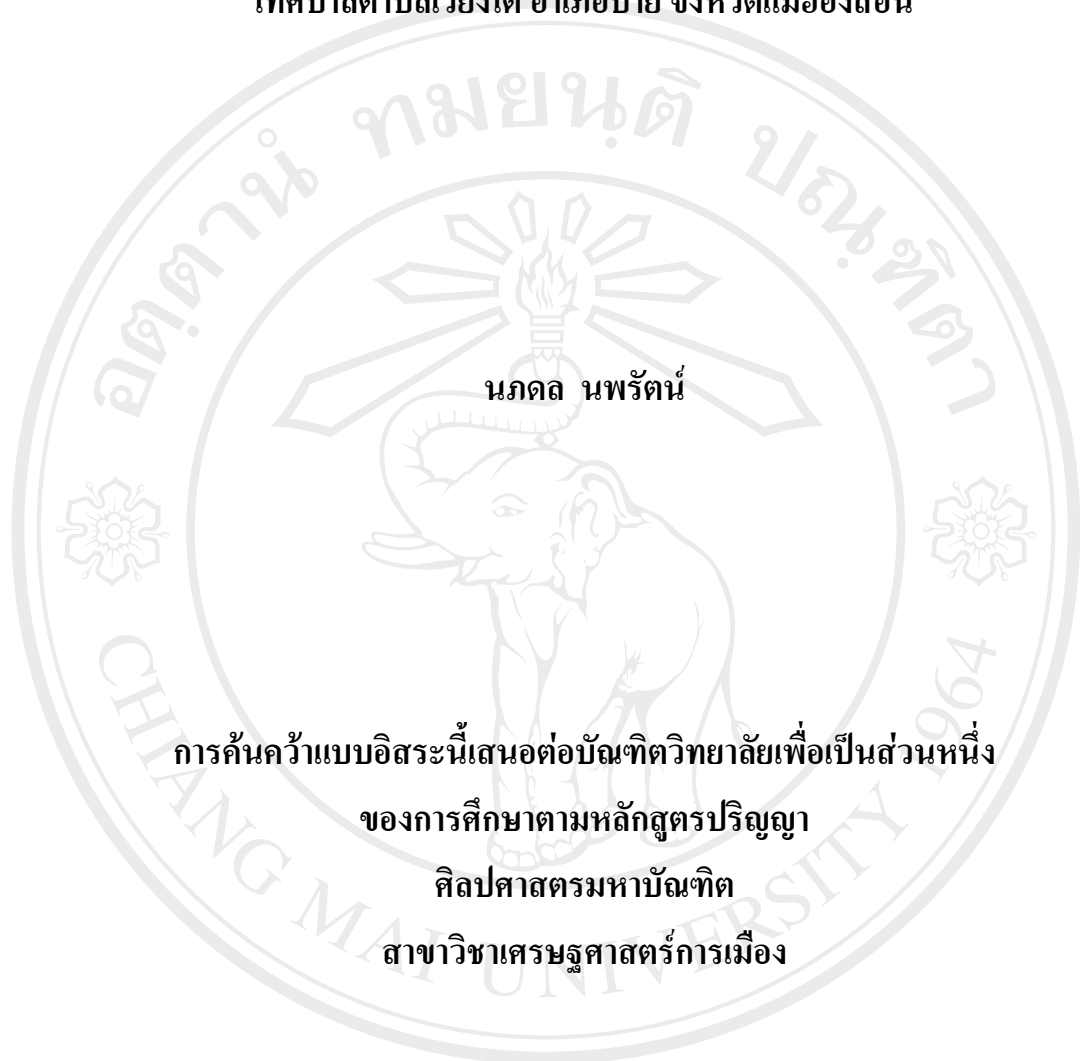
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษา
เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เมษายน 2551

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษา
เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นภดล นพรัตน์

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เมษายน 2551

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษา
เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นภคณ นพรัตน์

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.โกสุมภ์ สายจันทร์

กรรมการ

รองศาสตราจารย์เสกสิน ศรีวัฒนานุกูลกิจ

กรรมการ

รองศาสตราจารย์กาญจนา ไชถาวร

22 เมษายน 2551

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระในครั้งนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.โกสุมภ์ สายจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ ผู้ซึ่งคอยติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด ตลอดจนให้ความรู้ ข้อคิดเห็น คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนตรวจแก้ไขการค้นคว้าแบบอิสระจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาจึงต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ อีกทั้งขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เสกสิน ศรีวัฒนานุกุลกิจ และรองศาสตราจารย์ กาญจนา โชคถาวร ที่ท่านเสียสละเวลามาเป็นกรรมการสอบ คอยให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนตรวจแก้ไขการค้นคว้าแบบอิสระให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณเทศบาลตำบลเวียงใต้ การท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะบรรณาธิการหนังสือพิมพ์พายโพส ที่รวมทั้งกรุณาเอื้อเฟื้อให้ข้อมูลเอกสาร รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ รวมทั้งขอขอบคุณประชาชนในตำบลเวียงใต้อำเภอพาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกท่าน ที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูล กรอกแบบสอบถาม

ขอขอบคุณสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะสังคมศาสตร์ รวมทั้งอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ตลอดหลายปีที่ศึกษา ซึ่งความรู้ที่ได้รับมีประโยชน์อย่างยิ่งกับการศึกษาในครั้งนี้ รวมทั้งต้องขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของสาขาวิชาทุกท่าน เจ้าหน้าที่สำนักหอสมุด รวมทั้งบรรณารักษ์ของห้องสมุดคณะสังคมศาสตร์ที่คอยให้ความช่วยเหลือและแนะนำเป็นอย่างดี รวมทั้งขอบคุณเพื่อน ๆ นักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง รุ่น 3 ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา

ท้ายที่สุด ผู้ศึกษาต้องขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ผู้ให้การเลี้ยงดู ให้ความรักและกำลังใจที่ดีตลอดมา รวมทั้งให้การส่งเสริมการศึกษาด้วยดี สอนให้เข้มแข็ง และฝ่าฟันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จนสามารถสำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี คุณค่าหรือประโยชน์อันใดที่เกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ขอมอบแต่ผู้ที่มีพระคุณทุกท่าน

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ผู้เขียน	นายนภดล นพรัตน์
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเมือง)
คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ	รองศาสตราจารย์ ดร. โกสุมภ์ สายจันทร์ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์เสกสิน ศรีวัฒนานุกุลกิจ กรรมการ รองศาสตราจารย์กาญจนา โชคถาวร กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 3) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน

โดยทำการศึกษาจากการเก็บแบบสอบถามจากประชาชนในเขตตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอนจากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 295 คน โดยผลการศึกษาได้ดังนี้คือ ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การค้นหาปัญหา การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม และการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมน้อยในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของพื้นที่

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นั้นพบว่า

1. ปัจจัยภายใน ประชาชนมีทัศนคติที่ดีปานกลางต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตระหนักถึงประโยชน์ที่ได้รับต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวมากพอสมควรในระดับปานกลาง
2. ปัจจัยภายนอก ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว และได้รับการชักชวนจากบุคคล หรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้นำหมู่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนค่อนข้างมาก และมีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวและการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง

ส่วนการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว แรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยว และการได้รับการชักชวนจากบุคคล หรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนมากกว่าปัจจัยภายในซึ่ง ได้แก่ทัศนคติของประชาชนต่อการท่องเที่ยว ประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และการตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมาก ได้แก่ 1) ขาดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ดี 2) แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมไม่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ 3) สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์เสื่อมโทรม 4) เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น

Independent Study Title Community Participation in Sustainable Tourism Development:
A Case Study of Tambon Wiang Tai Municipality, Amphoe Pai,
Changwat Mae Hong Son

Author Mr. Napadol Nopparat

Degree Master of Arts (Political Economy)

Independent Study Advisory Committee

Associate Professor Dr.Kosum Saichan Chairperson

Associate Professor Seksin Srivattananukulkit Member

Associate Professor Kanchana Chokthawon Member

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) to study the community participation in sustainable tourism development; 2) to study the factors relating to the community participation in sustainable tourism development; and 3) to study the problems and obstacles in sustainable tourism development of Tambon Wiang Tai Municipality, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son .

The method used in this study is questionnaires distributed to 295 local people of Tambon Wiang Tai Municipality, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son. The results of this study are as follows. The levels of people participation are medium in problem identifying, operation, and evaluation of sustainable tourism development but are low in planning and decision making.

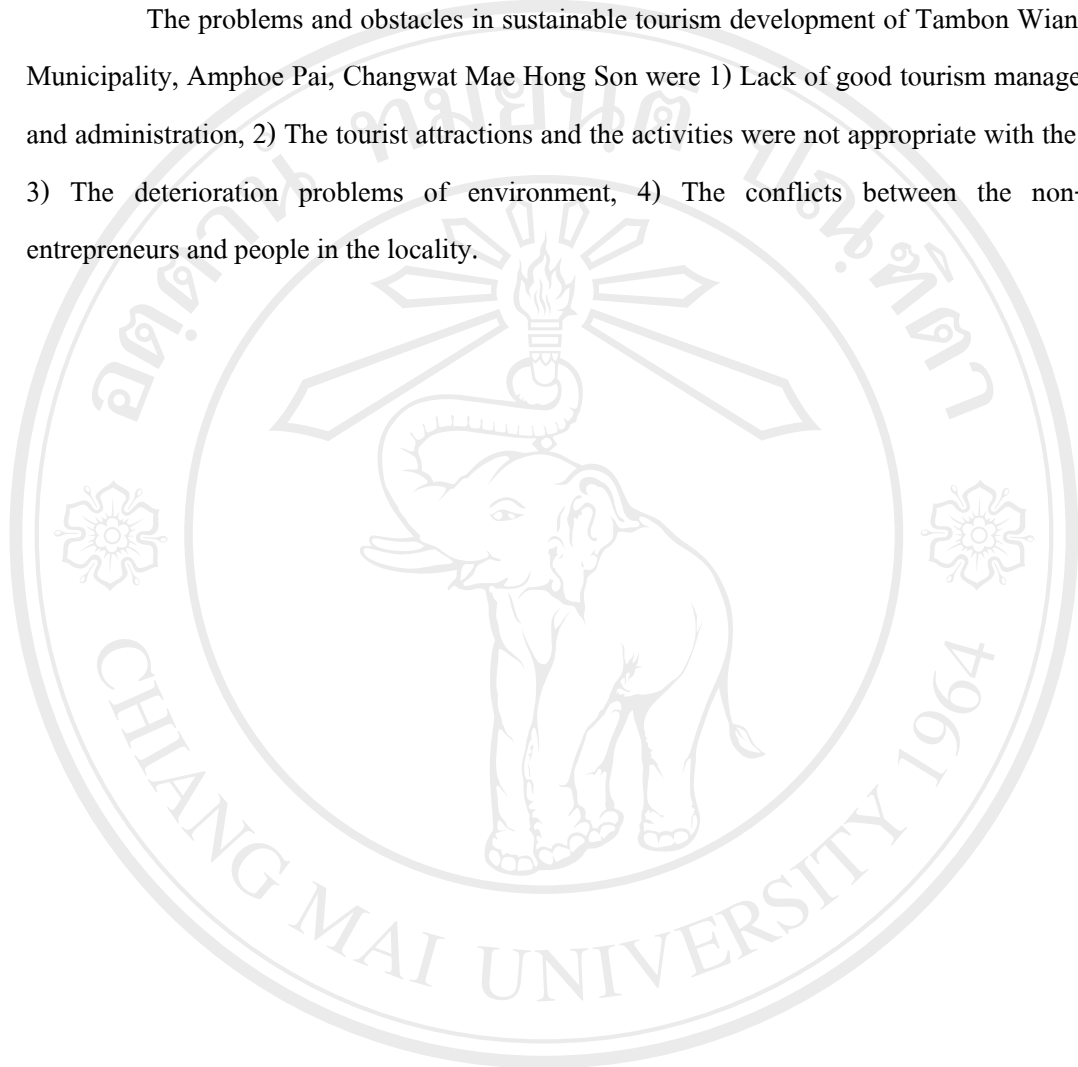
The finding of the factors relating to the community participation in sustainable tourism development could be summarized as follows:

1. Internal factor: the results as people have positive attitude to the sustainable tourism development. They are several concerned with the deterioration problems of environment and several realized that participation provides benefits to their community.

2. External factor: the levels of tourism information awareness and persuasion made by government, private and community leader sectors are high. The levels of economic motivation and supporting form public or private organizations are medium.

The major finding found that external factor is more affected to the community participation in sustainable tourism development than internal factor.

The problems and obstacles in sustainable tourism development of Tambon Wiang Tai Municipality, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son were 1) Lack of good tourism management and administration, 2) The tourist attractions and the activities were not appropriate with the area, 3) The deterioration problems of environment, 4) The conflicts between the non-local entrepreneurs and people in the locality.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	6
1.3 สมมติฐานการศึกษา	7
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.5 ขอบเขตการศึกษา	7
1.6 นิยามศัพท์ทั่วไป	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	10
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ	20
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	22
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยว	29
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับสำนักด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	33
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว	36
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	38
2.8 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
2.9 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	43
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	44
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	45
3.4 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ	47
4.2 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	52
4.3 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	64
4.4 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	80
4.5 ผลการทดสอบสมมติฐานของการศึกษา	87
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	90
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	93
5.3 ข้อเสนอแนะ	96
5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	96
บรรณานุกรม	97
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ข้อมูลทั่วไปของตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	103
ภาคผนวก ข แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา	113
ประวัติผู้เขียน	121

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 เพศของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	48
4.2 อายุของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	48
4.3 ระดับการศึกษาของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาล ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	49
4.4 ภูมิลำเนาของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	50
4.5 อาชีพของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	50
4.6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาล ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	51
4.7 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนของประชาชน	52
4.8 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนของประชาชน	54
4.9 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนของประชาชน	56
4.10 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนของประชาชน	58
4.11 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามประเมินผลในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชน	60
4.12 สรุปผลการประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืน	62
4.13 การประเมินทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืน	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.14 การประเมินความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	66
4.15 การประเมินความตระหนักถึงปัญหาของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	68
4.16 การประเมินการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	69
4.17 การประเมินแรงจูงใจทางเศรษฐกิจของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	71
4.18 การประเมินการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	72
4.19 การประเมินการชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	74
4.20 ผลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	76
4.21 ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	80
4.22 ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม	81
4.23 ปัญหาเกี่ยวกับการบริการในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	82
4.24 ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	83
4.25 ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	84
4.26 ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	85

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.27 ผลรวมของปัญหาด้านต่าง ๆ ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	86
4.28 ผลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	88

สารบัญภาพ

ภาพที่

2.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

หน้า

43

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ที่ผ่านมาระดับโลกของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลกมีมากขึ้น ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี 2503 และการท่องเที่ยวก็ขยายตัวมากขึ้นเรื่อยมาซึ่งกลายมาเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยแต่กลับทำให้สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวค่อยๆเสื่อมโทรมลง การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เป็นต้นมานั้นเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายนำเงินตราต่างประเทศโดยสร้างงาน สร้างอาชีพให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างรวดเร็ว นับจากปี พ.ศ. 2525 เรื่อยมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจขึ้นเป็นลำดับสร้างรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับหนึ่งมากกว่าสินค้าส่งออก ทั้งสินค้าสิ่งทอ และสินค้าเกษตรกรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ประกาศเป็นปีท่องเที่ยวไทย (Visit Thailand Year) เป็นครั้งแรก แม้ว่าทาง ททท. ได้วางแผนพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้เพื่อป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อาจเกิดคู่กัน โดยมีนโยบายหลักในข้อ 3 ว่า “อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด” แต่ผู้ประกอบการหลายรายมิได้ปฏิบัติตามแผนฯ แต่กลับมุ่งใช้ทรัพยากรกันอย่างฟุ่มเฟือย ขาดจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ขาดการรับผิดชอบ การเสียสละต่อส่วนรวม ละเลยและละเมิดต่อกฎระเบียบ กฎหมาย ในที่สุดประมาณปี พ.ศ. 2528 – 2529 เมืองหลักทางการท่องเที่ยวหลายแห่งได้รับผลกระทบจากมลพิษทางสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาสิ่งแวดล้อม (น้ำ ไฟ โทรศัพท์) ไม่เพียงพอ (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2537: 15)

ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2528-2529 นักวิชาการด้านพัฒนาการท่องเที่ยวของโลก ทั้งจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association: PATA) มีความตระหนักในผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงได้ช่วยกันเสนอความคิดต่อการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติเพื่อยังคงรักษาระบบนิเวศต่อไปอย่างยั่งยืนได้ จึงเกิดกระแสความคิดที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 3 ด้าน คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540: 15-16)

1. กระแสความต้องการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทรัพยากร ธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติวิทยาและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
3. กระแสความต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่น เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อให้เกิดการรับผิดชอบและได้รับผลประโยชน์ร่วมกันจากกระแสดังกล่าว 3 ประการนี้ ทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ นั่นคือ Green tourism หรือ Ecotourism ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างเล็ก ๆ รวมกัน แล้วสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ นักวิชาการจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นแปซิฟิก (PATA) องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) และนักวิชาการในอุตสาหกรรมทั้งจากยุโรป สหรัฐอเมริกา ต่างให้คำจำกัดความของ Ecotourism บนพื้นฐานองค์ประกอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Natural Based Tourism) มีการจัดการสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ (Community Based Participation) ร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ได้รับผลประโยชน์ และบำรุงรักษา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540: 19)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยก็อยู่ในสภาพเดียวกัน จึงเอาแนวความคิดต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เข้ามาเผยแพร่ ในครั้งนั้น ฝ่ายวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ยังมิได้บัญญัติศัพท์ไว้แน่นอนแต่ต้องการให้รูปแบบการท่องเที่ยวที่รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้เผยแพร่และรับรู้สู่สาธารณชนทุกระดับ จึงได้นำเสนอความหมายเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หมายถึงการอนุรักษ์ทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ต่อมาปี พ.ศ. 2540 ราชบัณฑิตสภาได้แปลความหมายของคำว่า Ecotourism หมายถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และตรงกับความหมายโดยใช้คำนี้มาโดยตลอด

โดยจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ททท.ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อลดผลกระทบมลพิษทางสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับแผนแม่บท คือ แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ที่กำหนดการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการบริโภค ประชากร และความสามารถในการรองรับของโลกต่อการดำรงสิ่งมีชีวิต (Earth's Life Supporting Capacity) รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและเทคนิคต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ขณะเดียวกัน

นั้น ได้มีการจัดการทรัพยากรอย่างระมัดระวัง การพัฒนาอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม โดยการปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไปจากสังคมบริโภคนิยมสู่ยุคสมัยสังคมนี่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) ได้กำหนดให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีการเจริญเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ มั่นคงและเกิดความสมดุล เสริมสร้างโอกาสการพัฒนาศักยภาพของคนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และได้รับผลจากการพัฒนาที่เป็นธรรม อันเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ สร้างงานสร้างรายได้แล้ว ยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542: 15)

เดิมทีการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มักประสบปัญหาโดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทางสังคม อย่างไรก็ตาม ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กระแสนุรักษ์ได้เพิ่มสูงขึ้นจึงเกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ (Alternative Tourism) โดยมีรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีมากขึ้น โดยมีชื่อเรียกหลากหลาย เช่น Sustainable Tourism, Green Tourism, Bio-Tourism, Conservation Tourism, Community Tourism และ Eco-Tourism โดยมีปรัชญาหลักคือการเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้นนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ททท. ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ในข้อที่ 1 กล่าวว่าไว้ว่าส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป

นโยบายหลักของ ททท. มุ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ได้มีคำขวัญรณรงค์ว่า มุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อการท่องเที่ยวไทยยั่งยืน (ตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปัจจุบัน) พร้อมกันนั้นได้พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่โดยจัดการตามทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา เป็นต้น (ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2545: 7)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยและเพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันและวางรากฐานระบบเศรษฐกิจและสังคมระยะยาว การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางรากฐานการพัฒนาเป็นสังคมและชุมชนที่เข้มแข็งมีระบบบริหารจัดการที่ดี อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการค้า บริการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มการจ้าง

แรงงาน และกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ และพัฒนารัฐกิจบริการที่มีศักยภาพใหม่ ๆ ที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น ซึ่งหมายรวมถึงวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้าน

ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2545: 14) เป็นแนวความคิดที่ได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยในการเดินทางท่องเที่ยวที่มีความหมายมากกว่าการได้เห็นภูมิประเทศ หรือได้สัมผัสภูมิอากาศที่แตกต่างออกไป แต่เป็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นระหว่างผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการที่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวโดยปราศจากผลกระทบทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และสังคม การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น เกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการจัดการร่วมกัน รวมถึงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการบำรุงรักษา อนุรักษ์ และการสร้างความเข้าใจอันดีภายในท้องถิ่นระหว่างผู้ที่อาศัย นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงมีความหมายกว้างกว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และมีความสำคัญมากกว่าการจัดการท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น มุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ซึ่งเกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัย นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม โดยที่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ และประเมินผลดี และผลเสีย การให้ผู้อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ มีส่วนวิพากษ์แผนการท่องเที่ยว รวมถึงการศึกษาร่วมกัน ระหว่างผู้อาศัยในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

ดังนั้นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น หากประชาชนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมแล้วอาจทำให้ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นยังอาจทำให้ชุมชนได้รับความเสียหายจากการท่องเที่ยวได้อีกด้วย การที่หลายฝ่ายพยายามที่จะให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว เนื่องจากคนในท้องถิ่นย่อมทราบถึงภาวะการณ์ต่าง ๆ และลักษณะของทรัพยากร ปัญหาที่สำคัญคือมีความรักและผูกพันกับสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่อยู่เป็นทุนเดิม จึงเป็นโอกาสอันดีที่ชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของตนเอง เมื่อชุมชนได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม ความรู้สึกรัก ผูกพัน และหวงแหนทรัพยากรในฐานะที่เป็นเจ้าของก็จะเพิ่มพูนมากขึ้น เกิดความตระหนักในการปกป้องและอนุรักษ์ นอกจากนี้ชุมชนเองยังมีความรู้สึกที่ดีกับการที่ได้รับเกียรติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการด้านต่าง ๆ อีกด้วย ประชาชนในชุมชนควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวตั้งแต่เริ่มต้น มิใช่ภาครัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นผู้วางแผนและจัดการเพียงผู้เดียวจนเมื่อได้ข้อสรุปในเรื่องแผนปฏิบัติการแล้ว

จึงค่อยให้ประชาชนในชุมชนเข้ามารับรู้และให้ความเห็นในลักษณะการจัดทำประชาพิจารณ์ ทั้งนี้ ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนอาจเป็นการมีส่วนร่วมในการแสดงความต้องการ ริเริ่ม เสนอความคิดเห็น ร่วมประชุม ให้ข้อมูล วิเคราะห์ ตัดสินใจ และพัฒนา กระบวนการ/ดำเนินการ แก้ปัญหา และร่วมรับประโยชน์ เป็นต้น (เสาวภา มีถาวรกุล, 2545 : 68)

ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่ว่าจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้อาศัยในชุมชนและนักท่องเที่ยว หรือการมีส่วนร่วมของผู้อาศัยและชุมชนในการวางแผน การท่องเที่ยวของท้องถิ่น มีอีกประเด็นหนึ่งที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายทั้งในภาครัฐ และ เอกชน คือ ประสิทธิภาพของผู้ประกอบการในการจัดการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ และมีจิตสำนึก ของการรักษา อนุรักษ์ และมีความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ ว่ารากฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การปลูกฝัง (Instill) ค่านิยม (Values) ของทั้งการเป็นผู้ ท่องเที่ยว และผู้บริการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบ (Impacts) มากกว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ผู้ท่องเที่ยวและผู้บริการท่องเที่ยว ซึ่งในที่นี้รวมถึงผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ คิดคำนึงถึงประโยชน์ ของการท่องเที่ยว ในด้านของการประสบการณ์ท่องเที่ยว (Experience) มากกว่าการเป็นเจ้าของวัตถุ หรือการมองเห็นวัตถุ หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญ

เพราะเหตุนี้ผู้ทำการศึกษาก็มีความสนใจที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกตำบล เวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่ทำการศึกษาเพราะเป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีการ พัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องในหลายด้านเพื่อให้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและชาว ต่างประเทศ รวมทั้งเป็นที่ที่มีความเจริญอย่างรวดเร็วและมีความหลากหลายของกิจกรรมการ ท่องเที่ยวสูง ตำบลเวียงใต้ เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตปกครองของอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อีก ทั้งเทศบาลตำบลเวียงใต้ เป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้นจำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านเมืองพร้าว หมู่ 2 บ้านเจ้าหม้อ หมู่ 3 บ้านป่าขาม หมู่ 4 บ้านเมืองแพร่ หมู่ 5 บ้านน้ำสุ หมู่ 6 บ้านห้วยปู หมู่ 7 บ้านใหม่สหสัมพันธ์ และหมู่ 8 บ้านแสงทองเวียงใต้ โดยมีสภาพภูมิประเทศเป็น ที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำปาย รายล้อมด้วยแนวเทือกเขา เป็นเมืองที่เงียบสงบที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว แบบ Home Stay และแบบ Long Stay ซึ่งในอดีตนั้นปายเป็นเพียงชุมชนขนาดเล็ก ๆ ที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะตัวคือ มีผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติอย่างสมดุล และมีวิถีชีวิตที่ เรียบง่าย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา อำเภอปายก็เริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติและไม่นานหลังจากนั้น ปายก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ ของนักเดินทาง จากทุกมุมโลก แต่เมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา ปายเริ่มเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวชาวไทย มากขึ้น และมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว ซึ่งมีผลทำให้วิถีชีวิต

เก่าแก่ดั้งเดิมของปายนั้นเปลี่ยนไปโดยเริ่มมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ในช่วงแรก ๆ นั้นปายยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะแบ็คแพ็ค (Back Pack) โดยยังไม่มีผู้ประกอบการ อาศัยชาวบ้านทำการแบ่งบ้านให้พักต่อมาเมื่อนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นก็มีผู้ประกอบการจากต่างพื้นที่เข้ามาทำธุรกิจ ซื้อที่ดินเพื่อสร้างที่พัก รีสอร์ท และพอหลังจากปี 2542 ก็เริ่มจะมีสื่อเข้ามาประชาสัมพันธ์แล้วมี ททท. เข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวปาย ปี 2539-2540 แม่ฮ่องสอนก็กลายมาเป็นที่นิยมมาก อำเภอปายนั้นก็ได้รับประโยชน์ด้วยเพราะปายเป็นทางผ่านสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตตำบลเวียงใต้มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งเป็นกิจกรรมทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ รวมทั้งสถานบันเทิง ซึ่งเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวที่เติบโตแบบไร้ทิศทาง มีการเกิดขึ้นของสถานบันเทิง ผับ บาร์ มาก เริ่มมีการลงทุนธุรกิจขนาดใหญ่ โรงแรมรีสอร์ท โดยผู้ประกอบการต่างถิ่นทั้งจากเชียงใหม่และกรุงเทพฯ รวมทั้งการเปิดสายการบินเชียงใหม่-ปาย เมื่อเดือนมกราคมปี 2550 เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้วิถีชีวิตรวมทั้งวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้เริ่มเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ที่ดีของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านในตำบลเวียงใต้ โดยพื้นที่ทำการเกษตรของอำเภอปายนั้นถูกปรับเปลี่ยนเป็นรีสอร์ทและเกสต์เฮาส์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่หลั่งไหลเข้าไปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งทัศนคติของคนในพื้นที่ก็หันมานิยมเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแทนการพึ่งพาตนเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมเยาวชนคิดยาเสพติดและขายบริการทางเพศมากขึ้น คนในท้องถิ่นเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้วิถีชีวิตเก่าแก่ดั้งเดิมของปายนั้นเปลี่ยนไป (ดวงใจ หล่อเลิศวิทย์, 2545: 3)

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของพื้นที่นี้ ทั้งนี้เพื่อสามารถใช้ผลการศึกษาเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ให้พื้นที่นั้นมีการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ตำบลเวียงใต้ อำเภอปายนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างสมดุลและยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน

1.3 สมมติฐานการศึกษา

ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากกว่าปัจจัยภายใน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. เพื่อใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน
3. เพื่อใช้ในการวางแผนเพื่อหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน

1.5 ขอบเขตการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาในครั้งนี้กำหนด พื้นที่บริเวณตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะเนื่องจากบริเวณพื้นที่ศึกษาดังกล่าวจัดว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับจังหวัด มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาตลอดทั้งปี รวมทั้งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาพื้นที่ดังกล่าวเพื่อจะได้รับพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งที่เป็นชาวบ้านรวมถึงผู้ประกอบการในพื้นที่ โดยเลือกสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน จำนวน 295 หลังคาเรือน

1.5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วย

- 1) ปัจจัยภายใน ซึ่งได้แก่ ทักษะติดต่อการท่องเที่ยว ความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม และความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว
- 2) ปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ การได้รับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และการได้รับการชักชวนจากภาครัฐ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน หรือผู้นำหมู่บ้าน

นอกจากนี้ก็ทำการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของพื้นที่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

1.6 นิยามศัพท์ทั่วไป

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ภายใต้อิทธิพลของความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นหรือชุมชน ที่มีบทบาทในมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน และร่วมได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาค คอยติดตามตรวจสอบ ค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง สภาพการณ์โดยทั่วไปของท้องถิ่นหรือบุคคลที่ส่งผลต่อการเข้ามามีมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ โดยแยกออกเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายใน หมายถึง ทศนคติ ความรู้สึกนึกคิดที่มาจากภายในจิตใจของประชาชน ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในท้องถิ่นของตน ซึ่งประกอบด้วย

ทัศนคติต่อการท่องเที่ยว หมายถึง เจตคติ ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวของปาย ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรม การกระทำ คำพูด ได้ทั้งในทางบวกและทางลบ

ความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนร่วม หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อชุมชนส่วนร่วมที่จะได้รับ เมื่อตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม หรือการพัฒนาของชุมชน

ความตระหนักถึงปัญหาเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว หมายถึง การที่ประชาชนเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญ รวมถึงการรับรู้ถึงสภาพปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยที่มาจากสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว หรือเป็นสิ่งที่ประชาชนได้รับจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในท้องถิ่นของตน ซึ่งประกอบด้วย

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การที่ประชาชนในบ้านเวียงใต้ได้
รับรู้ รับทราบเกี่ยวกับข้อมูล ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของการท่องเที่ยว ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ
โทรทัศน์ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เสียงตามสายของหมู่บ้าน หรือจากผู้นำหมู่บ้าน เป็นต้น

แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ หมายถึง สิ่งกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับทางเศรษฐกิจที่ประชาชน
คาดหวังที่จะได้รับ หลังจากทำการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หมายถึง การได้รับการช่วยเหลือและการ
สนับสนุนจากหน่วยงานปกครองในท้องถิ่น เทศบาล หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่น หมายถึง การที่ท้องถิ่นหรือชุมชนได้ถูกชักชวน
จากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้นำหมู่บ้าน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยผู้ศึกษาได้ค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จากเอกสาร บทความ รายงานการวิจัย โดยสรุปรวบรวมและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยว
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับสำนักด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว
- 2.7 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 2.8 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation)

องค์การอนามัยโลก (WHO) (1978: 11) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 253) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในความคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน

เสนห์ จามริก (2527: 22) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนว่าไม่ได้หมายความว่าเพียงว่าประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมตามที่นักวิชาการหรือองค์กรพัฒนาตั้งขึ้น แท้จริงแล้วต้องให้มีชุมชนมีกิจกรรม และ วิถีดำเนินการของเขาเองในชุมชน

White (1982) (อ้างใน ปริศนา โกลละสุด, 2543: 10) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย 4 มิติคือ

มติที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า อะไรควรทำและทำอย่างไร

มติที่ 2 คือ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ

มติที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

มติที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 28) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่าการสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยใช้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ และมีรายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน การสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องทรัพยากรท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้อยู่อย่างยั่งยืน

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen & Uphoff (1977: 213-218) กล่าวถึงองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าควรประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและการตัดสินใจในปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) อาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วม โดยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร การร่วมมือรวมทั้งการร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ทางด้านส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการเข้าร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการทั้งหมด การพิจารณาการมีส่วนร่วมเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการนำไปสู่การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ในการบรรลุเป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่เพิ่มคุณค่าให้กับตัวเองโดยการแสดงออกซึ่งเสรีภาพของประชาชนเรื่องใดเรื่องหนึ่งหากแต่ทุกอย่างประชาชนจะต้องคิดค้นขึ้นมาเอง สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถูกตีความหมายไปในลักษณะที่เน้นการให้ประชาชนมีโอกาสเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจคิดค้นปัญหาและการดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดการ คือ การที่ประชาชนได้เพิ่มศักยภาพในการควบคุมทรัพยากร รวมตลอดถึงการใช้การจัดการทรัพยากรที่มีในสังคมด้วยตนเอง

Cohen & Uphoff (1977: 5-8) ได้เสนอว่า จำเป็นต้องแยกแยะให้ออก ระหว่างชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลภายนอก เมื่อพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น กลุ่มคนที่จะต้องให้มีความสำคัญสูงสุด คือ มวลชนพื้นฐาน ซึ่งนั่นก็คือชาวบ้านนั่นเอง

ในเอกสารฉบับเดียวกันนั้น ได้มีการเสนอว่านอกจากจะพิจารณาว่าใครคือผู้ที่เข้าร่วม และจะต้องพิจารณาว่ากระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งได้เสนอให้พิจารณาในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. การริเริ่มเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมนั้นเกิดจาก ข้าราชการ หรือชาวบ้าน
2. การชักนำเข้ามามีส่วนร่วมนั้น เป็นความสมัครใจ หรือ บังคับ
3. โครงสร้างและช่องทางของการมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร
4. ระยะเวลาและขอบเขตของการมีส่วนร่วมเป็นเช่นไร (ครั้งเดียว, ครั้งคราว, ต่อเนื่อง)
5. ได้มีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนแค่ไหน (การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ หรือการดำเนินงานป้อนที่หวังไว้ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด)

ลือชัย ศรีเงินยวง และ ผาสุก เอนกวนิช (2526: 12) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องไม่หมายความเพียงแต่การดึงประชาชนเข้ามาร่วม โครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบ เป้าหมายของงานและกำหนดให้มีการเข้าร่วมงาน ดังที่ผ่านมา แต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบ และมีบทบาทอย่างเต็มที่ตั้งแต่ค้นคิดปัญหา วางแผนปฏิบัติงาน ดูแล กำกับ ตลอดจนประเมินผล ติดตามงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องหมายถึงการมอบอำนาจอธิปไตยขั้นพื้นฐานคือสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชนให้เข้มแข็งบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ

อำนาจ อนันตชัย (2527: 34) ได้นำทฤษฎีของ มาสโลว์มากกล่าวไว้ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสรุปว่า หากมนุษย์ได้รับการเกลี้ยกล่อม หรือ ชักจูง (Mass Persuasion) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดความพึงพอใจแล้วย่อมจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527: 22) ได้นิยามว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงนั้นคือ การที่ประชาชนมีโอกาสอย่างอิสระปราศจากการแทรกแซง การครอบงำ หรือการบังคับให้ได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดแจง ใช้ควบคุมระดมทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่อยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีพตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม เป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจที่จะกำหนดวิถีชีวิตของตนอย่างเชื่อมั่นเพื่อเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองได้ในที่สุด

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 38) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจตีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เดิมรัฐมักมองในแง่ของการเน้นการมีส่วนร่วมของการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษา มากกว่าการสมทบด้านวัตถุและเงิน ซึ่งอาจมีความจำเป็นอยู่ก็ตาม โดยภาพรวมแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น จะต้องเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดสร้างรูปแบบของการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม
5. ร่วมบริหารงาน พัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงาน และทุนตามขีดความสามารถรวมทั้งการควบคุม ติดตาม ประเมินผล และซ่อมบำรุงรักษาผลที่เกิดจากการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ

John M. Cohen และ Norman T. Uphoff (อ้างใน เบญจมาศ สวนศิลป์พงศ์, 2530: 15-17) ได้เสนอกรอบความคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทไว้ว่ามี 3 มิติ มิติของการมีส่วนร่วมประกอบด้วยประเด็นคำถาม ดังนี้

1. มีส่วนร่วมอะไรบ้าง (What) แบ่งเป็น

1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) คือร่วมในการคิดถึงปัญหาโดยระบุความต้องการของชุมชนจนเกิดโครงการระหว่างดำเนินการ (โครงการเริ่มทำ) และการตัดสินใจในการดำเนินการ (โดยองค์กรของชุมชนหรือชาวบ้าน) ซึ่งประเด็นนี้ Floyd Hunter (อ้างใน เบญจมาศ สวนศิลป์พงศ์, 2530: 15) อธิบายให้ชัดเจนว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เกิดจากแนวคิด 3 ประการคือ

1.1.1 ความสนใจและความห่วงใยร่วมกันในสภาพปัญหาที่เผชิญร่วมกันกลายเป็นความสนใจและกังวลใจของส่วนรวม

1.1.2 ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนั้นผลักดันให้มุ่งสู่การรวมกลุ่มวางแผนกระทำร่วมกัน

1.1.3 การตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาและต้องมีความเข้มข้นมากพอที่จะเกิดความคิดริเริ่มที่จะกระทำการสนองตอบความต้องการของผู้ที่เดือดร้อน

1.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรต่าง ๆ การบริหารงานกิจกรรมและการประสานงานขอความช่วยเหลือ

1.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทางด้านวัตถุ สังคมของแต่ละบุคคล

1.4 การมีส่วนร่วมในการพยายามประเมินผล (Evaluation) ของโครงการ

2. มีส่วนร่วมกับร่วมกับใคร (Who, Whom) ได้แก่

2.1 การพิจารณาองค์ประกอบของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชาวบ้านในแต่ละขั้นตอน เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรที่ให้ทุน เป็นต้น

2.2 การพิจารณาคูณลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระดับชั้นในสังคม ระยะเวลาอยู่อาศัย การถือครองที่ดิน

3. มีส่วนร่วมอย่างไร (How) ได้แก่

3.1 ลักษณะพื้นฐานของการมีส่วนร่วม การได้รางวัลตอบแทน หรือถูกบังคับให้ร่วม

3.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น การเข้าร่วมโดยตรง หรือผ่านองค์กรของชุมชน

3.3 ขนาดนอของการมีส่วนร่วม เช่น ความถี่ และ ระยะเวลาของการเข้าร่วม

3.4 ผลที่เกิดจากการเข้าร่วม เช่น เป็นการเสริมพลังหรืออำนาจองค์กร หรือ เป็นการปฏิสัมพันธ์ธรรมดาเท่านั้น

โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วม คือการร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยที่ทุกฝ่ายต้องร่วมคิดร่วมวางแผน ตัดสินใจ คิดค้นปัญหา ร่วมลงทุนและรับผลประโยชน์ตอบแทน ร่วมปฏิบัติงานติดตามและประเมินผล และดำเนินการต่าง ๆ ในสังคม รวมตลอดถึงการจัดการทรัพยากร ที่มีอยู่ในสังคมด้วยตนเอง

Allen (1982) (อ้างใน คันฉัตร ต้นเสถียร, 2537: 14) ได้ให้ความเห็นว่า อุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เป็นจริง คือ การต่อต้านจากข้าราชการเอง เพราะกลัวสูญเสียอำนาจไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม และจากการที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานในลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าการให้การศึกษาแก่ชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม คือ การให้การศึกษาแก่ข้าราชการให้ยอมรับแนวคิดนี้

Hollnsteiner (1982) (อ้างใน คันฉัตร ต้นเสถียร, 2537: 12) ได้เสนอว่า ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น คำว่าประชาชนคงไม่ได้หมายถึงทุก ๆ คนในชุมชน แต่หมายถึง คนยากจนส่วนใหญ่ ซึ่งคือโอกาสและอำนาจ โดยกลุ่มคนเหล่านั้นจะต้องรวมตัวกันขึ้นมา

2.1.3 นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) (อ้างใน ภราเดช พยัทธิเชียร, 2543: 15) กล่าวว่า นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น มีดังนี้

1. พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ตลอดรวมถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชนและประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2. สนับสนุนการจัดตั้งข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุก

ส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์กรมีขอบเขตความสามารถในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระ ภายใต้กรอบที่ตอบสนองความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ

3. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

4. ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชน ที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล

5. แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนากฎหมายและระบบประมวลของภาครัฐ ให้สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุม กำกับ ดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

6. สนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้ ทักษะ และการมีจิตสำนึกในด้านการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น

7. สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ในด้านการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเองโดยให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการที่ถูกต้อง

8. สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาทางสังคม ให้มีโอกาสในการเข้าช่วยเหลือและยกระดับการมีส่วนร่วมตลอดจนการจัดตั้งองค์กรชุมชนและองค์กรจัดการธุรกิจของประชาชนอย่างสร้างสรรค์

2.1.4 ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cary (1976: 144) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 รูปแบบ คือ

1. การเป็นสมาชิก (Membership)
2. การเป็นผู้ร่วมประชุม (Attendance of Meeting)
3. การเป็นผู้จ่ายเงิน (Financial Contribution)
4. การเป็นกรรมการ (Membership of Committee)
5. การมีส่วนร่วมโดยการเป็นประธานหรือผู้นำ (Position of Leadership)

กรณีการ ชมติ (2524: 13) ได้แบ่งลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ คือ ร่วมประชุม ร่วมออกเงิน ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมเป็นผู้นำ ร่วมเป็นผู้สัมภาษณ์ ร่วมเป็นผู้ชักชวน ร่วมเป็นผู้บริจาค ร่วมเป็นผู้ริเริ่ม ร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน และร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

กรณีการ ชมติ ยังกล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของ ความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะต้องต้องมีมากพอ จนเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ จะต้องเป็นความเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นของการที่คนเรารวมตัวกันได้ ควรจะต้องมีการ ตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้น การกระทำผ่านองค์กร ดังนั้น องค์กร จะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528: 164-167) ได้ขยายความถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจผิดแผกต่างกันไปตามเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายและโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะ เศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัย สำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาเพื่อมุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน คลอบคลุมการสร้างโอกาส ที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของ ชุมชนและสังคม ได้ร่วมกิจกรรมอันจะนำไปสู่ความมีอิทธิพล ต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้อง โดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตย ในกรณี ต่อไปนี้

ก. การเอื้อให้เกิดความพยายามพัฒนา

ข. การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

ค. การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผนและการ ดำเนินการ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และ ระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับผลประโยชน์ที่ได้รับ

4. ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแผกแตกต่างไปตามเศรษฐกิจ ของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการเกิด กระบวนการพัฒนาเพื่อมุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ปรีดา ประพฤตชอบ (2530: 80-81) กล่าวว่า วิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมมีหลายระดับตั้งแต่ การไปถกเถียงแลกเปลี่ยน การวางแผนร่วมโดยชาวบ้าน และปฏิบัติตามแผน คือ การทำงานร่วมกัน และประเมินผลร่วมกัน

ปกรณ์ ปรียากร (2530: 64) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ลักษณะ คือ

1. เป็นผู้มอบบทบาทในการกำหนดว่าอะไรคือความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน
2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนองความจำเป็นพื้นฐาน
3. เป็นผู้มอบบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สูงขึ้น
4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจที่จะทำการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

นรินทร์ แก้วมีศรี (2531) (อ้างใน นภค วัฒนคุณ, 2545: 13-15) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาจะเห็นได้ว่ากิจกรรมพัฒนาใด ๆ ก็ตามหากประชาชนไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ไม่ได้ลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองแล้วกิจกรรมนั้นก็มิอาจจะสำเร็จและดำรงอยู่ได้ แต่ถ้าหากว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการอย่างถ่องแท้ก็จะสามารถมองเห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน ทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอจนเกิดความตระหนักในปัญหาของตนเองและค้นรณหาทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างแท้จริง โดยได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการทุกกระบวนการตั้งแต่ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา การร่วมคิด และหาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการ ร่วมตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ร่วมปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานให้บรรลุตามผลที่กำหนดไว้ และร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล

2. การมีส่วนร่วมไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะเข้าร่วมปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้วและยังได้อธิบายถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีขั้นตอนในปฏิบัติคือ

- 2.1 การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา และร่วมการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ นับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญ เพราะถ้าหากว่าบุคคลในชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวเองแล้ว การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ก็ไม่อาจเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชนนั้นได้ เพราะบุคคลใดชุมชนนั้นจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่ทำให้ความรู้ต้องยอมรับ คือ บุคคลในชุมชน ซึ่งเป็นผู้อยู่กับปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้จักปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด แต่เขาจะมองปัญหาของตนเองได้ไม่ชัดเจน หรือไม่เข้าใจแก่นแท้

ของปัญหา ต่อมาเมื่อมีบุคคลมาช่วยชี้แนะเขาจึงมองสาเหตุของปัญหาของตนเองได้เด่นชัดขึ้น ดังนั้นบุคคลในชุมชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเรียนรู้ปัญหา และวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง ทั้งการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ต่อไป

2.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินกิจกรรม เมื่อบุคคลในชุมชนได้เรียนรู้ปัญหาของตนเองแล้วขั้นตอนต่อไปของการมีส่วนร่วมคือต้องให้บุคคลเรียนรู้ในเรื่องของการวางแผนและดำเนินกิจกรรม การแสวงหาแหล่งทรัพยากรหรือความช่วยเหลือเพื่อจะมาสสนับสนุนกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้บุคคลยังต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน การแก้ไขปัญหาก็ทำได้หลายวิธีแต่จะมีวิธีที่ดีที่สุดในเรื่องดังกล่าว ผู้ที่ให้ความรู้ซึ่งควรมีประสบการณ์มากกว่าจะต้องเป็นผู้คอยให้คำแนะนำจนกระทั่งบุคคลเหล่านั้นสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกใช้วิธีใดในการแก้ไขปัญหานั้นๆ และชุมชนเผชิญอยู่

2.3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวจะสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับบุคคลและชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การปฏิบัติงานด้วยตนเอง อาจจะทำให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เมื่อเห็นประโยชน์ก็จะดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตัวเองพร้อมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการนั้น ๆ ด้วย

2.4 การมีส่วนร่วมและการติดตามประเมินผล การประเมินผลด้วยตัวเองจะทำให้บุคคลและชุมชนมีความตระหนักว่ากิจกรรมที่ตนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งหมดนั้นดีหรือไม่เพียงไรและควรพิจารณาว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ทำให้บุคคลได้เรียนรู้และประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และจะส่งผลถึงการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป ให้ประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้มากขึ้น

มิตรา สามารถ (2543: 10-11) กล่าวถึงลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่

1. พื้นฐานของการเข้าร่วม ลักษณะที่เข้ามามีส่วนร่วมมาจากแรงจูงใจภายในจะเป็นแรงหนุนหรือช่วยให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนการมีส่วนร่วมที่มาจากปัจจัยภายนอก โดยอาศัยอำนาจบารมีหรือแรงบีบบังคับจากผู้มีอำนาจ ความเกรงใจ หรืออิทธิพลของผู้มีอำนาจจากชุมชนเอง ถึงจะสามารถกระทำได้สำเร็จแต่ก็ไม่มีผลผูกพันทางจิตใจ ความยั่งยืนต่อเนื่องของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ก็จะลดลง

2. รูปแบบของการเข้าร่วม การเข้าร่วมของประชาชนนั้น เป็นการเข้าร่วมโดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชนเอง โดยเฉพาะกิจกรรมที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับของประชาชน

สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมโดยผ่านตัวแทนกลุ่ม เช่น กรรมการหมู่บ้าน การเข้าร่วมของประชาชน จะอยู่ในลักษณะผู้ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือ

3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วมเป็นช่วงเวลาการมีส่วนร่วม การใช้เวลาเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ จะใช้เวลามากน้อยต่างกัน ความถี่ห่าง จำนวนครั้งที่เข้าร่วม ความสม่ำเสมอ และฤดูกาลที่เหมาะสม ช่วงเวลาที่ใช้กิจกรรมแต่ละครั้ง

4. ผลของการเข้าร่วมและลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดการรวมพลังที่จะสร้างอำนาจต่อรองให้ชุมชนมีศักยภาพเป็นตัวของตัวเอง สร้างปฏิสัมพันธ์อันดี มีความสามัคคีในมวลสมาชิกของชุมชน

นำชัย ทนุผล (2543: 15) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นประกอบไปด้วย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหาเพราะประชาชนย่อมรู้ปัญหาของตนได้ดีที่สุด

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เมื่อประชาชนในชุมชนได้มีส่วนเข้ามา มีบทบาทในการระบุปัญหาแล้วขั้นต่อไปคือการร่วมกันวางแผนโครงการดำเนินกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ หรือแก้ปัญหาของพวกเขาด้วยตัวเอง การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแรงร่วมใจในการตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางดำเนินกิจกรรมนี้จะมีผลทำให้ประชาชนในชุมชนเหล่านี้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ในกิจกรรมนั้น และจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมที่วางไว้

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

2.1.5 แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 285) กล่าวว่า ควรมีการพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ดำเนินการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการในการพัฒนาการท้องถิ่นแบบยั่งยืนในพื้นที่ของตนเอง โดยพิจารณาจากที่ตั้ง กิจกรรม ความพร้อม และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการการท้องถิ่นแบบยั่งยืน

2. ดำเนินการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการท้องถิ่นแบบยั่งยืนในสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอกระบบแก่เยาวชน ประชาชน หรือผู้นำท้องถิ่น

3. ส่งเสริมให้ธุรกิจท่องเที่ยวในท้องถิ่นรวมตัวกันเป็นชมรม หรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกำหนดทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและเพื่อความเข้มแข็งมีอำนาจต่อรองทางการตลาดอันจะทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวของท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้ในเชิงธุรกิจ โดยให้องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาและแนะนำการจัดการ

4. ในการดำเนินการใด ๆ ก็ควรที่จะคำนึงถึงทรัพยากรของท้องถิ่นเป็นอันดับแรกไม่ว่าจะเป็นบุคลากร วัตถุดิบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ทางท้องถิ่นนั้น ๆ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

2.2.1 ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ (Attitude) เป็นคำที่ใช้มากในจิตวิทยาสังคม และคำว่าทัศนคตินี้มีนักวิชาการและนักจิตวิทยาหลายท่านต่างให้ความหมายไว้คล้ายคลึงกันดังนี้

ชาย เสวีกุล (2528: 6) กล่าวว่า ทัศนคติ คือความคิดที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทัศนคติไม่ได้โดยธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นและฝังอยู่ในใจหลังจากที่ได้ถูกสั่งสอนให้ชอบหรือเกลียด ยอมรับหรือไม่ยอมรับในสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นเวลานานพอสมควร หรือโดยที่ผู้นั้นได้รับประสบการณ์ด้วยตัวเอง แต่ต้องเป็นประสบการณ์ที่ประทับใจอย่างรุนแรง หรือเกิดขึ้นบ่อย ๆ จะเกิดความรู้สึกฝังใจที่จะยอมรับทัศนคตินั้น ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้จะนั้นเมื่อเราประสบสิ่งที่ชอบยอมแสดงปฏิกิริยาอย่างหนึ่งแต่ถ้าพบสิ่งที่ไม่ชอบปฏิกิริยาต่อต้านไม่ดีก็จะเกิดขึ้น ทัศนคติของแต่ละบุคคลจะคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ และประสบมา

เชดส์คัลด์ โฆวาสีทซ์ (2520: 13) กล่าวว่า ทัศนคติ คือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์เป็นตัวกำหนดให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือมีแนวโน้มที่จะตอบสนองสิ่งเร้านั้น ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งโดยอาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้าน ดังนั้นทัศนคติจึงขึ้นอยู่กับขบวนการในการเรียนรู้ระเบียบวิธีของสังคมซึ่งจะแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน ในกรณีที่สิ่งเร้านั้นเป็นสิ่งเร้าทางสังคม

G. Allport (อ้างในอดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2539: 23) ได้ให้นิยามของทัศนคติ คือ สภาวะทางจิตใจซึ่งแสดงถึงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้น ก่อตัวขึ้นมาโดยประสบการณ์และส่งอิทธิพลให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือชี้แนะต่อพฤติกรรม

อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2539: 6) กล่าวว่าทัศนคติ หมายถึง การประเมินความสามารถของผู้บริโภคในการเลือกใช้ทางเลือกทางใดทางหนึ่งเพื่อตอบสนองความต้องการที่จะบริโภคและการซื้อซึ่งแสดงให้เห็นในรูปแบบที่เป็น “เกณฑ์” ในการประเมินค่า (Evaluative Criteria) การประเมินนี้ได้

ใช้ข่าวสารที่ผู้บริโภคเก็บรักษาไว้ในศูนย์สั่งการและผลของการประเมินจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจซึ่งทำให้ทัศนคติกลายเป็นตัวแปรที่สำคัญมากของศูนย์สั่งการ

จุมพล สวัสดิยากร และคณะ (2515) (อ้างถึงใน นภค วัฒนคุณ, 2545: 9) ได้ให้ความจำกัดความไว้ว่าทัศนคติ คือสภาพจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดหรือความเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดคนหนึ่ง จะเป็นเอกเทศหรือไม่เป็นเอกเทศก็ได้ โดยบ่งชี้ถึงปริมาณความชอบ ความนิยม ความไม่ชอบ ความศรัทธา ความหวังดี และความไม่หวังดีเป็นต้น

วิจิตรา ชัยศรี (2536: 22) ได้กล่าวว่า ทัศนคติมีส่วนประกอบ 3 ส่วนคือ ความรู้สึก (Affective) คือความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบ ความเข้าใจ (Cognitive) คือความคิดว่าอะไรถูกอะไรผิด และพฤติกรรม (Behavioral) คือ การยอมรับและไม่ยอมรับ ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ สิ่งที่เรามีทัศนคติด้วย อาจเป็นทั้งรูปธรรมหรือนามธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเราหรือสิ่งที่ห่างไกลออกไปสรุปได้ว่า ทัศนคติคือสภาวะด้านความพร้อมของจิตใจ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์สภาวะการเรียนรู้ อันจะเป็นสิ่งที่กำหนดปฏิกิริยาของบุคคลหนึ่งที่จะมีต่อบุคคลอื่น สิ่งของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งต่าง ๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับก็ได้ และทัศนคติจะส่งผลให้บุคคลนั้น ๆ แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา

2.2.2 องค์ประกอบของทัศนคติ (นภค วัฒนคุณ, 2545: 9)

องค์ประกอบของทัศนคติมี 3 ส่วนคือ

1. องค์ประกอบด้านการรับรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจที่รับรู้แล้ววินิจฉัยประมาณค่าออกมาในลักษณะที่เชื่อว่าอะไรผิดอะไรถูก
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่ ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่แสดงออกมาในลักษณะชอบหรือไม่ชอบ สนับสนุนหรือไม่สนับสนุน
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) ได้แก่ ความพร้อมที่จะกระทำเป็นผลเนื่องจากองค์ประกอบด้านความรู้และความรู้สึก ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปของการยอมรับหรือการปฏิเสธ การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ

ทัศนคติสามารถแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมได้ 3 ลักษณะใหญ่คือ

1. ทัศนคติเชิงบวก (Positive) สามารถแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะพึงพอใจเห็นด้วยหรือชอบ มีผลทำให้อยากได้ หรืออยากทำสิ่งนั้น ๆ
2. ทัศนคติเป็นกลาง (Average) ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกจะเป็นลักษณะเฉย ๆ ไม่ยินดียินร้าย ไม่ปรากฏว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

3. ทักษะคติเชิงลบ (Nagative) สามารถแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย มีผลทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่าย ต้องการหนีให้ห่างจากสิ่งเหล่านั้น ๆ

การวัดมีอยู่หลายแบบด้วยกันแต่ที่นิยมและแพร่หลายมากที่สุดแบบหนึ่งก็คือวิธีการ Likert Scale ซึ่งออกแบบและสร้างโดย Rensis Likert (1932) (อ้างใน เชิดศักดิ์ โทวาสิทธิ์, 2520: 15) ซึ่งเป็นการวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scale) ทั้งนี้เพราะวิธีการของ Likert ได้กำหนดให้ข้อความทุกข้อความในแบบวัดทัศนคติมีความสำคัญเท่า ๆ กันหมด คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนในแบบวัดทัศนคติ คือผลรวมของคะแนนทุกข้อในแบบวัดทัศนคติ ซึ่ง Likert ถือว่า ผู้ทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใด โอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่สนับสนุนสิ่งนั้น จะมีมากตามไปด้วย และโอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่ต่อต้านสิ่งนั้นจะน้อย โดยจะมีระดับการเลือกตอบอยู่ 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนหรือที่แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Sustainable Tourism เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนกันมากขึ้น เนื่องจากความตื่นตัวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวที่หันมานิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีผู้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้หลายทฤษฎีดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540: 18)

การประชุม Globe'90 (2533) (อ้างใน ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2545: 24) ให้คำจำกัดความว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของชนรุ่นหลังด้วย

องค์การ Eastern Caribbean States (OECS) (อ้างใน ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2545: 24) ให้คำจำกัดความว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การใช้ประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและการเลี้ยงดูตนเอง เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน และเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540: 4) ได้ขอให้ราชบัณฑิตยสถานช่วยบัญญัติคำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยราชบัณฑิตยสถานได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ

สุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุดเกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้เป็นประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด จากทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ตามความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสุนทรียภาพภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุดและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกันรวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนคือ หลักการจัดการเพื่อให้รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ แม้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาไว้ได้อย่างคงมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ดั้งเดิม ไม่เสื่อมคลาย เป็นธุรกิจบริการที่มีผลกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอก็ตาม ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องไม่เกิดขึ้น หรือหากมีต้องเป็นผลกระทบน้อยที่สุด จึงสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ยาวนานที่สุด (ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2545: 7)

2.3.2 หลักการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

นักวิชาการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่ยั่งยืนตามหลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกไว้ดังนี้ (ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2544: 83-85)

1. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) หมายถึง ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรทั้งมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างดั้งเดิมอย่างเพียงพอ หรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างประหยัด โดยต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติ ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประกอบอยู่

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิด

ประโยชน์ได้นาน รวมทั้งเพิ่มพูนและเสริมสร้างให้มีมากเพียงพอต่อการใช้เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุดเกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นและลดของเสีย (Reducing Overconsumption and Waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติ มีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใช้ไม้จากธรรมชาติ หากคิดให้ลดการใช้ไม้ลงโดยใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติคล้ายไม้สร้างเสริมประกอบก็เป็นการลดการใช้ไม้ หรือลดการตัดต้นไม้ลงได้ เป็นต้น หรือกรณีที่สร้างอาคารเพื่อบริการนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการจะต้องวางแผนก่อสร้างอาคารให้ได้รับแสงสว่างธรรมชาติมากที่สุด อาจใช้วัสดุโปร่งแสงประกอบ เพื่อลดการใช้แสงสว่างจากไฟฟ้า โรงแรมบางแห่งออกแบบห้องคอฟฟี่ช็อปให้มีพื้นที่ใช้สอย 2 บริเวณ คือพื้นที่เป็นระเบียงมีแสงสว่างและลมพัดผ่านได้ตลอดเวลา อีกส่วนหนึ่งในอาคารใช้เครื่องปรับอากาศ ซึ่งนับเป็นการจัดการที่ลดการใช้พลังงานไฟฟ้าได้

2.1 การใช้เชื้อเพลิงและไฟฟ้าอย่างประหยัดนั้น อาจหาพลังงานจากธรรมชาติมาใช้ทดแทนได้ เช่น การใช้กังหันลม การใช้เซลล์พลังงานแสงอาทิตย์ และการใช้กระเบื้องใส เป็นต้น

2.2 การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและลดการใช้พลังงานไฟฟ้านั้น มีส่วนช่วยในการลดค่าใช้จ่าย หรือลดต้นทุนการผลิต ทำให้ธุรกิจมีผลกำไรมากขึ้น

2.3 ส่วนการลดการก่อของเสีย อาทิ ขยะปฏิกูล ต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ ซึ่งขยะแห่งอาจนำเข้าสู่ระบบการหมุนเวียนการใช้ (Reuse) การใช้ซ้ำ (Renew) และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) ส่วนขยะเปียก นำไปทำปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม (Maintain Diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลาย เพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมโดยการเพิ่มคุณค่า และมาตรฐานการบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก การปีนหน้าผา เป็นต้น หรือหมู่บ้านวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี อาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมวัวหรือควาย การทำเส้นทางจักรยานให้นักท่องเที่ยว

ชี้ชมรอบหมู่บ้าน การเป็นอาสาสมัครนักโบราณคดีขุดค้น ขุดแต่งแหล่งโบราณคดีโดยมีนักโบราณคดีสอนหลักการเบื้องต้นให้ เป็นต้น

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสานแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อบต.หรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

5. ต้องนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การหาผลิตภัณฑ์และ กิจกรรมใหม่ ๆ ในแต่ละตำบล อันเป็นนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ก็เพื่อการขยายฐาน สร้างรายได้เสริมให้กับท้องถิ่น

6. การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น (Involving Local Communities) ให้เป็นผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย

7. ทำการประชุมและปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and The Public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยวการประเมินผลกระทบท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน เช่น การกำหนดราคาค่าบริการรถโดยสาร หรือรถรับจ้างในท้องถิ่น ควรเป็นราคามาตรฐานเดียวกัน หรือ

การใช้ที่สาธารณะประโยชน์ การใช้น้ำดิบเพื่อบริโภคจากแหล่งเดียวกัน การจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

8. การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรมพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารให้รู้วิธีการเสิร์ฟอาหารที่เป็นมาตรฐานสากล การฝึกแม่บ้านให้การต้อนรับแบบโฮมสเตย์ การอบรมนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร อบรมนักท่องเที่ยวอาสาสมัครด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

9. การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม (Preparing Tourist Information) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวข่าวสารการบริการการขาย ให้พร้อมมีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดการท่องเที่ยวที่เป็นเอกสารแผ่นพับ หนังสือคู่มือ วิดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

10. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking Research) ความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงการจัดการคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามความเห็นจากใบประเมินผล หรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยวเพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้

หลักการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทั้ง 10 ประการนี้ เป็นกรอบการปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวทุกรูปแบบได้

2.3.3 กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

กลยุทธ์หรือวิธีการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้ ผู้รับผิดชอบการพัฒนาจะต้องร่วมดำเนินการ (ร่วมคิด ร่วมทำ) กับพหุภาคี 4 ตามหน้าที่ที่รับผิดชอบและพันธกิจที่เกี่ยวข้องในแต่ละส่วน โดยนำเอาหลักการจัดการท่องเที่ยวทั้ง 10 ประการ มาบูรณาการ โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการเที่ยวและมัคคุเทศก์ การพัฒนาสินค้าของที่ระลึก (Green Products) รวมถึงการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมตลาดและการพัฒนาตลาดอยู่ด้วย โดยมีวิธีการตามขั้นตอนดังนี้ (ภราเดช พัทฒวิเชียร, 2543: 25-26)

1.1 ยึดหลักของความยั่งยืนในการวางแผนและจัดการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมนั้น องค์กรชุมชนจะต้องพูดคุย ปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันประเมินผลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกันค้นหาจุดแข็งหรือความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยว ค้นหาจุดอ่อนและสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา มองหาโอกาสความเป็นไปได้ต่อการจัดการในอนาคต โดยคำนึงถึงการพัฒนาที่จะเกิดผลกระทบน้อยที่สุด (มีความสมดุล) ของสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

1.2 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน การพัฒนาต้องมีความชัดเจนของการดำเนินงานเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพ และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและคงไว้ในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ไปเที่ยว รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นโดยนำธุรกิจท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม อันหมายถึงประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวก สบายดีขึ้นกว่าเดิม

1.3 กำหนดผังและรูปแบบของสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ไม่ก่อผลกระทบต่อทางภูมินิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น (ไม่เป็นที่แปลกปลอมเข้าไป) โดยใช้มาตรการเพื่อรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและความสามารถในการรองรับในพื้นที่ การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบต่อสังคม การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

1.4 จัดทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนแม่บทของท้องถิ่น จังหวัดและภูมิภาค โดยสำรวจศักยภาพ (สถานภาพ คุณภาพ ความโดดเด่นความสวยงามและสุนทรียภาพ) ของแหล่งท่องเที่ยว สำรวจตลาดการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ (ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว) ให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

1.5 การพัฒนาบุคลากรต้องกำหนดแผนฯและหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงาน (ในธุรกิจท่องเที่ยวทั้ง 5 สาขา คือ ขนส่ง/ที่พัก/ร้านอาหาร/บริษัทนำเที่ยว และสินค้าของที่ระลึก) ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถ มีมาตรฐานการทำงานในระดับสากล โดยการฝึกอบรม การดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การบริการที่มีมาตรฐานสากล

1.6 ดำเนินการเขียนโครงการ เพื่อของบประมาณพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เมื่อกลุ่มผู้รับผิดชอบการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณได้รับมติจากชุมชนต่อการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมแล้ว ต้องจัดการเขียนโครงการตามแผนบูรณาการ (แผนพัฒนาฉบับที่ 9)

2.3.4 การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Community Based Tourism)

(อรวรรณ พันธุ์เนตร, 2541: 13-16)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นับเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เป็นเงินตราให้กับผู้ประกอบการและกระจายเข้าไปในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.และอบจ.) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและรัฐบาลมีนโยบายและแผนงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยรวมก็เป็นของประเทศด้วย รายได้จากการท่องเที่ยวย่อมกระจายเข้าไปสู่ท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น มีนักท่องเที่ยวกินอาหาร หรือซื้อสินค้าของที่ระลึก เงินจากนักท่องเที่ยวผ่านมือจากเจ้าของร้านไปซื้ออาหารสด ผลไม้สด หรือซื้อผ้าทอ เงินย่อมกระจายไปสู่เกษตรกรผู้ผลิตอาหารและผลไม้ หรือไปสู่ช่างทอผ้า ซึ่งอยู่ในท้องถิ่นได้ เป็นต้น

ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นย่อมเป็นภาระหน้าที่ของคนในท้องถิ่นที่จะต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวต่างถิ่นเดินทางมาเที่ยวเพิ่มขึ้นตลอดปีและตลอดกาล อันเป็นการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั่นเอง

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นมีหลายระดับ โดยระดับแรกคือ ชุมชนหรือประชาคม (Community) ผู้รับผิดชอบเป็นเจ้าของเป็นผู้ครอบครอง จะต้องทำหน้าที่ มีบทบาท ดังนี้กฎหมายระบุหน้าที่รับผิดชอบการท่องเที่ยวของชุมชน

องค์กรชุมชนหรือประชาคม (Community) หรือกลุ่มประชาชน นับเป็นองค์กรเล็กที่สุด และมีบทบาทเป็นเจ้าของท้องถิ่น เจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีบทบาท และหน้าที่ต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนร่วมกัน ตามรัฐธรรมนูญกำหนด บทบาทการมีส่วนร่วม ของประชาชนเป็นกฎหมาย ดังนี้

รัฐธรรมนูญไทยฉบับพ.ศ. 2540 (ล่าสุด) (อ้างใน อรวรรณ พันธุ์เนตร, 2541: 14) ระบุไว้ในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตราที่ 43 ระบุไว้ว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ กฎหมายมาตราที่ 56 ระบุไว้ว่า สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมด้วยรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา ได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิด

เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติ

บทบาทขององค์กรชุมชนหรือประชาคมต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นจะต้องทำงานร่วมกันกับพหุภาคี โดยร่วมเสนอความคิดหรือระดมความคิดเห็นในการศึกษาสถานภาพของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว มีจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและปัญหาอะไรบ้าง จากนั้นจึงร่วมวางแผนงาน ทั้งแก้ไขปัญหา ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ทำแผนปฏิบัติการทั้งแผนเฉพาะกิจ แผนระยะเร่งด่วน ระยะกลาง และระยะยาว ร่วมมือกันทำงานตามแผนที่วางไว้ให้เป็นผลสำเร็จ รวมทั้งร่วมลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวที่ได้รับการยินยอมจากชุมชน ร่วมกันประเมินผลงาน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยกัน หรือพบปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไข ฟื้นฟู พัฒนาให้มีคุณภาพดีขึ้น นอกจากนั้น กลุ่มผู้แทนชุมชนต้องทำหน้าที่สร้างเครือข่ายทั้งระดับแนวตั้งและแนวนอนด้วย

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยว (รุ่งทิพ ว่องปฏิการ, 2547:1-2)

ในการจัดการการท่องเที่ยวนั้น หากชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมแล้ว อาจทำให้ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นยังอาจทำให้ชุมชนได้รับความเสียหายจากการท่องเที่ยวได้อีกด้วย การที่หลายฝ่ายพยายามที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเนื่องจากคนในท้องถิ่นย่อมทราบภาวะการณ์ต่าง ๆ ลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติและปัญหา ที่สำคัญคือมีความรักและผูกพันกับสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่ที่อยู่เป็นทุนเดิมจึงเป็นโอกาสอันดีที่ชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของตนเอง

เมื่อชุมชนได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม ความรู้สึกรัก ผูกพัน และหวงแหนทรัพยากรในฐานะที่เป็นเจ้าของก็จะเพิ่มพูนขึ้น เกิดความตระหนักในการปกป้องและอนุรักษ์ นอกจากนี้ชุมชนยังมีความรู้สึกที่ติดกับการที่ได้รับเกียรติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการงานต่าง ๆ ด้วย การจัดการในที่นี้จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะเกิดขึ้นได้หากมีสิ่งเหล่านี้ ดังนี้

การตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการรวมตัวกัน เพราะถ้าหากสมาชิกไม่มีโอกาสตัดสินใจร่วมในฐานะที่เป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยความเข้มแข็งก็จะไม่มี และจะขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขาดความตระหนักในการเป็นเจ้าของร่วมกัน และขาดการระคับประคองช่วยเหลือกัน ฉะนั้น การจัดการต่าง ๆ สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย แต่อย่างไรก็ดี สมาชิกที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดีเสียก่อน

หากสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะต้องตัดสินใจแล้ว แม้จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจก็มิได้ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด ตรงกันข้ามยังจะเป็นผลเสียอีกด้วย

การกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ โดยทั่วไปจะมีการคัดเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และกรรมการอื่น ๆ เพื่อจะได้มอบหมายหรือแบ่งบทบาทหน้าที่กัน แต่ในการกำหนดโครงสร้าง จำเป็นต้องคำนึงถึงเป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องจัดการว่าเป็นอย่างไร มีปริมาณงานมากน้อยเพียงใด จากนั้นจึงจะกำหนดโครงสร้างขึ้นมา

การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิกชาวบ้าน ช่วยให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ และร่วมมือกันมากขึ้น หากไม่มีการสื่อสารหรือมีแต่น้อย หรือมีการสื่อสารแต่ไขว้เขวจากความเป็นจริง การที่จะประสบผลสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นไปได้ยาก

การควบคุมตรวจสอบ เมื่อมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันแล้ว ต้องมีการควบคุมตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีการรับรู้อย่างโปร่งใสตามหลักการของบรรษัทภิบาล (Good Governance) โดยเฉพาะในกิจกรรมการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการเงิน

กิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกฝนและปฏิบัติตามจริง เช่น เรื่องป่าชุมชน การอนุรักษ์และฟื้นฟูลุ่มน้ำ การรักษาทรัพยากร และการแก้ปัญหาขยะ เป็นต้น เป็นสิ่งจำเป็นซึ่งอาจมีเพื่อแก้ปัญหาหรือช่วยให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติตลอดจนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนยังคงดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

งบประมาณ เพื่อสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี จำเป็นที่จะต้องมีการระดมทุนทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้สามารถทำกิจกรรมได้ โดยชุมชนสามารถที่จะระดมทุนจากภายในชุมชนก่อน เมื่อมีงบประมาณไม่เพียงพอจึงค่อยแสวงหางบประมาณจากภายนอก หรือของบสนับสนุนจากรัฐ

2.4.1 เป้าหมายในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. เพื่ออนุรักษ์และปกป้องทรัพยากร
2. เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจ
4. เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคีในชุมชน
5. เพื่อการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน
6. เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน และหารายได้เข้ากองทุนหมู่บ้าน

2.4.2 ผลจากการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวยั่งยืน

1. ทำให้มีการวางแผนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการเส้นทาง การหยุดพักทลายของดิน การไม่รบกวน สัตว์ป่า การจำกัดให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม การกำจัดขยะมูลฝอย

2. ทำให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการจัดการและการใช้ประโยชน์ โดยคำนึงถึงความยั่งยืน

3. ทำให้เกิดแนวร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และป้องกันมิให้มีการลักลอบทำลายสิ่งแวดล้อมของนายทุน ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถสอดส่องดูแลได้ทั่วถึง เช่น การตัดป่า หรือการลักลอบจับปลาในเขตอนุรักษ์ จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้มาเยือนหรือ นักท่องเที่ยวซึ่งมีส่วนช่วยในการสอดส่องดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

4. ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณี และรู้จักคุณค่าในสิ่งที่ทำอยู่

5. ทำให้เกิดการฟื้นฟูและสืบทอดทางวัฒนธรรมจากรุ่นอาวุโสสู่คนหนุ่มสาว

6. ทำให้ได้ร่วมคิด ร่วมแลกเปลี่ยน เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่โดดเดี่ยว เพราะภาครัฐ /เอกชน เข้าไป

7. ทำงานร่วมกับชุมชนและก่อให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งลดช่องว่างระหว่างรัฐกับชุมชน

8. ทำให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นให้กับชุมชน

9. ทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

10. ทำให้ได้พันธมิตรเพิ่มขึ้น

11. ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเคารพซึ่งกันและกัน และยอมรับกัน

12. ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นทำให้มีกองทุนในการพัฒนาหมู่บ้าน

2.4.3 สิ่งที่ชุมชนควรดำเนินการ

ในระดับชุมชน (สิ่งที่ชุมชนควรดำเนินการ)

1. ปรับปรุงคุณภาพ รักษา และพัฒนาประสิทธิภาพองค์กร

2. ทำงานประสานกับองค์กรอื่น ๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล) อบต. (และกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

3. สร้างงานวิจัยในท้องถิ่นให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาชุมชน

4. รวบรวมเป็นองค์ความรู้สร้างเป็นหลักสูตร สร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5. สร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลข่าวสาร เช่น แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านกฎระเบียบต่าง ๆ ทางนโยบาย และกฎหมายที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนได้รู้เท่าทันสถานการณ์ภายนอก

6. จัดตั้งศูนย์เก็บรวบรวมข้อมูล

7. มีการเชื่อมโยงเอื้อกันระหว่างชุมชนเครือข่าย ดำเนินการทางการตลาดและโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น ร่วมมือกันเพื่อทำการตลาด และสร้างความเข้าใจร่วมกับสื่อ ตลอดจนให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับนักท่องเที่ยวและสาธารณะสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจในขั้นสุดท้ายในเรื่องมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยไม่ได้ออกกรอบจากภายนอก

ในระดับนโยบาย (สิ่งที่รัฐควรพิจารณา)

1. ยอมรับและให้สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. สนับสนุนเงินทุนในการจัดการและดำเนินงานของชุมชนเพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
3. สร้างกลไกเพื่อติดตามประเมินผล
4. สนับสนุนและให้ความรู้ด้านการพัฒนาและการตลาดให้แก่คนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพและมีความพร้อมในเชิงองค์ความรู้ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตั้งแต่เริ่มต้น ในฐานะคณะทำงานและสามารถเสนอความคิดเห็นในการร่างนโยบาย การวางแผนการจัดการ การจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนา และการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นต้น ไม่ใช่ให้ชุมชนเป็นเพียงผู้นำเสนอข้อมูลเท่านั้น

2.4.4 บทบาทการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บทบาทการมีส่วนร่วมของทุกองค์กรจะต้องยึดมั่นในระบบและกฎเกณฑ์ของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ควรพิจารณาองค์ประกอบดังนี้ (อิศยา อุติผล, 2542: 36)

1. กระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) แนวคิดนี้นับเป็นแผนแม่บทของโลกตามหลักการ Agenda 21 ปฏิญญาสากลการประชุมสุดยอดของโลก ที่นครโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Declaration 2002) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนคำนี้ถึง 3 หลักการ คือ การบูรณาการเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การมีธรรมาภิบาล (Good Governance) และสิทธิในการพัฒนา (Right to Development) การเคารพสิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐาน และจริยธรรม (Ethics)

2. การท่องเที่ยวเป็นการเรียนรู้และการเพิ่มคุณภาพชีวิต (Knowledge and Quality of Life) แนวคิดนี้เกิดจากกระแสของการท่องเที่ยวที่เน้น 3 S คือ ความปลอดภัย (Security) ความสะอาด (Sanitation) และความพึงพอใจ (Satisfaction) มุ่งเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นความเข้าใจเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาเสริมสร้างจิตใจคนในสังคม จริยธรรม เอื้ออาทร เสริมสร้างภูมิปัญญา ประสบการณ์และการเรียนรู้เชื่อมโยงกับสิทธิมนุษยชน ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา จารีตประเพณีและ

สิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุล ความพอเพียงและยั่งยืนในโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม มุ่งให้เกิดคุณภาพชีวิตมากกว่าการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (ความคุ้มค่า)

3. การวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดการตามแผนการตลาด การจัดทำแผนการตลาดประจำปี ทั้งแผนระยะสั้น ระยะยาว จะต้องวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อหาวิธีวางแผนการจัดการให้สอดคล้องกัน โดยพิจารณาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ ศักยภาพของทรัพยากร และความพร้อมในด้านการบริการ ศักยภาพและความพร้อมบริการของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่หลายระดับนั้น ควรพิจารณาจากกลุ่มที่มีระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกันนำส่งเสริมการท่องเที่ยวตามกลุ่ม เป้าหมายของแผนการตลาด หากศักยภาพยังไม่ถึงตามเกณฑ์มาตรฐาน ผู้จัดการจะต้องพัฒนา พื้นฟู เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด

4. การจัดการตามกลุ่มการดำเนินการด้วยกัน (Cluster) ประเด็นนี้ การจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่พิจารณาจากกลุ่มการดำเนินการด้วยกันนั้น หมายถึง กลุ่มเชื่อมโยงในพื้นที่ (Area Approach) กลุ่มเชื่อมโยงในรูปแบบของรายการท่องเที่ยว (Activities Approach) กลุ่มเชื่อมโยงในธุรกิจท่องเที่ยว (Business approach) และกลุ่มสินค้าที่สร้างสรรค์ใหม่ (New Products Approach) สำหรับการจัดการด้านกลุ่มธุรกิจนั้น ลักษณะการดำเนินการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นธุรกิจขนาดย่อม (SMEs)

5. การจัดการตามกรอบกฎหมายการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดรูปธรรมได้นั้น จะต้องนำกรอบของกฎหมายเป็นหลักปฏิบัติ มีกฎหมายที่ใช้บังคับต่อการรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอยู่ 2 ประเภท คือ กฎหมายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2546: 19-20) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (สิ่งที่ไม่มีชีวิต) สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ (สิ่งที่มีชีวิต) สิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ฯลฯ เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการพัฒนาขึ้นก็ย่อมต้องมีการใช้สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มากขึ้นตามไปด้วย และถ้าสิ่งแวดล้อมเกิดผลกระทบก็จะก่อให้เกิดปัญหาต่อการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน เพื่อให้การท่องเที่ยวของไทยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เกิดปัญหาและมีความยั่งยืน จึงสมควรสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย

2.5.1 ทำไมต้องมีสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

คำว่า “สำนึก” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (อ้างใน ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2546: 19-20) หมายถึง ผู้ลึกลับซึ่ง ส่วนคำว่า “สามัญสำนึก” หมายถึง ความสำนึกหรือความเฉลียวใจที่คนปกติธรรมดาทั่วไปควรจะต้องรู้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับคำแนะนำสั่งสอน

การมีสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เป็นเสมือนการแสดงความกตัญญูต่อธรรมชาติ เพราะธรรมชาติได้ให้ประโยชน์กับมนุษย์ในแง่ของการเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีสามัญสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำให้ประชาชนมีทรัพยากรธรรมชาติใช้อย่างยาวนาน เมื่อทรัพยากรธรรมชาติไม่เกิดความเสื่อมโทรมและมีปริมาณเพียงพอกับจำนวนประชากรแล้วสังคมก็จะเกิดความสงบสุข

ถ้าลองพิจารณาถึงการใช้ทรัพยากรตามหลักเศรษฐศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีความลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะ (Public Goods) กล่าวคือ ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะใช้ได้ โดยไม่มีใครเป็นเจ้าของ เช่น อากาศ น้ำในแม่น้ำ พื้นดินในที่ดินสาธารณะ ดังนั้นทุกคนจึงใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้กันอย่างอิสระเสรี บางคนกอบโกยผลประโยชน์จากทรัพยากร เช่น การจับสัตว์น้ำในทะเล ชาวประมงจะพยายามจับสัตว์น้ำมาขายให้ได้มากที่สุด เนื่องจากไม่แน่ใจว่าหากปล่อยสัตว์น้ำเหล่านี้ไว้ในอนาคตใครจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ หรือคิดว่าตัวเองจะเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้ ผู้ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ ถ้าคลอง นอกจากจะใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนแล้ว ยังระบายของเสียหรือสิ่งปฏิกูลลงไปในน้ำ โดยไม่คำนึงว่าวันข้างหน้าแม่น้ำ ถ้าคลองจะเน่าเสียและเกิดการตื้นเขิน พฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นผู้ที่ไม่มีสามัญสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

2.5.2 การขาดสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอย่างไร

ความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังขาดความรู้และความสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จึงขอยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ขาดสามัญสำนึก ซึ่งมีผลเสียต่อการท่องเที่ยว ตามประเภทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้ (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2546: 20-21)

1. นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่ขาดสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จะมีพฤติกรรมทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น การทิ้งขยะในแหล่งท่องเที่ยว การเหยียบย่ำทำลายต้นไม้ในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวบางคนเที่ยวด้วยความถือคคะนอง จนลืมคำนึงถึงความเหมาะสมจนกลายเป็นการรังแกสัตว์ เช่น นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว จังหวัดจันทบุรี จะเล่นกับปลาพลวงซึ่งเป็นปลาที่เชื่องและมืออยู่มากในน้ำตกแห่งนี้ เด็กบางคนจับปลาขึ้นมาอุ้ม บางคนจับ

ปลาโยนขึ้นสู่อากาศ ทำให้ปลาตกลงมากระแทกกับหิน เป็นที่น่าอนาใจ บางคนซื้อฉัวฝักยาวเพื่อนำไปเลี้ยงปลา แต่ไม่ได้หักเป็นท่อนโยนให้ปลากิน กลับถือฉัวฝักยาวไปปลาสูบแล้วดึงขึ้นจากน้ำ ทำให้ปลาติดฉัวฝักยาวขึ้นมาเป็นที่สนุกสนาน แม้จะมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลความเรียบร้อยแต่ก็ไม่เพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีเป็นจำนวนมาก

2. เจ้าของท้องถิ่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เจ้าของท้องถิ่นไม่ช่วยกันดูแลรักษาจะเกิดความเสื่อมโทรม อันส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลง หรือเลือกที่จะไปที่เขายังที่อื่นแทน เช่น กรณีของหาดพลา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง หาดพลาในปัจจุบันมีสภาพสกปรก อันเกิดจากขยะตามชายหาด และการทำกิจกรรมทางการประมงก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น ชาวบ้าน ชาวประมง และองค์การบริหารส่วนตำบลขาดสำนึกในการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง

3. ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่ท่องเที่ยว ผู้ประกอบการที่มุ่งแต่ทำการค้าจนขาดจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อม จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวขาดความสมดุลทางธรรมชาติ เช่น หาดถั่วพันบนเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารและให้เช่าที่พักไม่ได้ช่วยกันดูแลความสะอาดของหาด ปล่อยให้ชายหาดมีขยะ ข้างหาดมีการสร้างท่อน้ำทิ้งขนาดใหญ่เพื่อระบายน้ำสู่ทะเล อันเป็นภาพที่ขัดกับสภาพภูมิประเทศ และเกิดมลพิษทางทัศนียภาพ แม้กระทั่งที่หาดบางแสน จังหวัดชลบุรี แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่รู้จักกันมาช้านาน ก็มีขยะตกค้างอยู่ตามชายหาด ผู้ประกอบการปิ้งย่างและวางเก้าอี้ผ้าใบกันอย่างหนาแน่น และรुक้าชายหาด

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ้าหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม จะก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม และเกิดอันตรายต่อสัตว์ป่าได้ เช่น ถึงขยะที่มีปริมาณขยะตกค้างเป็นจำนวนมากบริเวณสระอโนดาต บนภูกระดึง จังหวัดเลย นอกจากจะทำให้เกิดมลพิษทางทัศนียภาพแล้ว ยังล่อใจให้สัตว์ที่มาดื่มน้ำในเวลากลางคืนเข้ามาคุ้ยเขี่ยหาอาหาร สัตว์ขนาดเล็กที่กลืนกินถุงพลาสติกเข้าไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อาจเสียชีวิตจากการที่ไม่สามารถขับถ่ายถุงพลาสติกออกมาได้

2.5.3 ทำอย่างไรจึงจะเกิดสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

นักสังคมวิทยาได้ใช้จริยธรรม (Ethics) เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และพยายามสร้างเสริมให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จริยธรรมถือว่าเป็นหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่ดีสำหรับการประพฤติปฏิบัติ ใช้ในการตัดสินใจตัดสินความประพฤติของคนว่าอย่างไรถูก อย่างไรดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร การสร้างจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมีหลักการดังนี้ (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2546: 24-25)

1. การอบรมสั่งสอนให้คนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม การศึกษาจะช่วยให้คนเข้าใจ ตระหนัก และมีความสำนึกที่จะไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

2. การพัฒนาให้มีจริยธรรมระดับสากล ซึ่งได้กล่าวว่า คนมีจิตสำนึกและมีเหตุผลในการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมอยู่ 6 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติตามเพราะความกลัว ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับว่าเป็นคนดี สิ่งนั้นเป็นกฎเกณฑ์ของสังคมที่จะต้องทำตาม ตระหนักถึงหลักการที่จะต้องทำตามคำมั่นสัญญา และปฏิบัติตามเพราะมีความสำนึกรับผิดชอบชั่วดี ผู้ที่ได้รับการพัฒนาจริยธรรมจนถึงระดับที่ 6 จะเป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม แต่การที่จะก้าวไปถึงจริยธรรมขั้นที่ 6 ได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย จึงควรดำเนินการตามแนวทางดังนี้

2.1 การปลูกฝังความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ถ้าคนคิดได้ว่าธรรมชาติคือสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิต ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน คนก็จะช่วยกันดูแล ไม่ทำลาย ไม่เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ส่วนตัว

2.2 การปลูกฝังให้รู้จักประมาณในการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรให้พอดีกับความต้องการจะช่วยลดการสูญเสียทรัพยากรทำให้มีทรัพยากรเหลือใช้อย่างยาวนาน

2.3 ผู้นำสังคมควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2.4 ใช้มาตรการที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม เช่น ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ กฎหมายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2.5 การพัฒนาโครงการต่าง ๆ ไม่ควรเน้นหนักในด้านเศรษฐกิจมากเกินไป เพราะจะทำให้มีการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสิ้นเปลือง ควรพัฒนาจิตสำนึกของคนในสังคมควบคู่กันไปด้วย

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว

เพื่อให้การท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนแล้วผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสมควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวทั้งในส่วนที่เป็นองค์ประกอบภายใน และ องค์ประกอบภายนอก ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543: 12-14)

1. กำหนดนโยบาย และแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ต้องสอดแทรกความรู้และประสบการณ์ที่ดีเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว

2. สนับสนุนชุมชนและสาธารณชนให้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ บริหารจัดการ และได้รับผลประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมุ่งหวังการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเป็นสำคัญ

3. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่จำเป็น โดยยึดหลักการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาตินั้น ควรคำนึงถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกประเภท ธรรมชาติ โดยต้องหลีกเลี่ยงการก่อสร้างที่ขัดแย้งกับธรรมชาติรวมทั้งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว ได้รับความรู้จากธรรมชาติด้วยตนเองส่วนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นควรให้ ความสนใจเกี่ยวกับ ความเปราะบางของทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น ๆ โดยต้องหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ ขัดแย้งกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อกระจายโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมไปยัง ชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวต้องได้รับความร่วมมือ จากชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว

5. ติดตามตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรการ ท่องเที่ยว ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนทัศนคติและความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ผลที่ได้รับจาก การประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับเปลี่ยน และการ กำหนดนโยบาย และแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย และ เหมาะสมอยู่เสมอ

6. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสาขาวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการ ขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาในทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับ อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว และกำหนดกลุ่มเป้าหมายทั้งในระดับรากหญ้า ระดับปฏิบัติงาน และใน ระดับผู้กำหนดนโยบาย

7. ส่งเสริม สนับสนุน ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของไทยไปยังต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อสร้างโอกาสให้ประเทศไทยนั้นได้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญทั้งในระดับเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ และในระดับโลก ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

8. ควบคุมดูแลและป้องกันแก้ไขปัญหาคาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และ การท่องเที่ยว ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคมควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตทั้งของชุมชนท้องถิ่น และ นักท่องเที่ยว

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544: 82-83) การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะดำเนินไปได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงาน จากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในทุกด้าน และเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ไม่เพียงเฉพาะการผสมผสาน ความต้องการและการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาความเป็นธรรมชาติและเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลักควบคู่กันไป แต่ในปัจจุบันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่สิ้นสุดลง การพัฒนาไม่สามารถดำเนินไปตามแผนได้ ด้วยปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1. การบริหารจัดการ ในส่วนขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการอื่น ได้แก่ ททท. กรมป่าไม้ กรมการปกครอง กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม รวมทั้งองค์กรชุมชนในท้องถิ่นหน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนแต่ที่ผ่านมาการพัฒนาเป็นการดำเนินการแบบ “ต่างคนต่างทำ” การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานนำไปซึ่งปัญหาการบริหารจัดการในท้องถิ่นนั้น ๆ

2. แหล่งท่องเที่ยวกับกิจกรรม ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงถึงความเหมาะสม หรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว มุ่งแต่ผลประโยชน์หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์จนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังมีได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

3. การบริการ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล ให้นักท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว เป็นต้น แต่ที่ผ่านมาการบริการดังกล่าวไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ควร จึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน

4. สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ เป็นสิ่งเสริมสร้างคุณค่าและสวยงามให้แก่แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกลับถูกทำลายโดยสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ดังกล่าว ด้วยเหตุของการขาดการบริหารจัดการจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น จึงกลายเป็นปัญหาการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น

5. นักท่องเที่ยว ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ต้องการหรือเป็นอุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยวคือปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

6. ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นเจ้าของ ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ให้บริการ รวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงถือเป็นอีกหนึ่งกลไกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ด้วยความที่เป็นชุมชนนั้นก็ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ด้วยเหตุของการขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนล่าช้า

แนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรคการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเติบโตการดำรงอยู่และการสืบทอดต่อไปจำเป็นต้องพัฒนาแบบครบวงจร ดำเนินการไปพร้อมกันในทุกองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การบริหารจัดการต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดำเนินไปด้วยกัน
2. การกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวพอเพียงต่อขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและก่อให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุด
3. การส่งเสริมและสนับสนุนการบริการเพื่อให้บริการที่มีคุณภาพ โดยควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าเป็นระบบและยั่งยืน
4. การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกของการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อแท้ในคุณค่าของทรัพยากรกับกระบวนการการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตระหนักถึงความพึงพอใจและความต้องการของชุมชนด้วย
5. การสร้างเสริมและเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นให้เกิดความรัก ความหวงแหน และรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวรวมถึงการพึ่งพากันในความต้องการและตอบสนองอย่างรู้คุณค่าของการใช้ไปและการฟื้นฟูรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนนั้น ประชาชนในท้องถิ่น ผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันคิดร่วมทำกับทุกภาคี โดยคำนึงถึงเป้าหมายต่อการพัฒนา คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ได้นานที่สุด มีปัญหาหรือผลกระทบน้อยที่สุด นั่นคือการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.8 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาคือ

เสาวลี ทองเจิม (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามความจำเป็นพื้นฐานที่บ้านลงเขว้า ตำบลสารภี กิ่งอำเภอ หนองบุญนาท จังหวัด นครราชสีมา โดยศึกษากับหัวหน้าครัวเรือน 75 คน พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานมากที่สุด ในลักษณะสมทบเงินออกแรง และเข้าร่วมประชุม และพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมขั้นประเมินผลน้อยที่สุด สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ความคาดหวังทางเศรษฐกิจ การชักชวนจากผู้นำ และเจ้าหน้าที่ ความเข้าอกเข้าใจในการพัฒนา

เสรี วงศ์ไพจิตร (2534) ทำการศึกษาเรื่องจุดหักเหของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวชนวนให้เกิดขบวนการนิเวศวิทยาทางการเมือง จากการศึกษาวิจัยทำให้เห็นข้อเท็จจริงว่าปัญหา/ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เวลานั้นมีอยู่จริง แม้ประชาชนโดยทั่วไปจะมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ก็ต้องระมัดระวัง เพราะปัจจุบันผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีมากขึ้น และมีการต่อต้านการท่องเที่ยวปรากฏขึ้นต่อเนื่องตลอดเวลาทางแก้ไขมี 2 ด้านคือ

1. ด้านปัญหา/ผลกระทบที่เกิดขึ้น ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้หมดไปโดยอาศัยการสร้างการเข้าใจระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ให้มีระบบการจัดการที่มีบูรณาการในการบริหารและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ใช้เทคนิคการประสานงานรูปแบบต่าง ๆ จัดให้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม มีการปรับบทบาทขององค์กรที่รับผิดชอบ มีการวางแผนแม่บทให้รัดกุม และมีการติดตามปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้

2. ด้านปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์หรือแนวคิดต่อต้านการท่องเที่ยวนั้นต้องอาศัยข้อเท็จจริง คือการให้ความรู้รอบด้าน ประชาสัมพันธ์ การสัมมนา และในการพัฒนาที่เหมาะสมต้องถือเอาความสมดุลมาเป็นสิ่งสำคัญ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวตามความสามารถในการรองรับของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของการรักษาสมดุลและรวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุลอีกด้วย

วิจิตรา ชัยศรี (2536) ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านอายุ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม และภูมิลำเนาเดิมที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อความคิดเห็นในผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่มีความไม่แน่ใจว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จะทำให้ประชาชนได้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น ถึงแม้จะมีการสร้างงาน สร้างอาชีพ แต่ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวน้อยมาก ผลด้านสังคม

ประชาชนเห็นว่ามีความโน้มเพิ่มขึ้นของปัญหาหญิงบริการสถานเริงรมย์ และปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย น่าจะเป็นผลโดยตรงส่วนหนึ่งจากการพัฒนาการท่องเที่ยว การเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีของประชาชนยังเป็นไปตามประเพณีที่มีมาแต่ดั้งเดิม โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญในกิจกรรมดังกล่าวอยู่

โชคดี อมรวัฒน์ (2537) (อ้างใน จงรักษ์ อินทยนต์, 2545: 31) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความสำเร็จของโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) กรณีศึกษาหมู่บ้าน อพป. อำเภอบ้านกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางด้านภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจ สถานภาพส่วนบุคคล และความรู้ความเข้าใจในโครงการ อพป. กับความสำเร็จในการนำโครงการไปปฏิบัติ โดยศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างในระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการต่าง ๆ ระหว่างหมู่บ้าน อพป. ที่เคยชนะประกวดตามโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองแห่งชาติคือมีความประสบความสำเร็จในการนำโครงการไปปฏิบัติกับหมู่บ้าน อพป. ที่ไม่เคยชนะการประกวด ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจ และสถานภาพส่วนบุคคล ซึ่ง ได้แก่ ตัวแปรทางด้านเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพในครอบครัว และสถานภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ อพป. ส่วนตัวแปรทางด้านอาชีพ รายได้ และภูมิลำเนาเดิม ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ อพป.
2. ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของโครงการ อพป. มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ อพป.
3. ประชาชนในหมู่บ้าน อพป. ที่ชนะการประกวดนั้นมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา รวมทั้งวัตถุประสงค์ของโครงการ อพป. มากกว่า ประชาชนในหมู่บ้าน อพป. ที่ไม่เคยชนะ
4. ในหมู่บ้าน อพป. ที่ชนะการประกวดมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน สูงกว่าหมู่บ้าน อพป. ที่ไม่เคยชนะการประกวด

อินทัย เพียรคงชล (2540) (อ้างใน ปิยพร ทาวีกุล, 2544: 31) ได้ทำการศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ ร้อยละ 95.56 และมีความต้องการเข้ารับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์ที่ถูกต้องจากหน่วยงานราชการถึงร้อยละ 89.56 ส่วนที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เนื่องจากไม่มีพาหนะเป็นของตนเองและคิดว่าเป็นงานผู้ขายเท่านั้นสำหรับประชาชนท้องถิ่นที่มีความต้องการจัดการบริหารงานที่ฝึกให้แก่นักท่องเที่ยวมีจำนวนร้อยละ 96.67 ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมนี้เนื่องมาจากไม่มีความ

ถนัดและไม่ชอบ เพราะเป็นลักษณะงานที่ยุ่งยาก และเป็นภาระมาก ต้องมีความรับผิดชอบสูง หากลงทุนแล้วกลัวจะไม่คุ้มค่า ส่วนประชาชนที่มีความต้องการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มนี้อยู่ 75.56 ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมนี้เนื่องมาจากการคมนาคมไม่สะดวก ห่างไกลจากตลาด กลัวลงทุนแล้วไม่คุ้มค่า และไม่มีเงินมาลงทุนในระยะแรก ซึ่งเท่าที่ผ่านมานักท่องเที่ยวมักนิยมนำสัมภาระติดตัวมาด้วยหรือหากทำแล้วกลัวนักท่องเที่ยวจะรับประทานไม่ได้และงานดังกล่าวน่าจะเป็นงานของผู้หญิงมากกว่า

อรวรรณ พันธเนตร (2541) ทำการศึกษาการประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งผลการศึกษาดังนี้

ปัจจัยบุคคล (ระยะเวลาที่อาศัยอยู่) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ประโยชน์ที่ได้รับ) และปัจจัยด้านจิตวิทยา (ทัศนคติ) ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว ปัจจัยส่วนบุคคล (ระดับการศึกษาและภูมิลำเนา) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (อาชีพ และ รายได้จากแหล่งจับปลาบึก) มีความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

นภัค วัฒนคุณ (2545) พบว่า บุคคลเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการ มีลักษณะที่น่าสนใจบางประการ ดังนี้ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุสูง มีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่ากลุ่มประชากรที่มีอายุน้อย สมาชิกกลุ่มที่เป็นชายเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าสมาชิกกลุ่มที่เป็นหญิง ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่อ

สุนันทา จันทวารา (2545) ทำการวิจัยเรื่องการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของสภาตำบล โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ระดับการศึกษา การมีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ภายใต้การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ปัจจัยด้านที่ตั้งตำบล ประเภทของการมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ ส่วนการมีส่วนร่วมที่น้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาชุมชน ส่วนอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน คือ ระบบอุปถัมภ์ที่ทางคณะกรรมการสภาตำบลมีต่อพ่อค้า ข้าราชการ และราษฎรบางกลุ่ม โดยมีข้าราชการเข้าไปกำกับควบคุม ช่วยเหลือการทำงานของสภาตำบลไม่สามารถพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้น

อุดร วงศ์ทับทิม (2544) ทำการวิจัยเรื่องชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลแม่สี อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการศึกษาค้นพบรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน มีดังนี้

- 1) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในท้องถิ่น เพิ่มขีดความสามารถในการเข้าถึงองค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของเยาวชน
- 2) การศึกษาธรรมชาติ เพื่อให้เยาวชนเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง
- 3) การศึกษาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์
- 4) การศึกษาความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อำเภอปายเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของล้านนา อดีตเป็นที่อยู่อาศัยของชาวลัวะ ซึ่งปัจจุบันร่วมกันก่อตั้งพิพิธภัณฑ์แสดงของใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องมือเกษตรกรรมดั้งเดิม การทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ เพื่อสืบทอดตำนานชนเผ่า
- 5) ร่วมกันกำหนดแผนและร่วมจัดการการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ และวิถีชุมชนเป็นสำคัญ

2.9 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาเขียนกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณที่ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน รวมทั้งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.1 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษานี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งที่เป็นชาวบ้านรวมถึงผู้ประกอบการในพื้นที่จำนวน 1,125 หลังคาเรือน โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

โดยการศึกษาครั้งนี้ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มร้อยละ 5 โดยคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 295 หลังคาเรือน โดยทำการเลือกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหลังคาเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง สำหรับวิธีการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้ ใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Sampling) ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภทคือ

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การศึกษาจากหนังสือ วารสาร จุลสาร เอกสาร งานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดต่าง ๆ ข้อมูลออนไลน์ รวมทั้งข้อมูลจาก อบรม.เวียงใต้ การท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วยแบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งแบ่งออก 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้ ตำแหน่งหรือสถานภาพในชุมชน วิเคราะห์สถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ ด้วยการนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการอธิบาย

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับ

1. ข้อมูลที่เป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยว ความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม และ ความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

2. ข้อมูลที่เป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และการได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่น

โดยแบบสอบถามนั้นเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 38 ข้อ (ปัจจัยภายใน 15 ข้อ และปัจจัยภายนอก 23 ข้อ) โดยตัวเล็อกใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหาร่วมกัน
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน
4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
5. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลร่วมกัน

โดยแบบสอบถามนั้นเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 30 ข้อ โดยตัวเลือกใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ เช่นเดียวกับส่วนที่ 2

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จาก การตอบแบบสอบถามแบบปลายปิด โดยทำการวัดประเด็นปัญหาทั้งหมด 6 ประเด็น ดังนี้

1. การบริหารจัดการ
2. แหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรม
3. การบริการ
4. สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์
5. นักท่องเที่ยว
6. ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

โดยแบบสอบถามนั้นเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 18 ข้อ โดยตัวเลือกใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ เช่นเดียวกับส่วนที่ 2

ส่วนข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นคำถามแบบปลายเปิด โดยนำมาจัดกลุ่มตามประเด็นสำคัญ

3.4 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

หลังจากทำการเก็บรวบรวมข้อมูลสมบูรณ์แล้ว ได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปบันทึกหรือลงรหัสข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย
2. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วม โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการศึกษาได้ใช้การวิเคราะห์จากแบบสอบถามจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งที่เป็นชาวบ้านและรวมถึงผู้ประกอบการ โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน

โดยผลการศึกษาจะแบ่งการนำเสนอออกมาเป็น 5 ส่วนดังนี้คือ

- 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ
- 4.2 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 4.3 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 4.4 ผลการศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 4.5 การทดสอบสมมติฐานของการศึกษา

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งหมด 295 ตัวอย่าง โดยทำการเลือกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหลังคาเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า

ซึ่งข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้ คือ

ตารางที่ 4.1 เพศของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าเย็บ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	146	49.5
หญิง	149	50.5
รวมทั้งหมด	295	100.0

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารุ่นนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.5 และรองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 49.5 ตามลำดับ

จากการสำรวจพบว่า ประชากรเพศชาย กับเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน แต่เป็นเพศหญิงมีมากกว่าเล็กน้อย เพราะเทศบาลอำเภอเวียงใต้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยว และมีสถานบริการด้านการท่องเที่ยวจำนวนมาก จึงมีอาชีพที่เน้นไปทางการบริการนักท่องเที่ยว ดังนั้นประชากรในพื้นที่จึงอาจเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเพราะเหมาะสมกับงานด้านการบริการมากกว่า

ตารางที่ 4.2 อายุของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าเย็บ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	-	-
21 – 30 ปี	147	49.8
31 – 40 ปี	93	31.5
41 – 50 ปี	34	11.5
51 – 60 ปี	20	6.8
มากกว่า 60 ปี	1	0.3
รวมทั้งหมด	295	100.0

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.8 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.5 และอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.5 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีอายุในช่วงวัยทำงาน เพราะในพื้นที่นั้นมีเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดีรวมทั้งมีการจ้างงานค่อนข้างสูงในพื้นที่ ดังนั้นประชากรในพื้นที่ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่เพิ่งจบการศึกษาจึงสามารถหางานทำได้ในพื้นที่ ไม่ค่อยโยกย้ายออกไปทำงานนอกพื้นที่ รวมทั้งประชากรบางส่วนที่เป็นคนต่างพื้นที่หรือนักศึกษาจบใหม่ก็ย้ายเข้ามาหางานทำในพื้นที่นี้ หรือในบางส่วนก็เข้ามาเป็นผู้ประกอบการร้านค้าหรือให้บริการที่พัก ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นคนรุ่นใหม่ ที่เริ่มเข้ามาลงทุน ดังนั้นประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จึงมีอายุไม่มากนัก

ตารางที่ 4.3 ระดับการศึกษาของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าตอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	9	3.1
มัธยมศึกษา	68	23.1
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	53	18
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	165	55.9
รวมทั้งหมด	295	100.0

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 55.9 รองลงมา คือระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 23.1 และระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 18 ตามลำดับ

ประชากรที่อาศัยในพื้นที่นั้นส่วนใหญ่จะการศึกษาค่อนข้างสูง เพราะในพื้นที่นั้นมีร้านค้าและบริษัทต่าง ๆ เข้ามาลงทุนด้านการท่องเที่ยว สถานประกอบการเหล่านี้จะจ้างงานบุคลากรที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่เพราะต้องใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวเพราะเป็นชาวต่างประเทศส่วนใหญ่ รวมทั้งในพื้นที่มีโรงเรียนสถานศึกษาที่พร้อมประชาชนในพื้นที่จึงมีโอกาสทางการศึกษา ทำให้มีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง

ตารางที่ 4.4 ภูมิฐานะของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าเย็บ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภูมิฐานะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป็นคนในพื้นที่	164	55.6
เป็นคนต่างพื้นที่	131	44.4
รวมทั้งหมด	295	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 55.6 และเป็นคนต่างพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 44.4

จากการสำรวจจะเห็นว่า มีคนต่างพื้นที่ในจำนวนค่อนข้างสูงเพราะ ในช่วงหลังนี้คนในพื้นที่ใกล้เคียงไม่ว่าจะเป็นเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน หรืออำเภอข้างเคียงย้ายเข้ามาอาศัยในเทศบาลตำบลเวียงใต้เป็นจำนวนค่อนข้างมาก โดยส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงานหรือประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว เพราะเป็นพื้นที่ที่มีเศรษฐกิจค่อนข้างดีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก รวมทั้งเป็นทางผ่านและจุดพักรถของรถประจำทางที่จะเดินทางไปยังจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 4.5 อาชีพของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าเย็บ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ประกอบการที่พัก	11	3.7
ผู้ประกอบการร้านอาหาร	9	3.1
ผู้ประกอบการร้านค้า	28	9.5
ผู้ประกอบการรถเช่า	21	7.1
ผู้ประกอบการอื่นๆ	9	3.1
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	53	18.0
รับจ้างทั่วไป	95	32.2
บริษัทเอกชน	34	11.5
เกษตรกร/หัตถกรรม	35	11.9
รวมทั้งหมด	295	100.0

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมาประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 18.0 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม/หัตถกรรม คิดเป็นร้อยละ 11.9 บริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ตามลำดับ ส่วนผู้ประกอบการนั้นส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจร้านค้า คิดเป็นร้อยละ 9.5 รองลงมาคือรถเช่า คิดเป็นร้อยละ 7.1 ที่พัก คิดเป็นร้อยละ 3.7 ร้านอาหารและอื่น ๆ นั้นคิดเป็นร้อยละ 3.1 เท่ากัน ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่ามีความหลากหลายของอาชีพ โดยอาชีพส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป เพราะในพื้นที่นั้นมีสถานบริการด้านการท่องเที่ยวจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีการจ้างงานที่ค่อนข้างสูง รองลงมาได้แก่ อาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ เพราะมีหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานท้องถิ่นค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ

ตารางที่ 4.6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000 บาท	1	0.3
3,001 – 6,000 บาท	81	27.5
6,001 – 8,000 บาท	43	14.6
8,001 – 10,000 บาท	72	24.4
10,001 – 15,000 บาท	64	21.7
มากกว่า 15,000 บาท	34	11.5
รวมทั้งหมด	295	100.0

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 3,001 – 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.5 รองลงมา คือ 8,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.4 และรายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.7 ตามลำดับ

จะเห็นว่ารายได้ส่วนใหญ่อยู่ที่ 3,001- 6,000 บาท เพราะประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้จากการทำงานก็มักอยู่ในระดับนี้ แต่ระดับรายได้ของประชากรก็จัดว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยจากรายได้ของประชาชนในพื้นที่ก็สามารถบ่งบอกถึงสภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ เพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว ส่งผลต่อการจ้างงานที่มากขึ้น รายได้การค้าหรือธุรกิจต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้ค่อนข้างสูง

4.2 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ตารางที่ 4.7 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา	ระดับการมีส่วนร่วม N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การสำรวจและเก็บข้อมูล	7 (2.4%)	53 (18%)	94 (31.9%)	78 (26.4%)	63 (21.4%)
2. ศึกษาสาเหตุของปัญหา	8 (2.7%)	49 (16.6%)	106 (35.9%)	73 (24.7%)	59 (20%)
3. วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหาขึ้น	15 (5.1%)	74 (25.1%)	64 (21.7%)	94 (31.9%)	48 (16.3%)
4. อำนวยความสะดวกในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น	14 (4.7%)	38 (12.9%)	106 (35.9%)	84 (28.5%)	53 (18%)
5. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหา	16 (5.4%)	71 (24.1%)	66 (22.4%)	55 (18.6%)	87 (29.5%)
6. ร่วมประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการ	2 (0.7%)	47 (15.9%)	101 (34.2%)	53 (18%)	92 (31.2%)
รวม	10 (3.5%)	55 (18.8%)	90 (30.3%)	73 (24.7%)	67 (22.7%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.7 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 30.3 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการสำรวจและเก็บข้อมูลโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.9

2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาสาเหตุของปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.9

3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหาขึ้น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 31.9
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.9
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหา โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.5
6. ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.2

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาไม่มากนัก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหา รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหา นั้นอาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดการเพื่อกำหนดหรือประเมินปัญหา ประชาชนมีหน้าที่ในการให้ความร่วมมือในการแก้ไขเพียงอย่างเดียว ดังนั้นประชาชนจึงมีส่วนร่วมน้อยในการกำหนดประเด็นปัญหา และไม่เป็นฝ่ายเข้าไปติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยตัวเอง แต่รอให้ทางภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาติดต่อประสานงานกับประชาชนในพื้นที่เอง ถึงจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนยังไม่ทราบถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญ เพราะถ้าหากว่าบุคคลในชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวเองแล้ว การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ก็ไม่อาจเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชนนั้นได้ เพราะบุคคลใดชุมชนนั้นจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่ผู้ให้ความรู้ต้องยอมรับ คือ บุคคลในชุมชน ซึ่งเป็นผู้อยู่กับปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้จักปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด แต่เขาจะมองปัญหาของตนเองได้ไม่ชัดเจน หรือไม่เข้าใจแก่นแท้ของปัญหา ต่อมาเมื่อมีบุคคลมาช่วยชี้แนะ เขาก็จะมองสาเหตุของปัญหาของตนเองได้เด่นชัดขึ้น ดังนั้นบุคคลในชุมชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเรียนรู้ปัญหา และวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง ทั้งการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ

ตารางที่ 4.8 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

มีส่วนร่วมในการวางแผน	ระดับการมีส่วนร่วม N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ร่วมวางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรม	9 (3%)	49 (16.6%)	68 (23.1%)	93 (31.5%)	76 (25.8%)
2 อำนาจความสะดวกในการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ	2 (0.7%)	64 (21.7%)	82 (27.8%)	78 (26.4%)	69 (23.4%)
3 สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการวางแผน	2 (0.7%)	21 (7.1%)	109 (36.9%)	66 (22.4%)	97 (32.9%)
4 แสดงความคิดเห็นในการวางแผน	12 (4.1%)	59 (20%)	103 (34.9%)	57 (19.3%)	64 (21.7%)
5 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผน	14 (4.7%)	55 (18.6%)	51 (17.3%)	99 (33.6%)	76 (25.8%)
6 เขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่าง ๆ	2 (0.7%)	57 (19.3%)	39 (13.2%)	85 (28.8%)	112 (38%)
รวม	7 (2.3%)	51 (17.3%)	75 (25.5%)	80 (27%)	82 (27.9%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.8 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.9 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมวางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 31.5
2. ประชาชนมีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกในการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.8
3. ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการวางแผน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.9

4. ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.9
5. ประชาชนมีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 33.6
6. ประชาชนมีส่วนร่วมเขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38

การที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะในการร่วมวางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรม การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผน รวมทั้ง เขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่าง ๆ เพราะแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นแผนที่ทางหน่วยงาน ภาครัฐ หรือการท่องเที่ยวได้วางแผนมาให้เสร็จสรรพ ประชาชนจึงมีส่วนร่วมเพียงการเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการร่วมวางแผน ประชาชนจะมีส่วนร่วมบ้างในการร่วมดำเนินการวางแผน โดยการเสนอความคิดเห็น อำนวยความสะดวก หรือสนับสนุนอุปกรณ์ ซึ่งในการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องให้บุคคลวางแผนและดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ของตน เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการและสอดคล้องกับพื้นที่ ประชาชนยังต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน เพราะประชาชนในพื้นที่จะทราบสภาพของพื้นที่ และทรัพยากรของพื้นที่มากกว่า

ตารางที่ 4.9 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าข่อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรม	33 (11.2%)	60 (20.3%)	95 (32.2%)	56 (19%)	51 (17.3%)
2 ชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรม	9 (3.1%)	58 (19.7%)	105 (35.6%)	69 (23.4%)	54 (18.3%)
3 อำนาจความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม	17 (5.8%)	45 (15.3%)	121 (41%)	69 (23.4%)	43 (14.6%)
4 ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม	9 (3.1%)	54 (18.3%)	89 (30.2%)	77 (26.1%)	66 (22.4%)
5.ให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ หรือ อุปกรณ์ต่าง ๆ	9 (3.1%)	22 (7.5%)	119 (40.3%)	72 (24.4%)	73 (24.7%)
6 จัดหางบประมาณในการปฏิบัติงาน	8 (2.7%)	15 (5.1%)	91 (30.8%)	79 (26.8%)	102 (43.6%)
รวม	14 (4.8%)	43 (14.4%)	103 (35%)	70 (23.8%)	65 (22%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.9 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าข่อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.2
2. ประชาชนมีส่วนร่วมชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.6

3. ประชาชนมีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41
4. ประชาชนมีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 30.2
5. ประชาชนมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.3
6. ประชาชนมีส่วนร่วมจัดหางบประมาณในการปฏิบัติงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.6

การที่ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในระดับปานกลาง เพราะประชาชนยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นมักจะเกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ส่วนประชาชนในพื้นที่ก็มีบทบาทในกิจกรรมนั้นน้อย ยกเว้นผู้ประกอบการที่ได้รับผลประโยชน์กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับบุคคลและชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นการได้ปฏิบัติงานด้วยตนเอง อาจจะทำให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เมื่อเห็นประโยชน์ก็จะดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตัวเองพร้อมทั้งให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการนั้น ๆ ด้วย

ตารางที่ 4.10 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหัดแม่ฮ่องสอน

มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระดับการมีส่วนร่วม N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น	9 (3.1%)	61 (20.7%)	87 (29.5%)	61 (20.7%)	77 (26.1%)
2 ร่วมกำหนดแผนงาน หรือ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว	7 (2.4%)	31 (10.5%)	84 (28.5%)	79 (26.8%)	94 (31.9%)
3 ร่วมเลือกกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว	17 (5.8%)	40 (13.6%)	86 (29.2%)	62 (21%)	90 (30.5%)
4 ร่วมกำหนด คัดเลือก บุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรม	1 (0.3%)	50 (16.9%)	84 (28.5%)	69 (23.4%)	91 (30.8%)
5 ร่วมตัดสินใจวางกฎระเบียบของกิจกรรมต่าง ๆ	8 (2.7%)	47 (15.9%)	97 (32.9%)	52 (17.6%)	91 (30.8%)
6 ตัดสินใจในการสรุปผลการดำเนินงาน	2 (0.7%)	49 (16.6%)	86 (29.2%)	63 (21.4%)	95 (32.2%)
รวม	7 (2.5%)	46 (15.7%)	88 (29.6%)	64 (21.8%)	90 (30.4%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.10 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.4 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 29.5
2. ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดแผนงานหรือโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.9
3. ประชาชนมีส่วนร่วมเลือกกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.5

4. ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนด คัดเลือก บุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.8

5. ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจวางกฎระเบียบของกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.9

6. ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจในการสรุปผลการดำเนินงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.2

ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับที่ไม่มากนัก ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมากในแทบทุกด้านโดยเฉพาะการร่วมกำหนดและวางแผน เพราะส่วนใหญ่ภาครัฐจะเป็นผู้วางแผนให้และหากคนเข้ามาทำงานในพื้นที่ประชาชนจึงไม่มีโอกาสร่วมคัดเลือกบุคลากร แต่ก็ยังมีส่วนร่วมในด้านการร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาและการสรุปผลการดำเนินงานบ้างเพราะ เป็นส่วนที่กระทบต่อประชาชนมากที่สุด ประชาชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในด้านเหล่านี้บ้าง ซึ่งความเป็นจริงในการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจริเริ่มโครงการ รวมทั้งการตัดสินใจในการวางแผน และหาแนวทางการดำเนินงาน เพราะการที่ให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะเพิ่มความสนใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้นและจะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของผลงานเกิดความภูมิใจและตั้งแต่ตัดสินใจในการริเริ่มโครงการ ถ้าหากสมาชิกไม่มีโอกาสตัดสินใจร่วมในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมอยู่ด้วยความเข้มแข็งก็จะไม่มีและจะขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขาดความตระหนักรู้ในการเป็นเจ้าของร่วมกัน และขาดการประคับประคองช่วยเหลือกัน ฉะนั้น การจัดการต่าง ๆ สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย อีกทั้งการมีส่วนร่วมควรจะให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนด ข้อตกลง หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้สึกในการยอมรับร่วมกัน เพราะเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน การตัดสินใจหรือทำข้อตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา จะสามารถลดความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ได้ แต่อย่างไรก็ดี สมาชิกที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดีเสียก่อน หากสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะต้องตัดสินใจแล้ว แม้จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจก็ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด ตรงกันข้ามยังเป็นผลเสียอีกด้วย

ตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามประเมินผลในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ร่วมประเมินผลกิจกรรม	7 (2.4%)	43 (14.6%)	108 (36.6%)	52 (17.6%)	85 (28.8%)
2 ติดตามและหาแนวทางในการปรับปรุง การดำเนินงาน	13 (4.4%)	37 (12.5%)	120 (40.7%)	50 (16.9%)	75 (25.4%)
3 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผน ในรอบปีที่ผ่านมา	10 (3.4%)	33 (11.2%)	113 (38.3%)	68 (23.1%)	71 (24%)
4 วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการ ดำเนินงาน	9 (3.1%)	35 (11.9%)	96 (32.5%)	86 (29.2%)	69 (23.4%)
5. อำนวยความสะดวกและให้การ สนับสนุนการประเมินผล	0 (0%)	45 (15.3%)	87 (29.5%)	101 (34.2%)	62 (21%)
6 ควบคุมกฎเกณฑ์และมาตรการด้านการ ท่องเที่ยว	8 (2.7%)	37 (12.5%)	109 (36.9%)	73 (24.7%)	68 (23.1%)
รวม	8 (2.7%)	38 (13%)	106 (35.9%)	72 (24.4%)	71 (24.0%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.11 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัด
แม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.9 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ
ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินผลกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อย
ละ 36.6
2. ประชาชนมีส่วนร่วมติดตามและหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน โดยเฉลี่ย
อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.7

3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนในรอบปีที่ผ่านมา โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.3
4. ประชาชนมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.5
5. ประชาชนมีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนการประเมินผล โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 34.2
6. ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมกฎเกณฑ์และมาตรการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.9

การที่ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอยู่บ้างเพราะว่า ต้องการให้หน่วยงานที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมทราบถึงผลดี หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน หรือคนในพื้นที่ เพื่อใช้ในการวางแผนกิจกรรมในครั้งถัดไป เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนค่อนข้างน้อยดังนั้นจึงต้องการใช้การประเมินนี้เป็นการให้ข้อมูล และเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้การกิจกรรมครั้งต่อไปเกิดประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของพื้นที่มากขึ้น การติดตามประเมินผลด้วยตัวเองจะทำให้บุคคลและชุมชนมีความตระหนักว่ากิจกรรมที่ตนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งหมดนั้นดีหรือไม่เพียงไรและควรพิจารณาว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร จะปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างไร ทำให้บุคคลได้เรียนรู้และประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และจะส่งผลถึงการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อ ๆ ไปให้ประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้มากขึ้น ดังนั้นหากประชาชนไม่มีการประเมินด้วยตนเองจะทำให้ไม่ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย หรือปัญหาของการดำเนินงานอย่างแท้จริง

ตารางที่ 4.12 สรุปผลการประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ประเด็นคำถาม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา	10 (3.5%)	55 (18.8%)	90 (30.3%)	73 (24.7%)	67 (22.7%)
มีส่วนร่วมในการวางแผน	7 (2.3%)	51 (17.3%)	75 (25.5%)	80 (27%)	82 (27.9%)
มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม	14 (4.8%)	43 (14.4%)	103 (35%)	70 (23.8%)	65 (22%)
มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	7 (2.5%)	46 (15.7%)	88 (29.6%)	64 (21.8%)	90 (30.4%)
มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	8 (2.7%)	38 (13%)	106 (35.9%)	72 (24.4%)	71 (24.0%)
ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวม	9 (3.1%)	47 (15.9%)	92 (31.2%)	72 (24.4%)	75 (25.4%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.12 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.2 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 30.3
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.9
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.4

5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.9

ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่มากนัก เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะการเข้าร่วมในโครงการที่มีการกำหนดไว้แล้ว ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการร่วมปฏิบัติกิจกรรม แต่กลับมีส่วนร่วมน้อยในการวางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด การที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่มากเท่าที่ควร เพราะการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นแผนที่ทางหน่วยงานภาครัฐหรือการท่องเที่ยวได้วางแผนมาให้เสร็จสรรพ ประชาชนจึงมีส่วนร่วมเพียงการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรม หรือเสนอความคิดเห็น แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมตัดสินใจในโครงการหรือการพัฒนาต่าง ๆ แสดงให้เห็นได้ว่าการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างแท้จริงนั้นอาจเป็นเรื่องยากเพราะในการที่จะทำให้พื้นที่ใดเกิดการพัฒนาไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม จะต้องเป็นการริเริ่มวางแผนพัฒนาจากประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ต้องได้รับความร่วมมือ และร่วมกันตัดสินใจจากส่วนรวม เพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันนโยบายของรัฐก็เป็นส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนา แต่ท้ายที่สุดแล้วประชาชนในพื้นที่ควรเป็นตัวการสำคัญในการสร้างให้เกิดการพัฒนา เพราะสุดท้ายแล้วผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์จากการเกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก็คือ ประชาชนในพื้นที่นั่นเอง

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่เพิ่มคุณค่าให้กับตัวเอง โดยการแสดงออกซึ่งเสรีภาพของประชาชนเรื่องใดเรื่องหนึ่งหากแต่ทุกอย่างประชาชนจะต้องคิดค้นขึ้นมาเอง สามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกตีความหมายไปในลักษณะที่เน้นการให้ประชาชนมีโอกาสเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจคิดค้นปัญหาและการดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดการ คือการที่ประชาชนได้เพิ่มศักยภาพในการควบคุมทรัพยากร รวมถึงตลอดถึงการใช้การจัดการทรัพยากรที่มีในสังคมด้วยตนเอง เมื่อชุมชนได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม ความรู้สึกรัก ผูกพัน และหวงแหนทรัพยากรในฐานะที่เป็นเจ้าของก็จะเพิ่มพูนขึ้น เกิดความตระหนักในการปกป้องและอนุรักษ์ นอกจากนี้ชุมชนยังมีความรู้สึกที่ดีกับการที่ได้รับเกียรติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการงานต่าง ๆ ด้วย

4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ตารางที่ 4.13 ผลการประเมินทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ทัศนคติต่อการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็นของประชาชน N=295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่จะถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยว	42 (14.2%)	136 (46.1%)	64 (21.7%)	42 (14.2%)	11 (3.7%)
2 ประชาชนในชุมชนได้รับความรู้และวิทยาการใหม่ๆ จากการท่องเที่ยว	30 (10.2%)	84 (28.5%)	132 (44.7%)	40 (13.6%)	9 (3.1%)
3 พื้นที่ที่ได้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น	104 (35.3%)	58 (19.7%)	102 (34.6%)	29 (9.8%)	2 (0.7%)
4 ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้น	33 (11.2%)	90 (30.5%)	99 (33.6%)	43 (14.6%)	30 (10.2%)
5 ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนไป	128 (43.3%)	46 (15.6%)	109 (36.9%)	11 (3.7%)	1 (0.3%)
รวม	67 (22.8%)	83 (28.1%)	101 (34.3%)	33 (11.2%)	11 (3.6%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.13 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.3 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่จะถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46.1
2. ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับการได้รับความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ จากการท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.7
3. ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.3

4. ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้น มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.6

5. ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับการทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนไป มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.3

การที่ประชาชนมีทัศนคติว่าสภาพแวดล้อมนั้นถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยวเป็นเพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มาก ๆ สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ก็เปลี่ยนไป มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างมากขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว มีการบุกรุกแม่น้ำ เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็น มลพิษ ขยะ ฯลฯ และการที่ประชาชนเห็นด้วยมากที่สุดว่าการพัฒนานั้นพื้นที่จะได้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้นเพราะในพื้นที่อำเภอปายนั้นมีชื่อเสียงในนักท่องเที่ยวต่างชาติเพียงบางกลุ่มที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้นนักท่องเที่ยวก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะคนไทยที่เข้ามาเที่ยวเพิ่มขึ้น ทำให้มีชื่อเสียงมากขึ้นด้วย อีกทั้งประชาชนยังเห็นด้วยมากที่สุดว่าการท่องเที่ยวจะทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนไป เพราะในพื้นที่นี้มีการพัฒนาแบบไร้ทิศทาง ขาดการวางแผนที่ดี ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไป เพราะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างไม่สอดคล้องกับพื้นที่ รวมทั้งความเจริญต่าง ๆ ที่เข้ามาทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมเปลี่ยนไป เหลือเพียงบางส่วนเท่านั้น

ตารางที่ 4.14 ผลการประเมินความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม	ระดับความคิดเห็นของประชาชน N=295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ท้องถิ่นมีการจ้างงานมากขึ้น	122 (41.4%)	77 (26.1%)	82 (27.8%)	14 (4.7%)	0 (0%)
2 ชุมชนท้องถิ่นได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้น เช่น มีถนนลาดยางตัดผ่าน	67 (22.7%)	65 (22%)	144 (48.8%)	17 (5.8%)	2 (0.6%)
3 สภาพแวดล้อมของชุมชนได้รับการพัฒนา	55 (18.6%)	87 (29.5%)	127 (43.1%)	15 (5.1%)	11 (3.7%)
4 แหล่งท่องเที่ยวได้รับการอนุรักษ์	70 (23.7%)	89 (30.2%)	74 (25.1%)	34 (11.5%)	28 (9.5%)
5 มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่	60 (20.3%)	75 (25.4%)	62 (21%)	60 (20.3%)	38 (12.9%)
รวม	75 (25.4%)	78 (26.6%)	98 (33.2%)	28 (9.5%)	16 (5.3%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.14 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.2 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีความตระหนักต่อการจ้างงานในท้องถิ่นมากขึ้น มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.4
2. ประชาชนมีความตระหนักต่อชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้น เช่น มีถนนลาดยางตัดผ่าน มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.8
3. ประชาชนมีความมีความตระหนักต่อการที่สภาพแวดล้อมของชุมชนได้รับการพัฒนา โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.1
4. ประชาชนมีความตระหนักต่อการที่แหล่งท่องเที่ยวได้รับการอนุรักษ์ มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 30.2

5. ประชาชนมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ มีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 25.4

การที่ประชาชนมีความตระหนักต่อการที่ท้องถิ่นมีการจ้างงานมากขึ้นมากที่สุด เพราะปัจจุบันมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมีนายทุน หรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ก็ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีงานทำ เกิดการจ้างงานมากขึ้น ไม่ต้องออกไปหางานทำนอกพื้นที่ รวมทั้งประชาชนมีความตระหนักต่อการที่แหล่งท่องเที่ยวได้รับการอนุรักษ์มาก และความตระหนักต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของพื้นที่มากขึ้น เพราะแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยว เมื่อมีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวไม่เสื่อมโทรมและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวไม่เปลี่ยนแปลงเพราะแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ อีกทั้งปายนั้นมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีเสน่ห์ และมีหลายเชื้อชาติหลายชนเผ่าอาศัยอยู่ ทำให้เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัส ดังนั้นการที่อนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ จะทำให้พื้นที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและน่าสนใจยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.15 ผลการประเมินความตระหนักถึงปัญหาของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ความตระหนักถึงปัญหา	ระดับความคิดเห็นของประชาชน N=295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ท่านได้รับรู้ถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่	70 (23.7%)	78 (26.4%)	138 (46.8%)	9 (3.1%)	0 (0%)
2 ท่านได้เห็นสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย	92 (31.2%)	95 (32.2%)	99 (33.6%)	9 (3.1%)	0 (0%)
3 มีการร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาการถูกทำลายของแหล่งท่องเที่ยว	45 (15.3%)	80 (27.1%)	107 (36.3%)	36 (12.2%)	27 (9.2%)
4 มีการรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ท่องเที่ยว	67 (22.7%)	52 (17.6%)	98 (33.2%)	51 (17.3%)	27 (9.2%)
5 มีการร่วมมือลงมือพัฒนาให้พื้นที่เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	69 (23.4%)	90 (30.5%)	56 (19%)	38 (12.9%)	42 (14.2%)
รวม	69 (23.2%)	79 (26.8%)	99 (33.8%)	29 (9.7%)	19 (6.5%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.15 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความตระหนักถึงปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.8 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีความตระหนักต่อปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.8
2. ประชาชนมีความตระหนักต่อปัญหาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.6
3. ประชาชนมีความมีความตระหนักต่อปัญหาความร่วมมือในการแก้ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.3
4. ประชาชนมีความตระหนักต่อปัญหาการรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.2

5. ประชาชนมีความตระหนักต่อปัญหาการร่วมมือลงมือพัฒนาให้พื้นที่เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 30.5

จะเห็นว่าประชาชนมีความตระหนักในการร่วมมือลงมือพัฒนาให้พื้นที่เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มาก เพราะ ประชาชนเริ่มตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นและในระยะหลังมีการรณรงค์ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นประชาชนจึงตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 4.16 ผลการประเมินการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การรับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็นของประชาชน N=295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 นิทรรศการ	38 (12.9%)	65 (22%)	33 (11.2%)	91 (30.8%)	68 (23.1%)
2 นิติสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ	58 (19.7%)	75 (25.4%)	66 (22.4%)	59 (20%)	37 (12.5%)
3 ฝึกอบรม ประชุม สัมมนา ให้ความรู้	28 (9.5%)	99 (33.6%)	48 (16.3%)	58 (19.7%)	62 (21%)
4 ระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน	34 (11.5%)	102 (34.6%)	25 (8.5%)	84 (28.5%)	50 (16.9%)
5 วิทยู	33 (11.2%)	144 (48.8%)	47 (15.9%)	55 (18.6%)	16 (5.4%)
6 โทรทัศน์	51 (17.3%)	80 (27.1%)	60 (20.3%)	54 (18.3%)	50 (16.9%)
7 จากการเผยแพร่จากกลุ่มบุคคลที่สังกัดหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว	27 (9.2%)	117 (39.7%)	58 (19.7%)	61 (20.7%)	32 (10.8%)
รวม	39 (13.1%)	97 (33%)	48 (16.3%)	66 (22.4%)	45 (15.2%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.16 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 33 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวจากการจัดนิทรรศการ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 30.8
2. ประชาชนได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวจากนิตยสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 25.4
3. ประชาชนได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวจากการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา ให้ความรู้ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 33.6
4. ประชาชนได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวจากระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 34.6
5. ประชาชนได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวจากวิทยุ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 48.8
6. ประชาชนได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวจากโทรทัศน์ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 27.1
5. ประชาชนได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวจากการเผยแพร่จากกลุ่มบุคคลที่สังกัดหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 39.7

จะเห็นว่าประชาชนได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก โดยส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลจากทางนิตยสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรท่องเที่ยว การประชุม สัมมนา ให้ความรู้ระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน ข่าวสารทางวิทยุ โทรทัศน์ และได้รับข่าวสารจากการเผยแพร่จากกลุ่มบุคคลที่สังกัดหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว แต่ได้รับข่าวสารจากการจัดนิทรรศการต่าง ๆ น้อย เพราะสื่อต่าง ๆ นั้นไม่ว่าจะเป็น นิตยสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์นั้นสามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายกว่าการจัดนิทรรศการ ซึ่งต้องอาศัยผู้ที่มีความสนใจจริง ๆ ในพื้นที่นี้มีชื่อเสียงได้เพราะการนำเสนอของสื่อ ทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ของตนค่อนข้างมาก ทั้งจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ อีกทั้งในพื้นที่ก็มีการพัฒนาด้านการสื่อสารคมนาคมต่าง ๆ และมีการเข้าถึงของข่าวสารมากขึ้น ทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้นจากหลาย ๆ ทาง

ตารางที่ 4.17 ผลการประเมินแรงจูงใจทางเศรษฐกิจของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ	ระดับความคิดเห็นของประชาชน N=295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ได้รับค่าตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปของตัวเงิน	52 (17.6%)	132 (44.7%)	89 (30.2%)	15 (5.1%)	7 (2.4%)
2 การทำให้ประชากรในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น	67 (22.7%)	129 (43.7%)	86 (29.2%)	13 (4.4%)	- (-%)
3 ได้รับความสนใจจากนักลงทุน เข้ามาประกอบธุรกิจมากขึ้น	120 (40.7%)	124 (42%)	31 (10.5%)	14 (4.7%)	6 (2%)
4 เศรษฐกิจของชุมชนได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น	45 (15.3%)	106 (35.9%)	126 (42.7%)	17 (5.8%)	1 (0.3%)
5 ประชาชนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดีกว่าเดิม	44 (14.9%)	90 (30.5%)	112 (38%)	47 (15.9%)	2 (0.7%)
รวม	66 (22.2%)	116 (39.4%)	89 (30.1%)	21 (7.2%)	3 (1.1%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.17 พบว่าแรงจูงใจทางเศรษฐกิจของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 39.4 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนได้รับค่าตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปของตัวเงิน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 44.7
2. ประชากรในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.7
3. ได้รับความสนใจจากนักลงทุน เข้ามาประกอบธุรกิจมากขึ้น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 42
4. เศรษฐกิจของชุมชนได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.7

5. ประชาชนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดีกว่าเดิม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38

โดยประชาชนเห็นว่า แรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวในรูปของตัวเงิน หรือรายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นมีความสำคัญค่อนข้างมาก เพราะ การพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นจะเป็นการ ดึงดูดทั้งนักท่องเที่ยว และ นายทุน หรือผู้ประกอบการเข้ามาลงทุนมากขึ้น ชาวบ้านก็จะได้รับ ประโยชน์ในรูปของตัวเงิน หรือรายได้ที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้ปัจจัยเรื่องแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ นี้เป็นส่วนช่วยให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 4.18 ผลการประเมินการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การสนับสนุนจากภาครัฐ	ระดับความคิดเห็นของประชาชน N=295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ด้านงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยว	28 (9.5%)	40 (13.6%)	131 (44.4%)	41 (13.9%)	55 (18.6%)
2 การส่งบุคลากรเข้ามาร่วมปฏิบัติ	1 (0.3%)	78 (26.4%)	66 (22.4%)	55 (18.6%)	95 (32.2%)
3 การส่งบุคลากรมาฝึกอบรมให้ความรู้	9 (3.1%)	46 (15.6%)	117 (39.7%)	55 (18.6%)	68 (23.1%)
4 ด้านการเข้าถึง เช่น การสร้างถนนปรับปรุงทาง เป็นต้น	18 (6.1%)	97 (32.9%)	112 (38%)	41 (13.9%)	27 (9.2%)
5 ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	25 (8.5%)	78 (26.4%)	104 (35.3%)	55 (18.6%)	33 (11.2%)
6 ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	23 (7.8%)	68 (23.1%)	97 (32.9%)	75 (25.4%)	32 (10.8%)
รวม	17 (5.9%)	68 (23%)	105 (35.5%)	53 (18.1%)	52 (17.5%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.18 พบว่าการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.5 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.4
2. การส่งบุคลากรเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.2
3. การส่งบุคลากรมาฝึกอบรมให้ความรู้ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.7
4. การสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาด้านการเข้าถึง เช่น การสร้างถนน ปรับปรุงทาง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38
5. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.5
6. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.9

จะเห็นว่าการสนับสนุนจากภาครัฐส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่จะน้อยที่สุดในเรื่องการส่งบุคลากรเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน เพราะทางหน่วยงานหรือภาครัฐจะทำสร้างโครงการ หรือมีการกำหนดนโยบาย หรือวางแผนกิจกรรมให้ แล้วมอบหมายให้หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการกันเอง แต่ในบางครั้งหน่วยงานส่วนท้องถิ่นก็มักมีข้อจำกัดเรื่องความรู้ความสามารถของบุคลากร ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนานั้นเกิดประสิทธิภาพและเป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้อง ภาครัฐก็ควรส่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานพัฒนาพื้นที่

ตารางที่ 4.19 ผลการประเมินการชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงาน	ระดับความคิดเห็นของประชาชน N=295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ได้รับการชักชวนจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการของพื้นที่	2 (0.7%)	102 (34.6%)	49 (16.6%)	87 (29.5%)	55 (18.6%)
2 องค์การบริหารส่วนตำบล	1 (0.3%)	106 (35.9%)	52 (17.6%)	85 (28.8%)	51 (17.3%)
3 สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)	8 (2.7%)	92 (31.2%)	58 (19.7%)	78 (26.4%)	59 (20%)
4 ข้าราชการ เช่น พัฒนาการ เป็นต้น	6 (2%)	87 (29.5%)	50 (16.9%)	98 (33.2%)	54 (18.3%)
5 องค์กรอิสระทางการท่องเที่ยว เช่น สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น	29 (9.8%)	108 (36.6%)	50 (16.9%)	86 (29.2%)	22 (7.5%)
รวม	9 (3.2%)	99 (33.6%)	52 (17.5%)	87 (29.4%)	48 (16.3%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.19 พบว่าการชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 33.6 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ได้รับการชักชวนจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการของพื้นที่ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 34.6
2. ได้รับการชักชวนจากองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.9
3. ได้รับการชักชวนจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 31.2
4. ได้รับการชักชวนจากข้าราชการ เช่น พัฒนาการ เป็นต้น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 33.2
5. ได้รับการชักชวนจากองค์กรอิสระทางการท่องเที่ยว เช่น สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 36.6

จะเห็นว่าประชาชนได้รับการชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชนหรือ ผู้นำหมู่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก แต่มีการชักชวนจากข้าราชการในพื้นที่ ค่อนข้างน้อย เพราะ บทบาทของผู้นำชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ ทำให้เป็นบุคคลสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนั้นก็มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาก เพราะหน่วยงานเหล่านั้นมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ ส่วนข้าราชการนั้นอาจจะมึบทบาทกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว น้อยกว่า เพราะจะไปเน้นความรับผิดชอบหรือพัฒนาในด้านอื่น ๆ เลยมีบทบาทน้อยในด้านการชักจูงหรือเชิญชวนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนหน่วยงานเอกชนที่เข้ามาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ส่วนใหญ่มักเป็นองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้ามาอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนซึ่งมีจำนวนมากเพิ่มขึ้นและก็ได้เข้ามามีบทบาทในท้องถิ่นมากขึ้นเรื่อย ๆ ในปัจจุบัน

ตาราง 4.20 ผลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ปัจจัยภายใน					
1 ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยว	67 (22.8%)	83 (28.1%)	101 (34.3%)	33 (11.2%)	11 (3.6%)
2 ความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม	75 (25.4%)	78 (26.6%)	98 (33.2%)	28 (9.5%)	16 (5.3%)
3 ความตระหนักถึงปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม	69 (23.2%)	79 (26.8%)	99 (33.8%)	29 (9.7%)	19 (6.5%)
รวม	70 (23.8%)	80 (27.2%)	99 (33.8%)	30 (10.1%)	16 (5.1%)
ปัจจัยภายนอก					
4 การรับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว	39 (13.1%)	97 (33%)	48 (16.3%)	66 (22.4%)	45 (15.2%)
5 แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ	66 (22.2%)	116 (39.4%)	89 (30.1%)	21 (7.2%)	3 (1.1%)
6 การสนับสนุนจากภาครัฐ	17 (5.9%)	68 (23%)	105 (35.5%)	53 (18.1%)	52 (17.5%)
7 การชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงาน	9 (3.2%)	99 (33.6%)	52 (17.5%)	87 (29.4%)	48 (16.3%)
รวม	33 (11.1%)	95 (32.2%)	73 (25.0%)	56 (19.2%)	37 (12.5%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.20 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ของประชาชนในตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า

ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนค่อนข้างมากมีทัศนคติว่าการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีโอกาสได้รับความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ ในระดับหนึ่ง และทำให้พื้นที่จะได้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น แต่ส่วนหนึ่งก็มีความเห็นว่านักท่องเที่ยวว่าเป็นตัวการในการทำลายสภาพแวดล้อม และการท่องเที่ยวอาจก่อให้เกิดการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งยังทำให้เรื่องการทำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนไป เพราะการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเวียงใต้ อำเภอพานั้น มีการพัฒนา หรือเจริญเติบโตแบบไร้ทิศทาง ทำให้ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวของประชาชนนั้นยังไม่ดีมากนัก เพราะ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งนั้นสร้างความเดือดร้อน หรือกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นพอสมควร

ประชาชนมีความตระหนักปานกลางถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และ ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว โดยในด้านประโยชน์ต่อส่วนรวมเห็นว่าท้องถิ่นมีการจ้างงานมากขึ้น วัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของพื้นที่ และแหล่งท่องเที่ยวได้รับการอนุรักษ์ แต่ประชาชนตระหนักถึงการที่ชุมชนท้องถิ่นจะได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้นและสภาพแวดล้อมของชุมชนได้รับการพัฒนาไม่มาก ส่วนความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นั้นประชาชนมีการรับรู้ถึงความเสื่อมโทรมของพื้นที่ การรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมถูกทำลาย มีความตระหนักถึงการร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาการถูกทำลายของแหล่งท่องเที่ยว ต้องการรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ที่ท่องเที่ยวและต้องการร่วมมือลงมือพัฒนาให้พื้นที่เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น

การที่คนมีความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวไม่มากนัก เพราะปัจจุบันผู้ที่อาศัยในตำบลเวียงใต้ นั้นเป็นคนจากต่างพื้นที่ คนในท้องถิ่นดั้งเดิมก็ยังคนเหลืออยู่แต่ลดน้อยลงจากเดิม ดังนั้นการมีสำนักหรือตระหนักต่อประโยชน์ต่อท้องถิ่น เกิดความรัก ความหวงแหน และรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและความเสื่อมโทรมที่จะเกิดกับท้องถิ่นนั้นจะไม่มากนักเพราะคนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการจะคำนึงถึงประโยชน์ของตนเองมากกว่าอย่างอื่น แต่หากเป็นคนที่มิถุนีล้านนาในพื้นที่นั้นจะมีความรู้สึกตระหนักต่อส่วนร่วมมากกว่า

ประชาชนได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก โดยส่วนใหญ่จะได้รับความรู้จากทางนิตยสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว การฝึกอบรม ประชุม สัมมนา ให้ความรู้ระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน ข่าวสารทางวิทยุ โทรทัศน์ และได้รับข่าวสารจากการเผยแพร่จากกลุ่มบุคคลที่สังกัดหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว แต่ได้รับข่าวสารจากการจัดนิทรรศการต่าง ๆ น้อย จะเห็นได้ว่า อำเภอพาน จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเพราะอิทธิพลของสื่อมา

โดยตลอด ภาพลักษณ์ของปายมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการนำเสนอของสื่อ เมื่อสื่อทำการนำเสนอ ภาพลักษณ์ของปายเป็นเมืองที่มีธรรมชาติที่สวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย เรียบสงบ ก็จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาพักผ่อนในแหล่งธรรมชาติและ เรียบสงบ แต่หากสื่อเสนอภาพลักษณ์ของปายเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวบนเทิงยาม ค่ำคืน ผับ บาร์ นักท่องเที่ยวที่เข้ามา ก็จะเป็นกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทำให้จุดประสงค์การ ท่องเที่ยวเปลี่ยนไป ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น การใช้สื่อในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และทำให้ประชาชนทราบ ข้อมูลข่าวสาร โครงการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา อย่างมีแนวทางที่ถูกต้อง

ประชาชนนั้นมีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก ประชาชน ได้รับคำตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปของตัวเงิน มีรายได้ในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น นักลงทุนเข้ามา ประกอบกิจการมากขึ้น เศรษฐกิจของชุมชนได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่ง และประชาชนมีความ เป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดีกว่าเดิมเล็กน้อย เพราะปัจจุบันปายมีการพัฒนามากขึ้น นักท่องเที่ยวมี จำนวนมากขึ้น มีนายทุน ผู้ประกอบการรายใหญ่ ๆ เข้ามาในพื้นที่ทำให้รายได้เพิ่มมากขึ้น หาก พัฒนาแบบไร้ทิศทางก็จะไม่ถาวร ต่อมาจะเกิดความเสื่อมโทรม ภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเริ่มแย่ ลง ส่งผลให้ความนิยมของนักท่องเที่ยวลดน้อยลงตาม รายได้จะตกอยู่กับคนเพียงกลุ่มเดียว และ เศรษฐกิจในชุมชนก็ไม่ดี แต่การพัฒนาตามแนวความคิดของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะช่วยรักษา สภาพของพื้นที่ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ทำให้มี นักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย ทำให้รายได้ที่จะได้รับจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเพิ่มมากขึ้น ความ เป็นอยู่ของคนในพื้นที่ก็จะดีขึ้น รายได้มีการกระจายสู่ท้องถิ่น ไม่ได้ตกอยู่กับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพียงอย่างเดียว

ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ระดับปานกลาง มีการสนับสนุนด้าน งบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวและส่งเสริมบุคลากรมาฝึกอบรมให้ความรู้กับประชาชน และส่ง บุคลากรเข้ามาทำงานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่มากนัก มีการส่งเสริมในเรื่องการเข้าถึงหรือ สร้างถนนปรับปรุงทาง พัฒนาลิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใน ระดับหนึ่ง จะเห็นได้ว่า การที่พื้นที่มีการเติบโตแบบไร้ทิศทางนั้นมากจากการสนับสนุนของภาครัฐ ที่ไม่มากนัก ขาดการดูแลควบคุมที่ดี ทำให้นายทุนเข้ามาดำเนินการเพราะเพราะชาวบ้านไม่มี งบประมาณเพียงพอในการพัฒนาพื้นที่ของตน ในเรื่องการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนานั้น เป็นสิ่งสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะถึงแม้ชุมชนจะร่วมมือทำโครงการพัฒนาขึ้นมา แต่ ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ การดำเนินงานก็ไม่เกิดผล ประชาชนก็ไม่อยากเข้ามามี

ส่วนร่วมเพราะข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ แต่เพื่อสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี จำเป็นที่จะต้องมีการระดมทุนทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้สามารถทำกิจกรรมได้ โดยชุมชนสามารถที่จะระดมทุนจากภายในชุมชนก่อน เมื่อมีงบประมาณไม่เพียงพอจึงค่อยแสวงหางบประมาณจากภายนอก หรือของบสนับสนุนจากรัฐ ดังนั้นหากภาครัฐเข้าร่วมวางแผน สนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาพื้นที่ ส่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานพัฒนาพื้นที่ และ มีการให้ความรู้กับประชาชน การพัฒนาพื้นที่จะเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ประชาชนได้รับการชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชนหรือผู้นำหมู่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนค่อนข้างมาก โดยส่วนใหญ่ได้รับการชักชวนจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือคณะกรรมการของพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การอิสระทางการท่องเที่ยว แต่ได้รับการชักชวนค่อนข้างน้อยจากข้าราชการในพื้นที่ การชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานในท้องถิ่นนั้นมีผลต่อความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมากเพราะความเป็นกันเอง สามารถพูดคุยและอธิบาย ชี้แจงถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ประโยชน์และผลกระทบที่จะได้รับอย่างละเอียด สามารถสร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี ช่วยให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ และร่วมมือกันมากขึ้น หากไม่มีการสื่อสารหรือมีแต่น้อยหรือมีการสื่อสารแต่ไขว้เขวจากความเป็นจริง การที่จะประสบผลสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นไปได้ยาก รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพราะชาวบ้านจะไม่มีมาร่วมแรงร่วมใจพื้นที่จะไม่พัฒนา หากขาดหัวหน้า หรือผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง รวมทั้งการชักจูงจากหน่วยงานหรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ ทำให้ประชาชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากขึ้น

4.4 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 4.21 ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	ระดับของปัญหา N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประสานความร่วมมือ “ต่างคนต่างทำงาน”	80 (27.1%)	102 (34.6%)	89 (30.2%)	22 (7.5%)	2 (0.7%)
2 ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	70 (23.7%)	114 (38.6%)	64 (21.7%)	31 (10.5%)	16 (5.4%)
3 ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว	76 (25.8%)	96 (32.5%)	87 (29.5%)	28 (9.5%)	8 (2.7%)
4 ขาดการสนับสนุนด้านนโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่	74 (25.1%)	104 (35.5%)	87 (29.5%)	22 (7.5%)	8 (2.7%)
รวม	75 (25.4%)	104 (35.5%)	82 (27.7%)	26 (8.8%)	8 (2.8%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า โดยรวมแล้วระดับปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อยู่ในระดับ “มาก” โดยประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 34.6 มีความเห็นว่า ปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประสานความร่วมมือ “ต่างคนต่างทำ” อยู่ในระดับ “มาก”, ร้อยละ 38.6 เห็นว่าปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อยู่ในระดับ “มาก” เช่นเดียวกัน รวมถึงปัญหาการขาดการส่งเสริมด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและขาดการสนับสนุนด้านนโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นปัญหาที่มีความสำคัญ “มาก” โดยประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 32.5 และ 35.5 มีความเห็นดังกล่าว ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22 ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม

ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม	ระดับของปัญหา N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 กิจกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของพื้นที่	113 (38.3%)	72 (24.2%)	52 (17.6%)	44 (14.9%)	14 (4.7%)
2 ผู้ประกอบการมุ่งประโยชน์ส่วนตัวคำนึงถึงสภาพแวดล้อม/วัฒนธรรม	158 (53.6%)	68 (23.1%)	49 (16.6%)	20 (6.8%)	0 (0%)
3 เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว	138 (46.8%)	60 (20.3%)	75 (25.4%)	22 (7.5%)	0 (0%)
4 ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	104 (35.5%)	106 (35.9%)	50 (16.9%)	29 (9.8%)	6 (2%)
รวม	128 (43.6%)	77 (25.9%)	57 (19.1%)	28 (9.8%)	5 (1.7%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า โดยรวมปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 38.3 เห็นว่าปัญหากิจกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมของพื้นที่ ในระดับ “มากที่สุด” ส่วนปัญหาผู้ประกอบการท่องเที่ยวบางชนิดมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของพื้นที่ ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.6 เห็นว่าเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับ “มากที่สุด” และอีกปัญหาที่ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 46.8 เห็นว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ “มากที่สุด” คือ การเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาการขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 35.9 เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับ “มาก” ซึ่ง

ตารางที่ 4.23 ปัญหาเกี่ยวกับการบริการในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าข่อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ	ระดับของปัญหา N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 สถานที่บริการนักท่องเที่ยวต่าง ๆ มีไม่สะดวก ไม่สะดวก และไม่ปลอดภัย	58 (19.7%)	71 (24.1%)	110 (37.3%)	41 (13.9%)	15 (5.1%)
2 มีสถานที่บริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร บริการนำเที่ยว ไม่เพียงพอ	38 (12.9%)	41 (13.9%)	99 (33.6%)	71 (24.1%)	46 (15.6%)
3 การบริการนักท่องเที่ยวไม่มีมาตรฐาน	51 (17.3%)	67 (22.7%)	100 (33.9%)	67 (22.7%)	10 (3.4%)
4 ขาดการบริหารจัดการ ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว	67 (22.7%)	99 (33.6%)	65 (22%)	40 (13.6%)	24 (8.1%)
รวม	54 (18.2%)	70 (23.5%)	94 (31.6%)	55 (18.6%)	24 (8.1%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าข่อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า โดยรวมแล้วประชาชนเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 37.3 เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับ “ปานกลาง” เช่นเดียวกับประชาชนร้อยละ 33.6 ที่เห็นว่าปัญหาการมีสถานที่บริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร บริการนำเที่ยวไม่เพียงพอ เป็นปัญหาระดับ “ปานกลาง” ในเรื่องของการบริการนักท่องเที่ยวไม่มีมาตรฐาน ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.9 มีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับ “ปานกลาง” และปัญหาการขาดการควบคุมดูแล เกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว พบว่า ร้อยละ 33.6 ของประชาชนส่วนใหญ่ เห็นว่าเป็นปัญหา “มาก”

ตารางที่ 4.24 ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และสภาพภูมิทัศน์	ระดับของปัญหา N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ขาดการบริหารจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่	114 (38.6%)	96 (32.5%)	58 (19.7%)	27 (9.2%)	- (-%)
2 ขาดการปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น สภาพถนน ทางเดิน ทางเท้า	62 (21%)	115 (39%)	85 (28.8%)	27 (9.2%)	6 (2%)
3 สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ถูกทำลาย	86 (29.2%)	106 (35.9%)	57 (19.3%)	39 (13.2%)	7 (2.4%)
4 มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย	132 (44.7%)	55 (18.6%)	55 (18.6%)	47 (15.9%)	6 (2%)
รวม	98 (33.4%)	93 (31.5%)	64 (21.6%)	35 (11.9%)	5 (1.6%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ พบว่า โดยรวมประชาชนเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ อยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 38.6 เห็นว่าปัญหาการบริหารจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่ อยู่ในระดับ “มากที่สุด” และปัญหาการบริหารจัดการปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม พบว่าประชาชนร้อยละ 39 เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับ “มาก” เช่นเดียวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ถูกทำลาย ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 35.9 เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับ “มาก” และปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ที่ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 44.7 เห็นว่าเป็นปัญหา “มากที่สุด”

ตารางที่ 4.25 ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว	ระดับของปัญหา N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	61 (20.7%)	98 (33.2%)	106 (35.9%)	23 (7.8%)	7 (2.4%)
2 นักท่องเที่ยวมีมากกว่าขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่	27 (9.2%)	81 (27.5%)	124 (42%)	49 (16.6%)	14 (4.7%)
3 นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่ออนุรักษทรัพย์ากร	54 (18.3%)	63 (21.4%)	144 (48.8%)	23 (7.8%)	11 (3.7%)
4 วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของพื้นที่	53 (18%)	69 (23.4%)	111 (37.6%)	44 (14.9%)	18 (6.1%)
รวม	48 (16.5%)	78 (26.4%)	121 (41.1%)	35 (11.8%)	13 (4.2%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว พบว่าโดยรวมแล้วปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวนั้นอยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 35.9 เห็นว่าปัญหานักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม อยู่ในระดับ “ปานกลาง” และปัญหานักท่องเที่ยวมีมากกว่าขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ พบว่า ประชาชนร้อยละ 42 เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับ “ปานกลาง” ส่วนปัญหานักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่ออนุรักษทรัพย์ากร พบว่า ประชาชนร้อยละ 48.8 เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับ “ปานกลาง” และปัญหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของพื้นที่ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 37.6 เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับ “ปานกลาง”

ตารางที่ 4.26 ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว	ระดับของปัญหา N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่น	55 (18.6%)	83 (28.1%)	95 (32.2%)	50 (16.9%)	12 (4.1%)
2 ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	60 (20.3%)	78 (26.4%)	85 (28.8%)	63 (21.4%)	9 (3.1%)
3 ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่	42 (14.2%)	78 (26.4%)	73 (24.7%)	72 (24.4%)	30 (10.2%)
4 ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	74 (25.1%)	72 (24.4%)	66 (22.4%)	71 (24.1%)	12 (4.1%)
รวม	58 (19.6%)	78 (26.3%)	80 (27%)	63 (21.7%)	16 (5.4%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตำบลเวียงใต้ อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า โดยรวมแล้วปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 32.2 เห็นว่าปัญหาการเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่นอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เช่นเดียวกับปัญหาการขาดความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ประชาชนร้อยละ 28.8 เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับ “ปานกลาง” ส่วนปัญหาประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 26.4 เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับที่ “มาก” โดยปัญหาประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นปัญหาที่ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 25.1 พบว่าเป็นปัญหาในระดับ “มากที่สุด”

ตาราง 4.27 ผลรวมของปัญหาด้านต่าง ๆ ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าจ้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	75 (25.4%)	104 (35.5%)	82 (27.7%)	26 (8.8%)	8 (2.8%)
ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม	128 (43.6%)	77 (25.9%)	57 (19.1%)	28 (9.8%)	5 (1.7%)
ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ	54 (18.2%)	70 (23.5%)	94 (31.6%)	55 (18.6%)	24 (8.1%)
ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์	98 (33.4%)	93 (31.5%)	64 (21.6%)	35 (11.9%)	5 (1.6%)
ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว	48 (16.5%)	78 (26.4%)	121 (41.1%)	35 (11.8%)	13 (4.2%)
ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว	58 (19.6%)	78 (26.3%)	80 (27%)	63 (21.7%)	16 (5.4%)
รวม	77 (26.1%)	83 (28.1%)	83 (28.1%)	40 (13.6%)	12 (4.1%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

การที่ประชาชนเห็นว่ามียกระดับของปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันมีปัญหาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมากมาย และประชาชนก็เห็นว่าป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข เช่น ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม รวมถึงปัญหาลingkunganและสภาพภูมิทัศน์ ที่ประชาชนเห็นว่ามียกระดับความสำคัญของปัญหามากที่สุด ทำให้เห็นได้ชัดว่า ประชาชนเห็นว่าในขณะนี้สิ่งแวดล้อมของพื้นที่กำลังถูกทำลาย และการที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับทางด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นสิ่งที่ประชาชนพบเห็นได้ง่าย ซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อชื่อเสียงของพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วน รวมทั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ สร้างปัญหาต่อความเป็นอยู่ สภาพจิตใจ รวมทั้งบรรยากาศในการอยู่ร่วมกัน การที่ประชาชนมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้านนี้ อาจเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และนำไปสู่การมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอีกทางหนึ่งด้วย ส่วนในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวและสถานบริการต่าง ๆ นั้น ประชาชนเห็นว่าปัญหาเรื่องความไม่สะอาด ไม่ได้มาตรฐานของสถานที่ มีระดับความสำคัญของปัญหาอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งก็ควรมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

จากการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาอื่น ๆ ที่พบในพื้นที่ ก็คือ การที่มีกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่ รวมไปถึงกลุ่มวัยรุ่นนอกพื้นที่ที่เข้ามาเที่ยว และก่อเหตุทำร้ายนักท่องเที่ยวในเวลากลางคืนเนื่องมาจากการดื่มสุรา ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับบาดเจ็บและยังทำให้พื้นที่มีภาพลักษณ์ในแง่ลบในสายตานักท่องเที่ยวด้วย ปัญหาต่อมาก็คือ ปัจจุบันมีการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนสูง ทำให้พื้นที่ได้รับผลกระทบในเรื่องนี้ด้วย โดยการเข้ามาของ “กลุ่มนักลงทุน” ที่เข้ามาหาผลประโยชน์จากพื้นที่อำเภอปายโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นโดยกลุ่มคนเหล่านี้จะมองแค่ผลประโยชน์ที่ตัวเองจะได้รับทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย และปัญหาสุดท้ายที่ประชาชนตระหนักถึงก็คือ การประพุดติมิชอบในหน้าที่การงานของคนบางกลุ่มโดยชาวบ้านจะรู้ว่าคนกลุ่มไหนที่เอื้อประโยชน์แก่พรรคพวกของตนทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านเพราะว่าคนกลุ่มนี้ก็เหมือนกับกลุ่มของนักลงทุนเพราะว่าที่มองแค่เพียงว่าทำอย่างไรให้ตนเองได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

4.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบสมมติฐานที่ว่า “ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากกว่าปัจจัยภายใน” โดยทำการเปรียบเทียบความมีอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังตารางที่ 4.28

ตาราง 4.28 ผลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น N = 295(100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ปัจจัยภายใน					
1 ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยว	67 (22.8%)	83 (28.1%)	101 (34.3%)	33 (11.2%)	11 (3.6%)
2 ความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม	75 (25.4%)	78 (26.6%)	98 (33.2%)	28 (9.5%)	16 (5.3%)
3 ความตระหนักถึงปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม	69 (23.2%)	79 (26.8%)	99 (33.8%)	29 (9.7%)	19 (6.5%)
รวม	70 (23.8%)	80 (27.2%)	99 (33.8%)	30 (10.1%)	16 (5.1%)
ปัจจัยภายนอก					
4 การรับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว	39 (13.1%)	97 (33%)	48 (16.3%)	66 (22.4%)	45 (15.2%)
5 แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ	66 (22.2%)	116 (39.4%)	89 (30.1%)	21 (7.2%)	3 (1.1%)
6 การสนับสนุนจากภาครัฐ	17 (5.9%)	68 (23%)	105 (35.5%)	53 (18.1%)	52 (17.5%)
7 การชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงาน	9 (3.2%)	99 (33.6%)	52 (17.5%)	87 (29.4%)	48 (16.3%)
รวม	33 (11.1%)	95 (32.2%)	73 (25.0%)	56 (19.2%)	37 (12.5%)

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอิทธิพลของปัจจัยภายในซึ่ง ได้แก่ ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวของประชาชน ตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมมากที่สุดในระดับ “ปานกลาง” กับอิทธิพลของปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และการชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมมากที่สุดในระดับ “มาก” ดังนั้นผลการศึกษารูปได้ว่า อิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นมีมากกว่าปัจจัยภายในที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชน

ดังนั้นจึง “ยอมรับสมมติฐาน” ในการศึกษาที่ว่า ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากกว่าปัจจัยภายใน

ในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การที่ปัจจัยภายนอกมีความสัมพันธ์มากกว่าปัจจัยภายใน อาจเป็นเพราะ อำเภอเวียงไค้ นั้นมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเป็นเพราะการนำเสนอของสื่อ รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีการลงทุนต่าง ๆ มากขึ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ ประชาชนเองก็เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งรายได้ที่จะเข้ามาสู่ท้องถิ่นจากนักท่องเที่ยว หรือการลงทุนทั้งเรื่องนโยบายและงบประมาณจากภาครัฐ ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะแรงจูงใจที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ส่วนปัจจัยภายใน ที่เกิดจากความรู้สึกหรือสำนึกของคนในพื้นที่ต่อการมีส่วนร่วมนั้นจะน้อยกว่า เพราะปัจจุบันมีคนต่างพื้นที่ย้ายเข้ามาอาศัย และประกอบธุรกิจในพื้นที่จำนวนมาก ความรู้สึกจากภายในหรือปัจจัยภายใน เช่น ความตระหนักต่อปัญหา ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยว ที่มีต่อการมีส่วนร่วมนั้นจึงน้อย ส่วนใหญ่จะเกิดจากปัจจัยจากภายนอกมากกว่า การมีส่วนร่วมจึงเกิดขึ้นเพียงไม่มากนัก เพราะเกิดจากปัจจัยจากภายนอกมากกว่าภายใน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา ตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน โดยผู้ศึกษาได้ทำการตั้งสมมติฐานของการศึกษาไว้ คือ “ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากกว่าปัจจัยภายใน”

การศึกษารั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 295 คน จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ปรากฏผลศึกษาตามกรอบวัตถุประสงค์สรุปได้ดังนี้คือ

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (ตารางที่ 4.12)

ด้านการค้นหาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับปานกลางทั้งในเรื่องของการสำรวจและเก็บข้อมูล การศึกษาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหา การอำนวยความสะดวกในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น และการร่วมประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการ แต่กลับมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหาน้อยที่สุด

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในระดับปานกลาง จนถึง น้อยที่สุด ซึ่งการมีส่วนร่วมในการเขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ทั้งการปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรม, การชักชวนผู้อื่นให้ เข้าร่วมกิจกรรม, การอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม, การประสานงานกับหน่วยงาน ต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม และการสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ แต่การจัดหา งบประมาณในการปฏิบัติงานกลับมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านนี้น้อยที่สุด ทั้งการร่วมกำหนดแผนงาน หรือ โครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยว, การร่วมเลือกกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว, การร่วมกำหนด คัดเลือก บุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรม และการตัดสินใจในการสรุปผลการดำเนินงาน แต่มีระดับการมีส่วน ร่วมปานกลางในเรื่อง การร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการร่วมตัดสินใจวาง กฎระเบียบของกิจกรรมต่างๆ

ในการติดตามประเมินผลด้านการท่องเที่ยว พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมอยู่ใน ระดับปานกลาง ยกเว้นการอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนการประเมินผลที่มีส่วนร่วมใน ระดับน้อย

5.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (ตารางที่ 4.20)

ปัจจัยภายใน พบว่า ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนปานกลาง มีความ ตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนปานกลาง และมีความ ตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวปานกลาง

ปัจจัยภายนอก พบว่า ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในระดับมาก มี แรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวปานกลาง การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้าน การท่องเที่ยวปานกลาง และการได้รับการชักชวนจากบุคคล หรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้นำหมู่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากพอสมควร

สมมติฐานของการศึกษา “ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากกว่าปัจจัยภายใน” จากการพิจารณาสัดส่วนของปัจจัยต่อการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยรวม ปัจจัยภายใน ซึ่งได้แก่ ทัศนคติของ ประชาชนต่อการท่องเที่ยว ตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืน และการตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การ ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว แรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว การได้รับการ

สนับสนุนจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยว และการได้รับการชักชวนจากบุคคล หรือหน่วยงานใน ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้นำหมู่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งโดยรวมแล้วแต่ละ ปัจจัย พบว่า เมื่อทำการเปรียบเทียบผลรวมระหว่างปัจจัยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน พบว่า อิทธิพลของปัจจัยภายนอกอยู่ในระดับที่ “มาก” ในขณะที่อิทธิพลของปัจจัยภายในอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ตาราง 4.23)

ดังนั้นจึง “ยอมรับ” สมมติฐานของการศึกษาที่ว่า “ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการมีส่วน ร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากกว่าปัจจัยภายใน”

5.1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน (ตาราง 4.21)

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นปัญหาที่มีระดับความสำคัญสูง ทั้งการขาดการประสานร่วมมือกันของหน่วยงานต่างๆ, การขาด การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณใน การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการขาดการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่

ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นปัญหา สำคัญมากที่สุด ทั้งการมีกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของพื้นที่, ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ต่างๆ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนปัญหาขาด กิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก็มีความสำคัญอยู่ในระดับที่มาก

ปัญหาเกี่ยวกับการบริการในพื้นที่ ปรากฏว่า ประชาชนเห็นว่าปัญหาอยู่ในระดับปาน กลางทั้งเรื่องความสะดวก ความปลอดภัยของสถานบริการ สถานที่บริการนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ และการบริการที่ไม่ได้มาตรฐาน แต่การขาดการควบคุมดูแลเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยวเกิดขึ้น ก่อนข้างมาก

ด้านปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์นั้น ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า มีระดับ ของปัญหาอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับการขาดการบริหารจัดการเกี่ยวกับ การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่ และปัญหาเกี่ยวกับการจัดขยะมูลฝอย มีระดับของปัญหา มากที่สุด ส่วนปัญหาขาดการปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสม และสิ่งแวดล้อม และภูมิทัศน์ถูกทำลาย มี ระดับของปัญหา มาก

ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว นั้น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับ ปานกลาง ไม่รุนแรงมากนัก

ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ปัญหาการเกิดความขัดแย้งระหว่าง ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น การขาดความร่วมมือจากประชาชนในการ

พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ประชาชนเห็นว่ามีความสำคัญของปัญหาในระดับปานกลาง แต่ปัญหาประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวยั่งยืน เป็นปัญหาที่มีความสำคัญมาก และมากที่สุด ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่มากนัก ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การวางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และจะเห็นว่า ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด การที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่มากเท่าที่ควร เพราะการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นแผนที่ทางหน่วยงานภาครัฐหรือการท่องเที่ยวได้วางแผนมาให้เสร็จสรรพ ประชาชนจึงมีส่วนร่วมเพียงการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรม หรือเสนอความคิดเห็น แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมตัดสินใจในโครงการหรือการพัฒนาต่าง ๆ แสดงให้เห็นได้ว่าการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างแท้จริงนั้นอาจเป็นเรื่องยากเพราะในการที่จะทำให้พื้นที่ใดเกิดการพัฒนาไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม จะต้องเป็นการริเริ่มวางแผนพัฒนาจากประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ต้องได้รับความร่วมมือและร่วมกันตัดสินใจจากส่วนรวม เพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันนโยบายของรัฐก็เป็นส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนา แต่ท้ายที่สุดแล้วประชาชนในพื้นที่ควรเป็นตัวการสำคัญในการสร้างให้เกิดการพัฒนา เพราะสุดท้ายแล้วผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์จากการเกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก็คือ ประชาชนในพื้นที่นั่นเอง

ซึ่งสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเวียงใต้ นั้นมีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะการเข้าร่วมในโครงการที่มีการกำหนดไว้แล้ว ซึ่งการมีส่วนร่วมที่น้อยนี้อาจเกิดจากปัญหาในเรื่องของช่องว่างระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กับประชาชน ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะการส่งบุคคลเข้าร่วมปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน รวมถึงเรื่องของงบประมาณในการดำเนินการที่อาจมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะด้านการวางแผน การจัดการร่วมกัน และการสร้างความเข้าใจอันดีภายในท้องถิ่นระหว่างผู้ที่อาศัย นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ และมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ซึ่งเกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัย นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม โดยที่การท่องเที่ยวแบบ

ยั่งยืนจะประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ และประเมินผลดี และผลเสีย การให้ผู้อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ มีส่วนวิพากษ์แผนการท่องเที่ยว รวมถึงการศึกษาาร่วมกัน ระหว่างผู้อาศัยในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว เมื่อชุมชนได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม ความรู้สึกรัก ผูกพัน และหวงแหนทรัพยากรในฐานะที่เป็นเจ้าของก็จะเพิ่มพูนมากขึ้น เกิดความตระหนักในการปกป้องและอนุรักษ์ นอกจากนี้ชุมชนยังมีความรู้สึกที่ดีกับการที่ได้รับเกียรติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการงานต่าง ๆ ด้วย ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนอาจเป็นการมีส่วนร่วมในการแสดงความต้องการ ริเริ่ม เสนอความคิดเห็น ร่วมประชุม ให้ข้อมูล วิเคราะห์ ตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการ/ดำเนินการ แก้ปัญหา และร่วมรับประโยชน์ เป็นต้น ดังนั้นจากการมีส่วนร่วมไม่มากนักจากคนในพื้นที่ ส่งผลให้การท่องเที่ยวในท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงมีการเติบโตแบบไร้ทิศทาง ขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการกับคนในพื้นที่ ส่งผลกระทบกับวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของพื้นที่ สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้วิถีชีวิตรวมทั้งวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวในพื้นที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านในตำบลเวียงใต้

ในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การที่ปัจจัยภายนอกมีความสัมพันธ์มากกว่าปัจจัยภายใน อาจเป็นเพราะ อำเภอเวียงใต้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเป็นเพราะการนำเสนอของสื่อ รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การ หรือหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีการลงทุนต่าง ๆ มากขึ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ ประชาชนเองก็เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งรายได้ที่จะเข้ามาสู่ท้องถิ่นจากนักท่องเที่ยว หรือการลงทุนทั้งเรื่องนโยบายและงบประมาณจากภาครัฐ ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะแรงจูงใจที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ส่วนปัจจัยภายใน ที่เกิดจากความรู้สึกหรือสำนึกของคนในพื้นที่ต่อการมีส่วนร่วมนั้นจะน้อยกว่า เพราะปัจจุบันมีคนต่างพื้นที่ย้ายเข้ามาอาศัย และประกอบธุรกิจในพื้นที่จำนวนมาก ความรู้สึกจากภายในหรือปัจจัยภายใน เช่น ความตระหนักต่อปัญหา ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยว ที่มีต่อการมีส่วนร่วมนั้นจึงน้อย ส่วนใหญ่จะเกิดจากปัจจัยจากภายนอกมากกว่า การมีส่วนร่วมจึงเกิดขึ้นเพียงไม่มากนัก เพราะเกิดจากปัจจัยจากภายนอกมากกว่าภายใน

ดังนั้นการที่จะเกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หรือเกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้นนั้นต้องได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในร่วมด้วย เพราะ การที่ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว และเห็นว่าระดับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นปัญหาที่มีความรุนแรง หรือตระหนักถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ อาจทำให้ประชาชนมีความสนใจ และต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากขึ้น และเป็นปัจจัยที่เกิดจากความต้องการภายในของประชาชน

เองซึ่งจะเกิดความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมและมีความเต็มใจในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อประโยชน์ของพื้นที่อย่างแท้จริง

ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การที่ประชาชนเห็นว่าระดับของปัญหาในระดับปานกลางถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันมีปัญหาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมากมาย และประชาชนก็เห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข เช่น ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ ที่ประชาชนเห็นว่ามีความสำคัญของปัญหามากที่สุด ทำให้เห็นได้ชัดว่า ประชาชนเห็นว่าในขณะนี้สิ่งแวดล้อมของพื้นที่กำลังถูกทำลาย และการที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับทางด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นสิ่งที่ประชาชนพบเห็นได้ง่าย ซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อชื่อเสียงของพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วน รวมทั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ สร้างปัญหาต่อความเป็นอยู่ สภาพจิตใจ รวมทั้งบรรยากาศในการอยู่ร่วมกัน การที่ประชาชนมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้านนี้ อาจเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอีกทางหนึ่งด้วย ส่วนในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยว และสถานบริการต่างๆ นั้น ประชาชนเห็นว่าปัญหาเรื่องความไม่สะอาด ไม่ได้มาตรฐานของสถานที่ มีระดับความสำคัญของปัญหาอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งก็ควรมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

จากการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาอื่น ๆ ที่พบในพื้นที่ ก็คือ การที่มีกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่ รวมไปถึงกลุ่มวัยรุ่นนอกพื้นที่ที่เข้ามาเที่ยว และก่อเหตุทำร้ายนักท่องเที่ยวในเวลากลางคืนเนื่องมาจากการดื่มสุรา ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับบาดเจ็บและยังทำให้พื้นที่มีภาพลักษณ์ในแง่ลบในสายตานักท่องเที่ยวด้วย ปัญหาต่อมาก็คือ ปัจจุบันมีการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนสูง ทำให้พื้นที่ได้รับผลกระทบในเรื่องนี้ด้วย โดยการเข้ามาของ “กลุ่มนักลงทุน” ที่เข้ามาหาผลประโยชน์จากพื้นที่อำเภอป่าโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นโดยกลุ่มคนเหล่านี้จะมองแค่ผลประโยชน์ที่ตัวเองจะได้รับทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย และปัญหาสุดท้ายที่ประชาชนตระหนักถึงก็คือ การประทุมิชอบในหน้าที่การงานของคนบางกลุ่ม โดยชาวบ้านจะรู้ว่าคนกลุ่มไหนที่เอื้อประโยชน์แก่พรรคพวกของตนทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านเพราะว่าคนกลุ่มนี้ก็เหมือนกับกลุ่มของนักลงทุนเพราะว่าที่มองแค่เพียงว่าทำอะไรให้ตนเองได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการในการแสดงความต้องการ ริเริ่ม เสนอความคิดเห็น ร่วมประชุม ให้ข้อมูล วิเคราะห์ ตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการ/ดำเนินการ แก้ปัญหา หรือทำประชาพิจารณ์ มีการปรึกษาหารือร่วมกัน ระหว่างผู้อาศัยในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว ให้ได้ประโยชน์โดยเท่าเทียมกัน ไม่ใช่รับโอกาสเพียงคนกลุ่มเล็กในชุมชน

2. ควรให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และไม่กระทบต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่

3. ควรมีการเร่งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน มีการประชุมวางแผนงานที่เป็นรูปธรรม โดยเน้นถึงการแสดงวัฒนธรรมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาพื้นที่ที่เสื่อมโทรม และปรับปรุงสถานที่ต่างๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว

4. ควรมีการรณรงค์ และให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และไม่เป็นการทำลายสิ่งที่มีค่าของพื้นที่

5. การจัดการการท่องเที่ยวควรมีการวางแผนที่รอบคอบ มีระบบการควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนากระทบต่อสภาพแวดล้อม และพื้นที่ โดยสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการจัดการพัฒนาอย่างเต็มที่ และสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกโดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อเป็นการสอบถามถึงความคิดเห็นที่แท้จริงของประชาชน และจะทำให้ได้แง่มุมหลาย ๆ ด้าน หรือพัฒนาการของพื้นที่นี้

2. ควรมีการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และผู้ที่อาศัยในพื้นที่เกี่ยวกับเรื่องของสถานที่ และการบริการเพื่อเป็นการพัฒนาระบบการท่องเที่ยวของพื้นที่ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ หรือ ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ควรทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล ในบทบาทการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรณีการ์ ชมดี. “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสวนสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “สรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดภาคเหนือ” เอกสารประกอบการวางแผนการท่องเที่ยว. เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ: กองการวางแผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว เครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “แผนแม่บทวาระแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืน”. วารสารธุรกิจท่องเที่ยว. ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544.
- คันฉัตร ดันเสถียร. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร”. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2537.
- จงรักษ์ อินทยนต์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง”. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- จूरี่รัตน์ ชวเจริญ. “สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย”. จุลสารการท่องเที่ยว. ฉบับที่ 1 ปีที่ 19 เดือนมกราคม- มีนาคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เครือศรีเอทมายด์, 2543.
- ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.
- ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ชาย เสวกุล. อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา, 2528.

- เชิดศักดิ์ โฆวาสีทธิ. การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักทดลองทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520.
- ดวงใจ หล่อเลิศวิทย์. การท่องเที่ยวเมืองปาย. งานวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ระบบออนไลน์) 2545. แหล่งที่มา http://www.prachatai.com/05web/th/home/page2.php?mod=mod_ptcms&ID=6369&Key=HighlightNews (10 พฤศจิกายน 2550).
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527.
- ทรงศักดิ์ มีชัย. “กระบวนการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุป่าขาม อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- นภัก วัฒนคุณ. “ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่”. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: หน่วยงานนิเทศกรรมการฝึกหัดครู, 2535.
- นำชัย ทนุผล. การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่; รายงานผลการวิจัย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2543.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: เอกสารประกอบการสอน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- เบญจมาศ สวนศิลป์พงศ์. “โครงการสร้างอำนาจชุมชน: กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนแออัดทางรถไฟเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
- ปรัชญา เวสารัชช์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท; รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- ปริศนา โกลละสุด. “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ไม่เคยย้ายถิ่นและผู้เคยย้ายถิ่น”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2543.

- ปรีดา ประพฤติชอบ. **บทบาทของอาสาสมัครในการส่งเสริมการเกษตร: ทัศนคติและประสบการณ์ในการวิจัยเพื่อการพัฒนา: ประสบการณ์ภาคสนาม.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ปกรณ์ ปรียากร. **ทฤษฎีและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2530.
- ปิยพร ทาวีกุล. “การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527.
- ภราเดช พัญมิเชียร. **การวางแผนตลาดการท่องเที่ยว: เอกสารประกอบการสอน.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- ภราเดช พัญมิเชียร. “พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน” วารสารธุรกิจการท่องเที่ยว. ปีที่ 15. ฉบับที่ 2. เดือนเมษายน. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539.
- มิตรา สามารถ. **การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ; รายงานผลการวิจัย.** กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2543.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. **หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, 2526.
- รุ่งทิพย์ ว่องปฏิบัติการ. **บทความประจำเดือนมิถุนายน 2547. (ระบบออนไลน์) 2547** แหล่งที่มา: <http://www.stou.ac.th/tourism/Acheive/June/Topic4.htm> (18 ธันวาคม 2550).
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. **การบริหารและจัดการการท่องเที่ยว (ระบบออนไลน์) 2544.** แหล่งที่มา: http://webhost.mots.go.th/kpr/asd/Manual_Hand_Policy&Strategy/Manual_Handle_Working_Tourism_Sport_For_Government_Employee_In_MOTS/Management_And_Manage_Tourism.doc (10 พฤศจิกายน 2550).
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. **หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน: เอกสารประกอบการบรรยาย (ระบบออนไลน์) 2545.** แหล่งที่มา: <http://lib.dtc.ac.th/article/tourism/0007.pdf> (10 พฤศจิกายน 2550).
- ลือชัย ศรีเงินขวง และ ผาสุก เอนกวนิช. **ยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนา(สาธารณสุข)ชนบท.**

รวมบทความพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
สาธารณสุขมูลฐาน, 2526.

วิจิตร ชัยศรี. “ทัศนคติของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว: ศึกษาเฉพาะกรณีของจังหวัด
แม่ฮ่องสอน”. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์, 2536.

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน”. วารสารการบริหารและพัฒนา
จัดการมูลนิธิ 30 ปี. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตรศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
2537.

เสน่ห์ จามริก. นโยบาย กลวิธี การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ:
ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข, 2527.

สุนันทา จันทวารา. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหาดคูเคื่อ
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

เสรี วัลย์ไพจิตร. จุดหักเหของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชนวนให้เกิดขบวนการนิเวศวิทยาทาง
การเมือง. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2534.

เสาวภา มีถาวรกุล . จิตวิทยาบริการและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการจัดการทรัพยากรการ
ท่องเที่ยว หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545

เสาวลี ทองเจิม. “การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา: สถานีพัฒนาและส่งเสริมการ
อนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว จังหวัดภูเก็ต”. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

อดุลย์ จาตุรงค์กุล. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

อรวรรณ พันธุ์เนตร. “การประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว
ของประชาชน: กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย”.

การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.

อติชา อุติผล. “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดแสดงของช้างเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
กรณีปางช้างแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่กับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอห้างฉัตร
จังหวัดลำปาง”. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์
กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

อุดร วงษ์ทับทิม. “ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลแม่สี อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” (ระบบออนไลน์) 2544. แหล่งที่มา: http://www.vijai.org/research/project_content.asp?projID=RDG44N0029 (20 กุมภาพันธ์ 2551).

อำนาจ อนันตชัย. การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: การพัฒนาชนบท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิศกตอรี่เทวาเวอร์พอยท์ จำกัด, 2527.

Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. January Participation: “Concept and Measure for Project Design, Implementation, **in Rural Development** Monograph No 2 The Rural Development Community Center For International Studies”. Cornell Universities, 1977.

Lee J. Cary. “**The Role of The Citizen in C.C. Process: Community Development: Seeking Clarity Process**”. Columbia: University of Missouri Press, 1976.

WHO/UNICEF. **Report of the International Conference on Primary Health Care**, 1978.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ก

ข้อมูลทั่วไปของตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลเวียงใต้ตั้งอยู่ที่พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำด้านตะวันออกของอำเภอป่าฝาง มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลอื่นดังนี้

ทิศเหนือ	จด	ตำบลแม่นาเติง อำเภอป่าฝาง
ทิศใต้	จด	ตำบลทุ่งยาวอำเภอป่าฝาง
ทิศตะวันออก	จด	ตำบลเวียงเหนือและอำเภอฮี้อำเภอป่าฝาง
ทิศตะวันตก	จด	ตำบลทุ่งยาว อำเภอป่าฝาง

สภาพภูมิประเทศ

ประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ

1. ที่ราบลุ่มแม่น้ำป่าฝาง และแม่น้ำวงกร มีพื้นที่ร้อยละ 95 ของตำบล สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบดินตะกอน แม่น้ำป่าฝางจะไหลผ่านทางทิศเหนือของพื้นที่หมู่บ้านในเขตตำบลเวียงใต้ ที่อยู่ติดกับแม่น้ำสายนี้ มี 4 หมู่บ้านด้วยกัน คือ บ้านห้วยปูลู บ้านเมืองพร้าว บ้านป่าขาม และบ้านเมืองแพร์ ส่วนแม่น้ำวงกรเป็นลำห้วยเล็ก ๆ ไหลผ่านตอนกลางของพื้นที่ลงไปสู่ลำน้ำป่าฝางอีกทีหนึ่ง พื้นที่ของหมู่บ้านในเขตของตำบลเวียงใต้ ที่ได้รับการหล่อเลี้ยงจากแม่น้ำสายนี้มี 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสันติชล บ้านใหม่สหสัมพันธ์ บ้านเมืองพร้าว บ้านเจ้าหม้อ บ้านห้วยปูลู และบ้านเมืองแพร์

2. เนินเขาและที่ลาดเนินเขา มีพื้นที่ร้อยละ 5 ของพื้นที่ตำบล สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล กระจายตัวเป็นบริเวณกว้างทางด้านทิศตะวันออกของพื้นที่ซึ่งครอบคลุมใน 2 พื้นที่ คือ บ้านสันติชล และบ้านใหม่สหสัมพันธ์ และเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเผ่าจีนฮ้อและลีซอ

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อน สภาพอากาศ มี 3 ฤดู คือ

1. ฤดูฝน เริ่มประมาณเดือนพฤษภาคมและไปสิ้นสุดกลางเดือนตุลาคม โดยได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เป็นส่วนใหญ่ และมีฝนตกมากที่สุดในเดือนสิงหาคม

2. ฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือน กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับเป็นระยะที่มีอุณหภูมิต่ำสุด อากาศจึงหนาวเย็นมาก

3. ฤดูร้อน เริ่มประมาณเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ในระยะนี้มักจะมีพายุฝนฟ้าคะนอง และมีลูกเห็บตกเป็นประจำ อุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน

เขตปกครอง

จำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตรับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1	บ้านเมืองพร้าว
หมู่ที่ 2	บ้านเจ้าหม้อ
หมู่ที่ 3	บ้านป่าขาม
หมู่ที่ 4	บ้านเมืองแพร์
หมู่ที่ 5	บ้านน้ำสุ
หมู่ที่ 6	บ้านห้วยปู
หมู่ที่ 7	บ้านใหม่สหสัมพันธ์

จำนวนหลังคาเรือน 1,125 หลังคาเรือน

ชาย 1,823 คน

หญิง 1,914 คน

โครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ

- ที่ว่าการอำเภอ	1	แห่ง	(หมู่ที่ 1)
- สถานีตำรวจภูธร	1	แห่ง	(หมู่ที่ 4)
- สำนักงานพัฒนาชุมชน	1	แห่ง	(หมู่ที่ 4)
- สำนักงานเกษตรอำเภอ	1	แห่ง	(หมู่ที่ 1)
- สำนักงานประถมศึกษาอำเภอ	1	แห่ง	(หมู่ที่ 1)
- โรงเรียนมัธยมศึกษา	1	แห่ง	(หมู่ที่ 1)
- โรงเรียนประถมศึกษา	3	แห่ง	(หมู่ที่ 1,5,7)
- ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน	2	แห่ง	(หมู่ที่ 1,4)
- วัด	6	แห่ง	(หมู่ที่ 1,3,5,6)

- โบสถ์ศาสนาคริสต์	3	แห่ง	(หมู่ที่ 1,5,7)
- มัสยิด	1	แห่ง	(หมู่ที่ 1)
- ร้านค้าหรือร้านขายของชำ	58	แห่ง	(หมู่ที่ 1-7)
- ร้านอาหาร	41	แห่ง	(หมู่ที่ 1-7)
- ตลาดสด	2	แห่ง	(หมู่ที่ 3,4)
- โรงพยาบาล	1	แห่ง	(หมู่ที่ 1)
- ร้านขายยา	3	แห่ง	(หมู่ที่ 4)
- สถานพยาบาล	3	แห่ง	(หมู่ที่ 1,4,6)
- ศสมช.	5	แห่ง	(หมู่ที่ 3,5,6)
- ธนาคาร	2	แห่ง	(หมู่ที่ 3,4)
- ไปรษณีย์	1	แห่ง	(หมู่ที่ 4)
- สถานเทศบาลตำบลปาย	1	แห่ง	(หมู่ที่ 1)
- อบต.	1	แห่ง	(หมู่ที่ 3)
- หอกระจายข่าวหมู่บ้าน	7	แห่ง	
- จำนวนหมู่บ้านที่ไฟฟ้าเข้าถึง	7	หมู่บ้าน	
- จำนวนหมู่บ้านที่มีโทรศัพท์ใช้	7	หมู่บ้าน	
- จำนวนหมู่บ้านที่มีถนนคอนกรีตเข้าถึง	7	หมู่บ้าน	
- จำนวนหมู่บ้านที่น้ำประปาเข้าถึง	7	หมู่บ้าน	

ระบบการผลิตและอาชีพของชุมชนตำบลเวียงใต้

ชุมชนตำบลเวียงใต้ เป็นชุมชนที่พึ่งพาด้านการเกษตรเป็นหลัก โดยสามารถจำแนกลำดับอาชีพตามความสำคัญดังนี้

1. การเกษตร เป็นอาชีพหลักของชุมชนพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม ถั่วลิสง
2. การค้าและการบริการ ประกอบไปด้วยร้านขายของชำ ร้านอุปกรณ์ไฟฟ้า ร้านเสริมสวย ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า และร้านเช่ายืมหนังสือ เข้ายืมรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ เป็นต้น
3. การอุตสาหกรรมของชุมชนตำบลเวียงใต้ ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมบริการประกอบการซ่อมสร้างเครื่องยนต์

วิถีชีวิตกับวัฒนธรรมปาย

ปายเป็นเมืองแบบไทย ๆ เมืองเล็ก ๆ เมืองหนึ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมในเมืองปายนั้นเป็นวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันอยู่จากหลาย ๆ วัฒนธรรม รวมถึงบรรทัดฐานแบบที่เรียกกันว่า แบบไทย ๆ ด้วย

รากแก่นของวัฒนธรรมในปายที่ดำรงสืบต่อกันมาคือ วัฒนธรรมล้านหรือที่รู้จักกันว่าไทยใหญ่ (ภาษาถิ่นเรียกว่า ไทยล่อง) เป็นไปได้ว่าคำนี้มาจากจำนวนของชาวไทยใหญ่ที่มีมากกว่าชาวสยาม (เชื่อกันว่าคือไทยน้อย) ในแถบพื้นที่บริเวณนี้ในอดีต และพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเองนั้น เป็นพื้นที่ของชาวไทยใหญ่รวมถึงมีวัฒนธรรมแบบไทยใหญ่มากหลายร้อยปี อำเภอปาย ประกอบไปด้วย 7 ตำบล 61 หมู่บ้าน ประชากรโดยมากเป็นชาวไทยใหญ่ นอกจากนี้ปายยังประกอบไปด้วยชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นชาวจีนยูนนานจำนวนหนึ่งด้วย (เรียกกันว่าจีนฮ่อ) และส่วนมากผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจะสามารถแยกแยะได้จากผ้าที่คลุมหัวและหน้า (สำหรับผู้หญิง) หรือหมวกแบบมุสลิมและการไว้หนวดเครา (สำหรับผู้ชาย) ชาวยูนนานเข้ามาอาศัยอยู่ในปายและส่วนต่าง ๆ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนช่วงปลายยุค 1940 (ราวพ.ศ.2483-2493) ซึ่งเป็นช่วงที่สงครามกลางเมืองได้ยุติลงแล้ว และชาวจีนได้อพยพเข้ามายังพม่าและดินแดนทางภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อหลบหนีลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ครอบครองประเทศจีน ในปี 1949 (พ.ศ.2492) ชนกลุ่มที่ 3 คือลีซอ เป็นชาติทิเบต-พม่า ซึ่งทั้งชายและหญิงจะสวมกางเกงทรงหลวมสีสันสดใส ชาวลีซอเริ่มเข้ามายังดินแดนแถบภาคเหนือของไทยจากบริเวณที่ราบสูงของทิเบต ประมาณ 200 ปีก่อน หากกล่าวกันถึงคนไทยที่อาศัยอยู่ในเมืองปาย มีจำนวนมากที่ย้ายตัวเองมาจากเชียงใหม่ (ซึ่งบางคนเป็นคนเหนือหรือยูนนาน) หรือมาจากกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยวที่เริ่มมีมาเมื่อประมาณ 6 ปีที่แล้ว การผสมผสานกันทางด้านวัฒนธรรมทำให้ปายมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่างจากเมืองต่าง ๆ ที่มีขนาดเดียวกันในประเทศไทย เมืองที่มีความเกี่ยวพันกันเหนียวแน่นคือ จุนยวม แม่สะเรียง และแม่ฮ่องสอน ซึ่งล้วนมีประชากรหลักคือชาวไทยใหญ่ทั้งสิ้น

แม้ว่าจะมีชาวไทยใหญ่อาศัยอยู่มากมายทางตอนเหนือของไทย หากแต่พื้นที่ดั้งเดิมของพวกเขาอยู่ที่รัฐฉาน รัฐขนาดใหญ่ในประเทศพม่าซึ่งอยู่ติดกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนของประเทศไทย ชาวไทยใหญ่ในพม่าบางส่วนอาศัยอยู่ที่รัฐกะฉิ่นและกะยิ่น ในมณฑลละแวย์ รวมถึงดินแดนทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน และทางตอนเหนือของเวียดนามด้วย ซึ่งตัวเลขโดยรวมของชาวไทยใหญ่ทั้งหมดอยู่ที่ประมาณ 6 ล้านคน ชนชาวไทยใหญ่โดยมากพูดภาษาไทยใหญ่หรือฉาน ซึ่งมาจากตระกูลภาษาไต-กะได (Tai-Kadai) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันกับภาษาไทยและภาษาลาว ภาษาไทยใหญ่มีตัวอักษรเป็นของตนเองซึ่ง

รากฐานมาจากภาษาพม่า แต่จำนวนผู้ที่สามารถอ่านเขียนภาษาไทยใหญ่ในปายมีจำนวนไม่มากนัก โดยมากสามารถพูดภาษาไทยเหนือได้ ส่วนผู้ที่เข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนจะสามารถอ่านเขียนภาษาไทยกลางได้ด้วย เช่นเดียวกับชนชาวไทยอื่นๆ ชาวไทยใหญ่ตั้งรกรากอยู่ในบริเวณหุบเขาที่มีแม่น้ำไหลลาดผ่าน ทำการเพาะปลูกข้าวซึ่งมีบุคคลจำนวนมากประสบความสำเร็จจากการค้าขาย เป็นเจ้าของร้าน และเป็นช่างฝีมือ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่างไม้) คนไทยต่างถิ่นจำนวนมากแสดงความชื่นชมวัฒนธรรมไทยใหญ่ และกล่าวกันว่าชาวไทยใหญ่เป็นชาวนาที่มีวินัยและศรัทธาในศาสนาพุทธ มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ๆ ไม่ชอบการเผชิญหน้า

ชาวไทยใหญ่จะสวมเสื้อผ้าพื้นเมืองเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญทางศาสนา ผู้ชายจะสวมกางเกงขายาวที่มีช่วงขากว้างซึ่งคล้ายกับรูปแบบกางเกงของทางภาคเหนือ เสื้อแขนยาวคอเปิด และมีผ้าคาดเอวผูกอยู่ ส่วนผู้หญิงจะสวมโสร่งและเสื้อที่ปักลวดลายโดยจะมีทั้งแบบแขนสั้นและแขนยาว ซึ่งจะมีกระดุมกลัดที่หน้าออกจากซ้ายไปขวา ทั้งชายและหญิงสวมหมวกสานปีกกว้างเพื่อกันแดดและฝน บางครั้งจะพบเห็นการสวมหมวกลักษณะนี้ในการแต่งกายแบบตะวันตกด้วย

ประเพณีงานรื่นเริงของชาวไทยใหญ่ โดยมากจะคล้ายคลึงกับของไทยซึ่งเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ช่วงระหว่างงานชาวไทยใหญ่จะเข้าไปกราบไหว้พระ ทำบุญตักบาตร ฟังพระเทศน์ สวดมนต์ตามวัดต่าง ๆ ซึ่งวัดทั้งหมดในเขตเทศบาลเมืองปายสร้างขึ้นในแบบสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ มีหลังคาลดหลั่นเป็นชั้น ๆ ตกแต่งด้วยศิษุกหรือตะกั่วอย่างประณีตสวยงาม

นอกเหนือจากความเชื่อทางศาสนาพุทธแล้ว ชาวไทยใหญ่โดยมากเชื่อถือในเรื่องผีและวิญญาณด้วย จะมีการเซ่นอาหารให้กับดวงวิญญาณที่สิงสถิตอยู่ตามที่ต่าง ๆ ทั้งบนดิน ในน้ำ และในป่า โดยทั่วไปชาวไทยใหญ่จะเฉลิมฉลองในเดือนเจ็ด (เดือนที่ 7 ตามปฏิทินจันทรคติ ซึ่งจัดอยู่ในเดือนสิงหาคมและกันยายนของปีนี้) ซึ่งจะพบเห็นการเซ่นอาหารรวมทั้งผลไม้ ตามศาลในหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วทั้งเมืองปาย

สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอปาย

อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง

อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดังแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอีกแห่งหนึ่ง สำหรับผู้ที่เดินทางจากเชียงใหม่ไปปาย การเดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ ตามทางหลวงหมายเลข 107 (เชียงใหม่ - ฟาง) เลี้ยวซ้ายตรงสามแยกตลาดแม่มาลัย จากนั้นไปตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1095 (แม่มาลัย - ปาย) เมื่อถึงหลักกิโลเมตรที่ 65 -66 เลี้ยวขวา เดินทางต่อไปอีก 6 กม. ก็จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ที่นี่มี

ทรัพยากรที่สมบูรณ์คล้ายเป็นของขวัญที่ธรรมชาติถักทอไว้ให้ จุชมวิวน้ำค้างหรือที่รู้จักกัน คอยกัวลม จุชมทะเลหมอกที่สวยงามอรุณรุ่ง ที่สามารถเห็นพระอาทิตย์ขึ้นผ่านไอหมอก นอกเหนือจาก จุชมวิวยังมีน้ำพุร้อนโป่งเดือด และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติโป่งเดือด ภายในอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำค้างมีบ้านพักรับรอง จัดเตรียมไว้สองจุด คือบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ และบริเวณโป่งเดือด นอกจากนี้หากต้องการใกล้ชิดธรรมชาติ ก็สามารถกางเต็นท์นอนได้ในสถานที่จัดไว้ให้ มีทั้งเต็นท์และเครื่องนอนสำหรับบริการให้กับนักท่องเที่ยว

น้ำพุร้อนปาย

อยู่ในป่าแม่ปายฝั่งซ้ายตอนบนท้องที่ตำบลแม่ฮี้ โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1095 (ปาย-แม่มาลัย) ข้ามสะพานแม่น้ำปายถึงบริเวณหลักกม.ที่ 87-88 แยกซ้ายเข้าไปอีก 2 กม. ตามทางเข้าบ้านท่าปาย เป็นทางลาดยางตลอดทั้งสาย สภาพของโป่งน้ำร้อนเป็นบ่อน้ำร้อนน้ำกำลังเดือด และมีหมอกควันปกคลุมพื้นที่ พร้อมทั้งมีน้ำร้อนไหลเรื่อย ๆ ทั่วบริเวณกว้างมีบ่อใหญ่สองบ่อ นอกนั้นมีลักษณะเป็นน้ำพุบางจุดความร้อนประมาณ 80 องศาเซลเซียส และรอบๆ โป่งร้อนเป็นไม้สักที่สมบูรณ์มาก

วัดกลาง อ.ปาย

ตั้งอยู่ที่ตำบลเวียงใต้ ภายในวัดมีพระเจดีย์องค์ใหญ่ ศิลปะไทยใหญ่แท้ประดิษฐานอยู่กลางลานวัดมีเจดีย์ทรงมอญรายล้อมโดยรอบได้เจดีย์ทำเป็นซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปประจำวัน เนื้อฐานเจดีย์องค์ใหญ่ทำเป็นมณฑปยอดมงกุฎ ภายในวัดมีวัตถุโบราณ สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 อยู่ในตัวเมืองปาย

เจดีย์พระธาตุแม่เย็น

อยู่ที่บ้านแม่เย็น ตำบลแม่ฮี้ ตามเส้นทางสายแม่ฮ่องสอน-ปาย เป็นเจดีย์ที่สร้างสมัยใด ไม่ปรากฏ ตั้งอยู่บนเนินสูง และเมื่อขึ้นไปนมัสการ องค์พระธาตุแม่เย็น จะมองเห็นทิวทัศน์ของอำเภอปาย

วัดน้ำฮู

ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันตกประมาณ 3 กม. เป็นที่ประดิษฐาน หลวงพ่ออุ่นเมือง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ทำด้วยโลหะทองสัมฤทธิ์ หน้าตักกว้าง 28 นิ้ว สูง 30 นิ้ว พระพุทธรูปองค์นี้พระเศียรกลวง ส่วนบนเปิดปิดได้และมีน้ำขังอยู่ เป็นพระพุทธรูปสิงห์สาม อายุประมาณ 500 ปี เมื่อ พ.ศ. 2515 มีพระธุดงค์จากอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มานมัสการและสงสัยว่าข้างในพระจะมีน้ำ จึงเปิดดูพบว่า มีน้ำจริง ๆ ขาวนี้แพร่ออกไปก็มีผู้คนหลั่งไหลมาขอน้ำไปสักการะพอน้ำในพระเศียรหมด ก็จะมีไหลออกมาอีกในลักษณะซีกออกมาตลอดเวลา น้ำตกอยู่ระหว่างทางไป น้ำตกหมอแปง ด้านหลังมีองค์พระเจดีย์ ตามประวัติเล่าว่า พระสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงสร้างเพื่อบรรจุพระอัฐิของพระพี่นางสุพรรณกัลยา

น้ำตกหมอแปง อ.ปาย

น้ำตกหมอแปง เป็นน้ำตกขนาดกลาง อยู่ในบริเวณ หมู่บ้านหมอแปง ทางทิศเหนือของตัวอำเภอ ใช้เส้นทางสายปาย-แม่ฮ่องสอน เส้นทางเป็นถนนคอนกรีต และเป็นถนนลูกรังในช่วงสุดท้ายที่จะถึงทางขึ้นน้ำตก ซึ่งไม่สามารถนำรถยนต์ขึ้นไปได้ นอกจากเป็นรถขับเคลื่อนแบบ 4 ล้อรถจักรยานยนต์สามารถนำขึ้นไปได้ แต่ต้องใช้ความระมัดระวังในการขับขี่ น้ำตกมีบริเวณสำหรับกางเต็นท์ แต่ไม่มีร้านค้า

กอลแล (ปาย แคนย่อน)

อยู่ในเขตบ้านร่องเหย่ง ห่างจากอำเภอประมาณ 7 กม. สามารถเดินทางได้โดยทางหลวงหมายเลข 1095 (ปาย-แม่มาลัย) บริเวณหลักกม.ที่ 88 อยู่ทางด้านขวามือ และต้องเดินเข้าไปอีกประมาณ 200 เมตร ลักษณะเป็นผืนดินที่ถูกกัดเซาะเป็นร่องลึกคล้ายหน้าผาดัดต่อกันเป็นบริเวณกว้างประมาณ 5 ไร่เศษ (คล้ายกับแพะเมืองผีของจังหวัดแพร่) สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล

กิจกรรมการท่องเที่ยว

ปั่นจักรยานชมเมืองปาย

เส้นทางปั่นจักรยานสาย เชียงใหม่-แม่มาลัย-ปาย เป็นเส้นทางที่ทำทายนักปั่นเสือภูเขา เส้นทางคดเคี้ยว เลาะเลี้ยวไปตามหุบเขา สองข้างทางรายล้อมไปด้วยพืชพรรณไม้และป่าเขาลำเนาไพร เขตติดต่อระหว่าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถขึ้นชมกับทิวทัศน์อัน สวยงามของทะเลหมอกที่ ห้วยน้ำดัง ซึ่งจักรยาน สามารถเข้าได้ใน อำเภอปาย โดยมีบริการจักรยานให้เช่าแก่นักท่องเที่ยวอยู่หลายร้าน

นั่งช้าง ชมไพรใน อ.ปาย

กิจกรรมที่บริการให้นักท่องเที่ยวได้เพลิดเพลินในการชมธรรมชาติ อีกอย่างหนึ่งคือ นั่งช้าง นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อบริการนั่งช้างได้ที่ ปางช้างบ้านท่าปาย ใกล้กับท่าปายสปาแคมป์บึงรีสอร์ท เป็นเส้นทางเดียวกับการไปน้ำพุร้อนบ้านท่าปาย

ล่องแก่ง แม่น้ำปาย

แม่น้ำปายเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีต้นกำเนิดมาจากทิวเขาถนนธงชัย และแดนลาว แล้วไหลผ่าน 3 อำเภอในจังหวัดเดียว คือ อ.ปาย-อ.ปางมะผ้า-อ.เมือง ก่อนจะไหลลงสู่ม่าน้ำสาละวิน แต่ละช่วงมีทิวทัศน์ที่สวยงาม การล่องแก่งแม่น้ำปาย รวมระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร ความยากของแก่งมีตั้งแต่ระดับ 1-4 ช่วงฤดูฝนอาจจะถึงระดับ 5 ซึ่งมีความยากมาก และระดับน้ำรุนแรง นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสธรรมชาติที่สวยงามและความสนุกสนานตลอดสายน้ำ เช่น เล่นน้ำตก ผจญภัย

แช่ตัวในบ่อโคลน กระโดดหน้าผาสูง ช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการล่องแก่ง คือ เดือนมิถุนายน-กุมภาพันธ์ของทุกปี โดยการล่องแก่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่น

ล่องแพยาง

อำเภอปาย นับว่าเป็นแห่งแรกในประเทศไทยที่ได้รับริเริ่มกิจกรรมนี้ การล่องแพยางไปตามสายน้ำแม่ปาย เป็นแม่น้ำที่มีเกาะแก่งมากที่สุดและสวยงามมาก เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเมืองนี้ มักจะไม่พลาด ซึ่งการล่องแพสามารถเลือกได้ ในกิจกรรม 1 วัน หรือ 2 วัน โดยส่วนใหญ่กิจกรรมการล่องแก่งจะไปเริ่มที่ลำน้ำของ ในเขต อ.ปางมะผ้า และไปสิ้นสุดที่ลำน้ำปาย ในพื้นที่ของที่ทำกรอุทยานแห่งชาติ น้ำตกแม่สุรินทร์ บ้านปางหมู อ.เมือง แม่ฮ่องสอน ในระหว่างการล่องแก่งนั้นก็มีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การตั้งแคมป์ในป่า การแช่โคลนจากบ่อน้ำพุร้อนตามธรรมชาติ เพื่อผิวพรรณเปล่งปลั่ง กิจกรรมการล่องแก่ง จะมีในช่วง ต้นเดือนมิถุนายนและไปสิ้นสุดในเดือนกุมภาพันธ์ของปีต่อไป ในช่วงฤดูแล้งน้ำน้อยจะไม่สามารถล่องแก่งได้ ก่อนการล่องแพจะต้องมีการฝึกการพายเรือ และการแนะนำ วิธีการปฏิบัติในการพายแพยางอย่างละเอียดจากผู้คัดท้ายเรือ หรือที่เรียกว่า กัปตัน

พัฒนาการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของอำเภอปาย

ตั้งแต่เริ่มมีการท่องเที่ยวมาจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ปี 2524 มาจนถึงปัจจุบัน มี 3 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 มีแบ็คแพ็คเข้ามา ชาวบ้านมีการแบ่งบ้านให้พัก เพราะว่าที่พักไม่มี เริ่มตั้งแต่ 2524 - 2534 ยังไม่มีผู้ประกอบการ มีแต่ชาวบ้านทำกันเอง พอแบ็คแพ็คเริ่มมากขึ้นเพราะมีผู้ประกอบการจากเชียงใหม่พาเข้ามา แล้วทัวร์ป่าได้รับความนิยมมาก ในปี พ.ศ. 2534-3535 ช่วงนั้นเพราะที่ นักท่องเที่ยวเปลี่ยนจากการท่องเที่ยวที่เชียงใหม่ มาที่ปาย ช่วงแรก ๆ ยังไม่มีผู้ประกอบการที่เป็นคนนอก ชาวบ้านเขาก็จัดการเองได้ แบบค่อยเป็นค่อยไป คั้นละ 20-5 บาท ซึ่งถือว่าถูกมาก แต่ชาวบ้านหาเงินได้ยากมาก มีรายได้น้อย จึงเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง แต่ชาวบ้านก็อยู่กันแบบพออยู่พอเพียง ปีหนึ่งมีนักท่องเที่ยวน้อย พอปี 2534-2535 นักท่องเที่ยวต่างชาติเริ่มรู้จักปายมากขึ้น คนก็เริ่มรู้จัก มาปี 2540 เศรษฐกิจฟุบ ก็เริ่มมีคนกรุงเทพฯ ตรีเอทีฟกลุ่มหนึ่งเข้ามาสร้างสีสันให้กับปาย ทำให้ปายมีบุคลิกไม่เหมือนกับเมืองที่อื่น เพราะยังไม่ค่อยมีใครรู้จักด้วย

ช่วงที่ 2 ปี 2534-2542 ชาวบ้านเริ่มมีการเรียนรู้ว่า ถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาก็สามารถทำธุรกิจได้ ผู้ประกอบการจากเชียงใหม่ก็มาซื้อที่ดินเมืองปายสร้างที่พัก มีคนต่างพื้นที่มาซื้อที่ มีการสร้างเกสต์เฮาส์ริมน้ำ แต่ก็ยังไม่มาก ทำให้มีการขายที่ เช่าที่กันเล็ก ๆ ช่วงที่สองนี้ ที่ริมน้ำจะมีคนเชียงใหม่เข้ามาทำ

ธุรกิจ แต่พอหลังเศรษฐกิจฟุบ ก็ยังคงมีคนเข้ามาเที่ยวเรื่อย ๆ แต่พอหลังจากปี 2542 ก็เริ่มจะมีสื่อเข้ามา ประชาสัมพันธ์แล้วมี ททท. ส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี 2539-2540 แม่ฮ่องสอนก็เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมาก ปายก็ได้ผลพลอยได้จากตรงนั้นด้วย นักท่องเที่ยวผ่านไปแม่ฮ่องสอน แล้วพักแวะที่ ปายก็มีเทรคกิ้งครีเอทีฟกลุ่มหนึ่งก็มาสร้างปายให้มีสีสันให้เหมาะกับคนเมืองที่อยากมาเสพธรรมชาติ บริสุทธิ์ พอปี 2542 ก็เริ่มมีรีสอร์ทเข้ามาซื้อที่ พอปี 2544 นักท่องเที่ยวก็เริ่มเข้ามากันมากขึ้น เพราะว่าได้รับข่าวสารจากสื่อ ซึ่งสื่อถือเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปายเปลี่ยนแปลง เพราะโดยส่วนใหญ่ สื่อมักจะเขียนถึงปายในเรื่องของความสวยงาม โรแมนติก แต่ไม่ได้มีการเขียนโฆษณาถึง ร้านค้าของคนท้องถิ่น เพราะจะทำให้เกิดการอุดหนุนธุรกิจในพื้นที่ ให้คนในพื้นที่มีรายได้ และสามารถสืบทอดกิจการ เพื่อคนในพื้นที่จะไม่ต้องไปหางานนอกพื้นที่

ส่วนชุมชนที่ยังอยู่ได้ ที่เป็นบ้านเก่า ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนมุสลิม ซึ่งเขาอยู่อย่างพอเพียง จึงไม่ยอมขายที่ ชาวบ้านคนอื่นได้มีการขายที่ไปหมดแล้ว ตลาดปายหรือกาตหลู ซึ่งเป็นความทรงจำของชาวบ้านมากกว่า 90 ปี หลายชั่วอายุคนก็ยังต้องปิดตัวลงเมื่อปี 2547 เพราะนายทุนบอกว่าจะทำเป็นไนท์บাজার แต่ว่ามีคนมาจองไม่มาก ไม่คุ้มทุนก็เลยไม่ทำ ซึ่งจะเห็นว่ามีตลาดเกิดใหม่มากมาย มีตลาดเช้า ตลาดเย็น ตลาดจันทร์ ก่อนนี้มีกาตหลูเป็นตลาดของชาวบ้านไทใหญ่ที่มีเช่าและเย็น พอปิดตัวลงเทศบาลก็รับซื้อที่ดินข้างนอกเพื่อทำตลาดเทศบาล ไม่ให้คนไปขายในเขต อบต. แย่งอำนาจกัน พอเทศบาลเปิดตลาด อีกไม่นาน อบจ. ก็ไปเปิดตลาดข้างสนามบิน เปิดวันจันทร์ กาตวันจันทร์ แล้ว อบต. เวียงใต้ก็มีกาตวันพุธ เป็นพ่อค้าเร่มาแบบซูปเปอร์มาเก็ตเคลื่อนที่ซึ่งทำให้ร้านค้าเดิมในปายเกิดปัญหา และการเกิดขึ้นของร้านสะดวกซื้อ ซึ่งเดิมเคยเป็นร้านค้าของคนจีนเป็นโซ่ห่วยเล็ก ๆ เขาต้องยอมให้ร้านสะดวกซื้อ มาเช่าที่ดิน บ้านเก่า ๆ ที่ยังหลงเหลืออยู่ตอนนี้ก็เป็นบ้านของครอบครัวมุสลิมอีหามสมชาย กับพี่น้องของเขา ที่เหลือก็เป็นบ้านเศรษฐีเก่าของปาย ที่เป็นพ่อค้าช่าง เราจะพบว่าสังคมเปลี่ยน คนก็ขายที่ด้วยเหตุผลหลาย ๆ อย่าง ที่ปายยังอยู่ได้และเป็นเอกลักษณ์ก็เพราะยังมีชุมชนมุสลิม เพราะเขาอยู่อย่างพอเพียง

ขณะเดียวกันก็มีผู้ประกอบการมากขึ้น มีการแข่งขันกันเยอะ ปี 2545 ที่ดินเริ่มแพง เมื่อลงทุนมากก็ต้องเอาทุนคืน ทำทุกวิถีทาง ชาวบ้านคนที่ทำอยู่ก่อนเขาไม่มีทุนมาก แต่ผู้ประกอบการต่างถิ่นใหม่ ๆ มีเงิน มีอำนาจ มีเส้นสาย ก็เลยทำให้ทุกอย่างมันเปลี่ยนไปตามอำเภอใจ แล้วคนพวกนี้จะประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่เองก็ลำบากเพราะทำอะไรไม่ได้ เขาก็ถูกบีบจากข้างบน จากกระทรวง บางที่นายทุนมาซื้อที่ดินริมน้ำ มีการรื้อลำแม่น้ำ รูปแบบของร้านค้าก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นเอาใจนักท่องเที่ยวมากกว่าการอนุรักษ์รูปแบบวัฒนธรรมเดิม ๆ ของพื้นที่

การที่ผู้ประกอบการมาเยอะมันก็มีการแข่งขัน ทุกคนก็จะคิดว่า ต้องมีนักท่องเที่ยวมาตลอดถึงจะอยู่ได้ แต่นักท่องเที่ยวมาช่วงแค่ 4 เดือนแล้วเลี้ยงทั้งปีไม่ไหว เพราะต้องมีรายจ่ายอื่น ๆ ทำให้ต้องทำเป็นแพ็คเกจ คนกลุ่มนี้เร่งให้ปายเติบโตโดยใช้สื่อ แล้วก็มีสื่อที่พร้อมจะโฆษณาให้ด้วย เอื้อกันไปกันมา ผลกระทบที่เกิดขึ้นค่อนข้างมาก ชุมชนดั้งเดิมก็ลดน้อยลง ย้ายออกไปบ้าง แต่งงานย้ายครอบครัวไปบ้าง วัฒนธรรมอาจไม่เท่าไร แต่ทรัพยากรถูกทำลาย อย่างน้ำขาดแคลน จะเห็นชัดในหน้าแล้ง ซึ่งน้ำเป็นตัวบอกความสามารถในการรองรับของพื้นที่แค่ไหน รีสอร์ทที่ใช้น้ำเปลือง แล้วมีแอร์ ไฟที่ดับ ๆ คืด ๆ ในเมืองปายก็เพราะมีรีสอร์ท เสาไฟฟ้าแรงสูงก็เข้ามา การบริโภคทรัพยากรมาก รีสอร์ทขนาดใหญ่มีประมาณ 10 แห่ง

ผลกระทบจากนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐ

นโยบายจากภาครัฐ อย่างที่เห็นชัด คือ นโยบายเรื่อง Long Stay หรือการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ สปา หรือการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนซึ่งมีเมื่อปี 2540 หลังเศรษฐกิจฟุบ อันนั้นเน้นชุมชนเป็นพื้นฐาน รัฐได้ทำการวางแผน โดยระบุแนวทางให้กับชุมชน ทั้งๆ ที่จริงแล้วชาวบ้านในชุมชนได้มีวิถีหรือแนวทางที่ทำมาก่อนหน้านั้นแล้ว เพียงแต่ว่ารัฐอาจจะไม่ได้อยู่ในพื้นที่จึงไม่เห็น ว่าชาวบ้านนั้นได้ทำ Home Stay กันอยู่แล้ว แต่รัฐกลับไปวางแผนว่าชุมชนจะต้องดำเนินการตามทฤษฎี หรือแนวทาง ทำให้ท้ายที่สุดท้ายจึงเกิดปัญหาและความสับสนในแนวทาง ระหว่างแนวทางเดิมกับแนวทางที่รัฐวางให้ สุดท้ายชาวบ้านผลเสียจึงเกิดกับชาวบ้านที่มีความสับสนว่าสิ่งที่ตนทำมาแต่เดิมนั้นถูกหรือผิด

ผลกระทบอีกประการคือ พ.ร.บ.โรงแรม มีอยู่เพียงเกณฑ์เดียวและบังคับใช้ไปทั่วประเทศ แต่การท่องเที่ยวไม่ได้มีแค่ลักษณะเดียว แต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน ซึ่งทางรัฐไม่ได้มองไปยังจุดเล็กๆ ที่แตกต่าง หรือจะสร้างจุดแตกต่างนี้ให้ดำรงเอกลักษณ์ของตัวเองไว้ พ.ร.บ.เก่า ไม่ค่อยมีการปรับให้เหมาะสมกับธุรกิจขนาดเล็กแบบของชุมชน พ.ร.บ.ได้กำหนดเรื่องการต่อใบอนุญาตโดยมีค่าใช้จ่ายปีละหมื่น และต้องจ่าย 5 ปี จากการที่ค่าใช้จ่ายสูงมากชาวบ้านในพื้นที่จึงไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ และลงทุน จึงส่งผลให้มีนายทุน ผู้ประกอบการรายใหญ่จากนอกพื้นที่เข้ามาดำเนินการแทน

นอกจากนั้นนโยบายของรัฐหลายอย่างที่ทำให้ชาวบ้านต้องมีข้อจำกัดในการทำธุรกิจ หรือประกอบอาชีพ โดยส่วนของราชการตั้งเงื่อนไขใบอนุญาตสูงเกินไป การเน้นถึงเศรษฐกิจชุมชน แต่ก็ไปติดที่กฎหมายเหล่านี้ มันทำให้บ้านพักที่ชาวบ้านเคยทำไว้บริการนักท่องเที่ยว กลายเป็นเกสต์เฮาส์เถื่อน เพราะว่าเป็นหลังคาตองตึง บ้านไม้ไผ่ ซึ่งจะเห็นว่าข้อกำหนดต่าง ๆ ตรงข้ามกับนโยบายของรัฐที่บอกว่าอนุรักษ์ปายเอาไว้

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
กรณีศึกษา : ตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เอกสารชุดนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อทำวิจัยการค้นคว้าแบบอิสระ ตามหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ภายใต้อิทธิพลของความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วน ทั้งผู้ประกอบการและคนในท้องถิ่น ต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาสถิติทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้

จึงขอความร่วมมือจากท่านให้ข้อมูลและความเห็นตามแบบสอบถามนี้ การตอบคำถามในครั้งนี้จะถูกนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงวิชาการเท่านั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริงและตามความรู้สึกนึกคิดของตัวเองท่านเองหวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 8 หน้า โดยแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

นายณภดล นพรัตน์

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริงหรือตรงกับตัวของท่าน

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

1. sex

2. ปัจจุบันผู้ตอบแบบสอบถามอายุเท่าใด

1. ต่ำกว่า 20 ปี 4. 41 – 50 ปี
2. 21 – 30 ปี 5. 51 – 60 ปี
3. 31 – 40 ปี 6. มากกว่า 60 ปี

2. age

3. การศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามระดับใด

1. ประถมศึกษา 3. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
2. มัธยมศึกษา 4. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

3. edu

4. อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ประกอบการ 2. ไม่ใช่ผู้ประกอบการ
1.1 ที่พัก 2.1 เกษตรกร
1.2 ร้านอาหาร 2.2 รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ
1.3 ร้านค้า 2.3 รับจ้างทั่วไป
1.4 รถเช่า 2.4 บริษัทเอกชน
1.5 อื่นๆ ระบุ..... 2.5 อื่นๆ ระบุ.....

4. occ 4.1 4.2

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ต่ำกว่า 3,000 บาท 4. 8,001-10,000 บาท
2. 3,001-6,000 บาท 5. 10,001-15,000 บาท
3. 6,001-8,000 บาท 6. มากกว่า 15,000 บาท

5. inc

6. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. หัวหน้าครัวเรือน 4. ผู้ประกอบการร้านค้า
2. ตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน 5. อื่นๆ ระบุ.....

6. sta

7. ท่านมีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบทางสังคมในชุมชนของท่านหรือไม่

1. ไม่มี 2. มี ระบุ

7. pos

8. ภูมิลำเนาของท่าน

1. ท่านเป็นคนในพื้นที่
2. ท่านเป็นคนต่างพื้นที่ ระบุอำเภอ.....จังหวัด.....

8. Hom

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง ที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

มากที่สุด

น้อยที่สุด

ข้อมูล	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1 ท่านมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวอย่างไรในระดับใด					
1.1 สภาพแวดล้อมในพื้นที่จะถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยว					
1.2 ประชาชนในชุมชนได้รับความรู้และวิทยาการใหม่จากการท่องเที่ยว					
1.3 พื้นที่จะได้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว มากขึ้น					
1.4 ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้น					
1.5 ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนไป					
2 ท่านตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับใด					
2.1 ท้องถิ่นมีการจ้างงานมากขึ้น					
2.2 ชุมชนท้องถิ่นได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้น เช่น มีถนนลาดยางตัดผ่าน					
2.3 สภาพแวดล้อมของชุมชนได้รับการพัฒนา					
2.4 แหล่งท่องเที่ยวได้รับการอนุรักษ์					
2.5 มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม และวิถีความเป็นอยู่ของพื้นที่ไม่ให้เปลี่ยนแปลง					
3 ท่านตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ในระดับใด					
3.1 ท่านได้รับรู้ถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่					
3.2 ท่านได้เห็นสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย					
3.3 มีการร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาการถูกทำลายของแหล่งท่องเที่ยว					
3.4 มีการรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ที่ท่องเที่ยว					
3.5 มีการร่วมมือพัฒนาให้พื้นที่เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน					

ข้อมูล (ต่อ)		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	4	3	2	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
4	ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวอย่างไร ระดับใด					
	4.1 การจัดนิทรรศการ					
	4.2 ได้รับการแจกนิตยสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว					
	4.3 มีการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา ให้ความรู้					
	4.4 จากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ดังนี้ 1) ระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน					
		2) วิทยุ				
		3) โทรทัศน์				
4.5 จากการเผยแพร่จากกลุ่มบุคคลที่สังกัดหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว						
5	ท่านคิดว่าแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวเป็นอย่างไรและระดับใด					
	5.1 การได้รับคำตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปของตัวเงิน					
	5.2 การทำให้ประชากรในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น					
	5.3 ได้รับความสนใจจากนักลงทุน เข้ามาประกอบธุรกิจมากขึ้น					
	5.4 เศรษฐกิจของชุมชน ได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น					
	5.5 ประชาชนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดีกว่าเดิม					
6	ท่านได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยวอย่างไร					
	6.1 ด้านงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยว					
	6.2 ด้านบุคลากร 1) การส่งบุคลากรเข้าร่วมปฏิบัติ					
		2) การส่งบุคลากรมาฝึกอบรมให้ความรู้				
	6.3 ด้านการเข้าถึง เช่น การสร้างถนน ปรับปรุงทาง เป็นต้น					
	6.4 ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
	6.5 ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว					
7	ท่านได้รับการชักชวนจากบุคคล หรือหน่วยงานใด ในภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ ผู้นำหมู่บ้าน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน					
	7.1 ได้รับการชักชวนจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือ คณะกรรมการของพื้นที่					
	7.2 องค์กรบริหารส่วนตำบล					
	7.3 สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย					
	7.4 ช่างราชการ เช่น พัฒนาการ เป็นต้น					
	7.5 องค์กรอิสระทางการท่องเที่ยว เช่น สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของท่าน

ดังนี้	5	หมายถึง	เคยมีส่วนร่วมมากที่สุด
	4	หมายถึง	เคยมีส่วนร่วมมาก
	3	หมายถึง	เคยมีส่วนร่วมปานกลาง
	2	หมายถึง	เคยมีส่วนร่วมน้อย
	1	หมายถึง	เคยมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

มากที่สุด

น้อยที่สุด

ข้อมูล	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
1 ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในระดับใดบ้าง					
1.1 การสำรวจและเก็บข้อมูล					
1.2 ศึกษาสาเหตุของปัญหา					
1.3 วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหาขึ้น					
1.4 อำนาจความสะดวกในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น					
1.5 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหา					
1.6 ร่วมประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการ					
2 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในระดับใดบ้าง					
2.1 ร่วมวางแผนของแต่ละกิจกรรม					
2.2 อำนาจความสะดวกในการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ					
2.3 สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการวางแผน					
2.4 แสดงความคิดเห็นในการวางแผน					
2.5 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผน					
2.6 เขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่าง ๆ					
3 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนระดับใด					
3.1 ปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรม					
3.2 ชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรม					
3.3 อำนาจความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม					
3.4 ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม					
3.5 ให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ หรือ อุปกรณ์ต่าง ๆ					
3.6 จัดหางบประมาณในการปฏิบัติงาน					

ข้อมูล (ต่อ)		มากที่สุด					น้อยที่สุด							
		ระดับการมีส่วนร่วม												
		5	4	3	2	1								
3	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนระดับใด													
	3.1 ปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรม													
	3.2 ชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรม													
	3.3 อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม													
	3.4 ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม													
	3.5 ให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ หรือ อุปกรณ์ต่าง ๆ													
	3.6 จัดหางบประมาณในการปฏิบัติงาน													
4	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในระดับใด													
	4.1 ร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น													
	4.2 ร่วมกำหนดแผนงาน หรือ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว													
	4.3 ร่วมเลือกกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว													
	4.4 ร่วมกำหนด คัดเลือก บุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรม													
	4.5 ร่วมตัดสินใจวางกฎระเบียบของกิจกรรมต่าง ๆ													
	4.6 ตัดสินใจในการสรุปผลการดำเนินงาน													
5	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลด้านการท่องเที่ยวในระดับใด													
	5.1 ร่วมประเมินผลกิจกรรม													
	5.2 ติดตามและหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน													
	5.3 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนในรอบปีที่ผ่านมา													
	5.4 วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน													
	5.5 อำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนการประเมินผล													
	5.6 ควบคุมกฎเกณฑ์และมาตรการด้านการท่องเที่ยว													

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และข้อเสนอแนะ
คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องให้ตรงกับระดับของปัญหาที่พบเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

5	หมายถึง	เกิดปัญหามากที่สุด
4	หมายถึง	เกิดปัญหามาก
3	หมายถึง	เกิดปัญหามากปานกลาง
2	หมายถึง	เกิดปัญหาน้อย
1	หมายถึง	เกิดปัญหาน้อยที่สุด

มากที่สุด

น้อยที่สุด

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา				
	5	4	3	2	1
1 ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่					
1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประสานความร่วมมือ “ต่างคนต่างทำงาน”					
1.2 ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว					
1.3 ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว					
1.4 ขาดการสนับสนุนด้านนโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่					
2 ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม					
2.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพ วัฒนธรรมของพื้นที่					
2.2 ผู้ประกอบการมุ่งแต่ประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึง สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม					
2.3 เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว					
2.4 ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน					
3 ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ					
3.1 สถานที่บริการนักท่องเที่ยวต่าง ๆ มีไม่สะอาด ไม่สะดวก และไม่ปลอดภัย					
3.2 มีสถานที่บริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร บริการนำเที่ยว ไม่เพียงพอ					
3.3 การบริการนักท่องเที่ยวไม่มีมาตรฐาน					
3.4 ขาดการบริหารจัดการ ควบคุมดูแล เกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว					
4 ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์					
4.1 ขาดการบริหารจัดการเกี่ยวกับอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่					
4.2 ขาดการปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น สภาพถนน ทางเดิน ทางเท้า					
4.3 สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ถูกทำลาย					
4.4 มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย					

ประเด็นปัญหา (ต่อ)		มากที่สุด					น้อยที่สุด				
		ระดับของปัญหา									
		5	4	3	2	1					
5	ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว										
	5.1 นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม										
	5.2 นักท่องเที่ยวมีมากกว่าขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่										
	5.3 นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร										
	5.4 วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของพื้นที่										
6	ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว										
	6.1 เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่น										
	6.2 ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน										
	6.3 ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่										
	6.4 ประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน										

7. ปัญหาอื่นๆเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เกิพบในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

8. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ผู้วิจัย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายณภดล นพรัตน์
วัน เดือน ปี	18 พฤศจิกายน 2512
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตพายัพ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศึกษาศาสตรบัณฑิต (อุตสาหกรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	- หน้าที่ส่วนผู้จัดการ หจก. ลำพูนสุวรรณรัตน์ - กรรมการผู้จัดการ บริษัท นพรัตน์ปีโตเลียม จำกัด
ปัจจุบัน	- รองนายกเทศมนตรีตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน